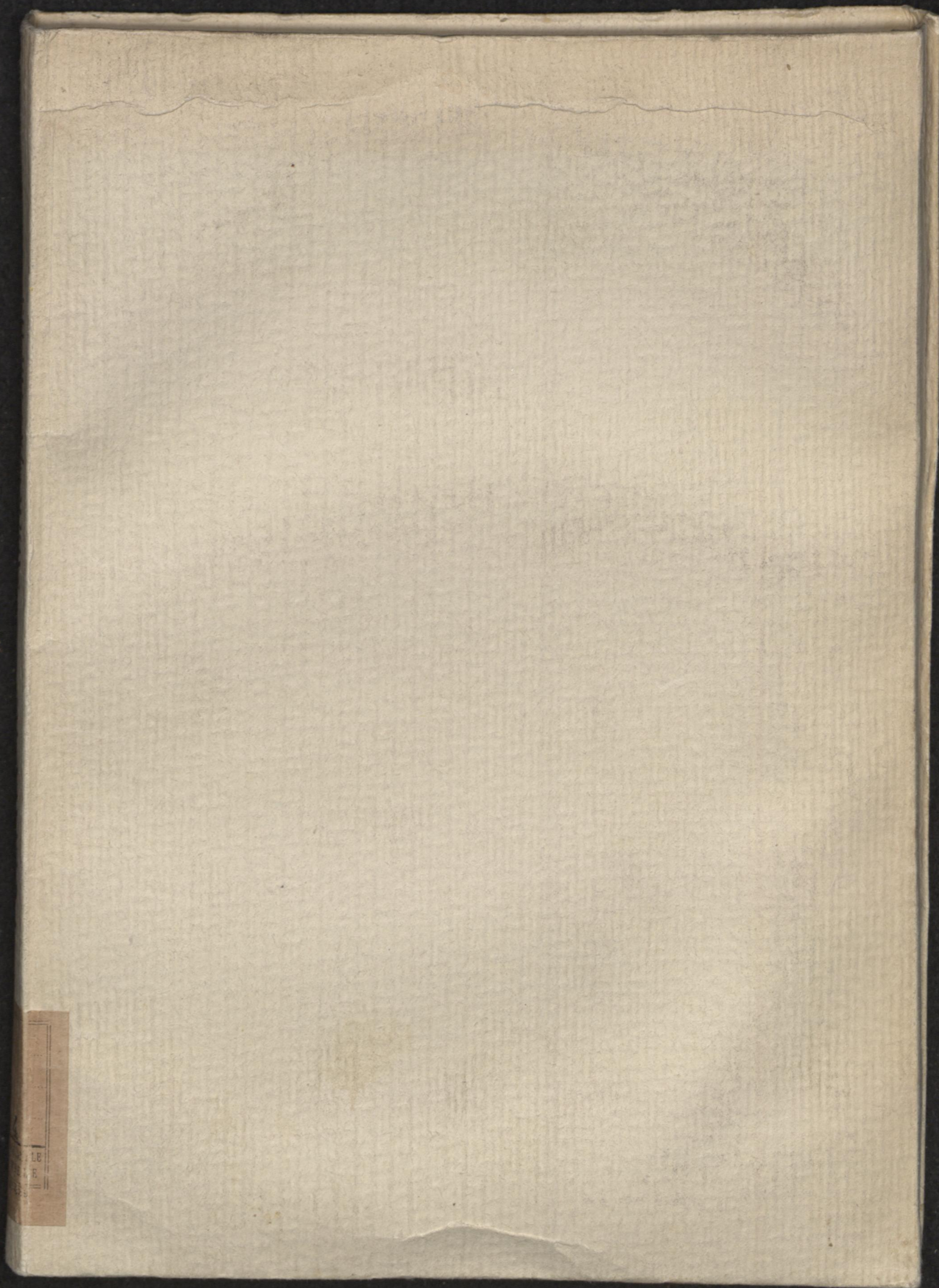
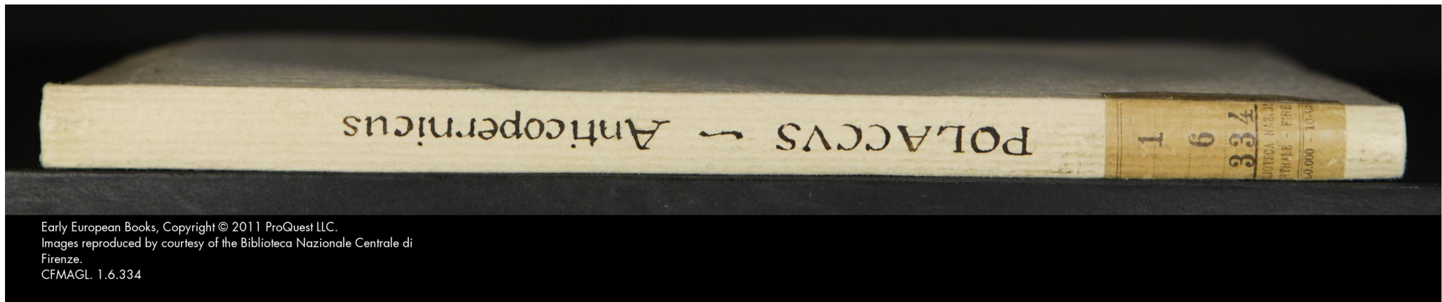
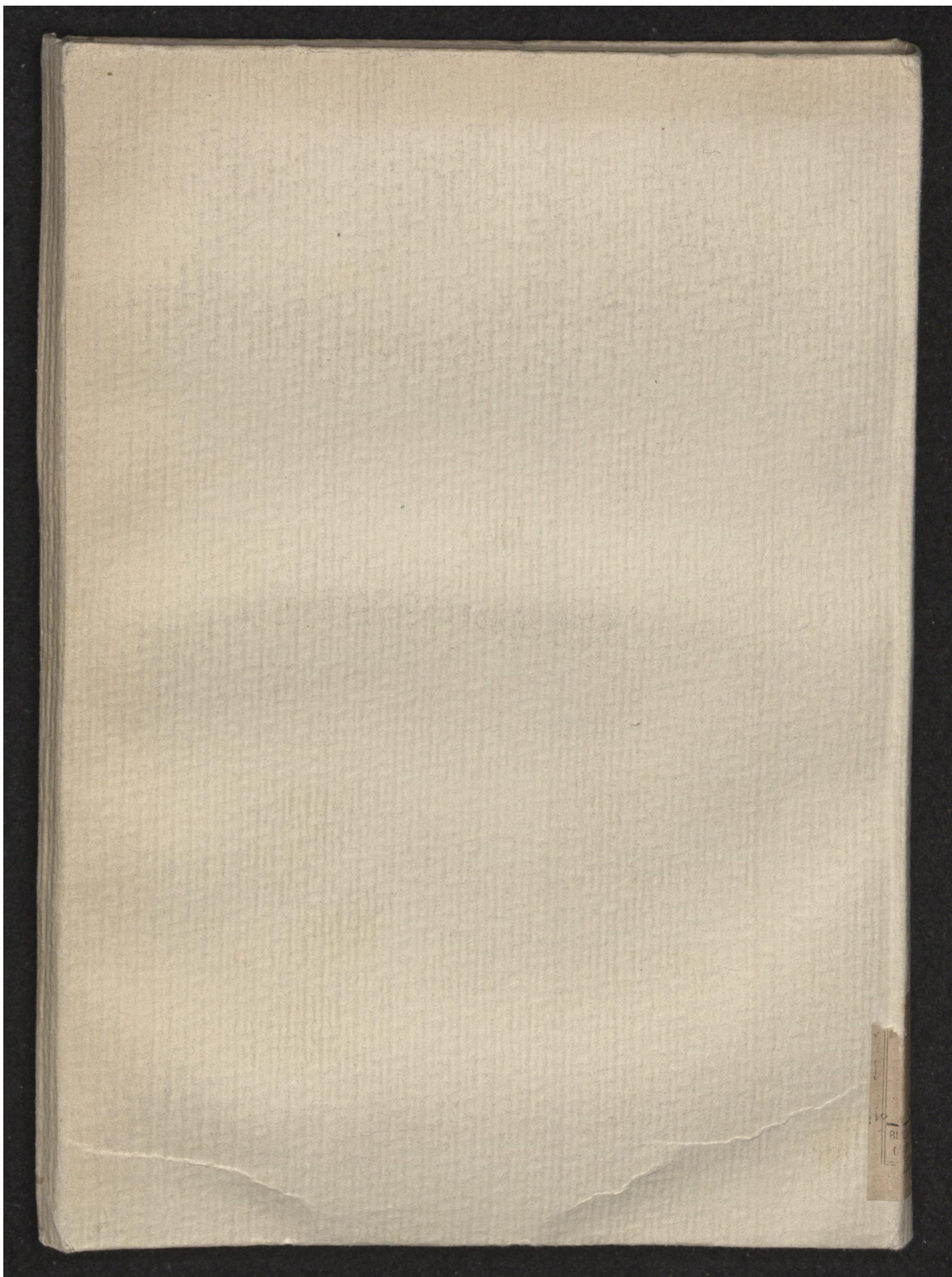
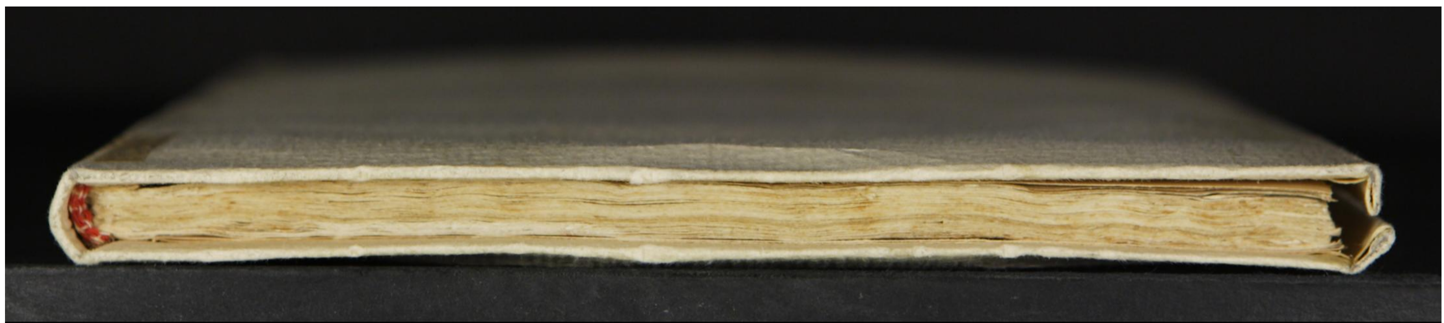

POLACCVS – Anticopernicus
1
6
334

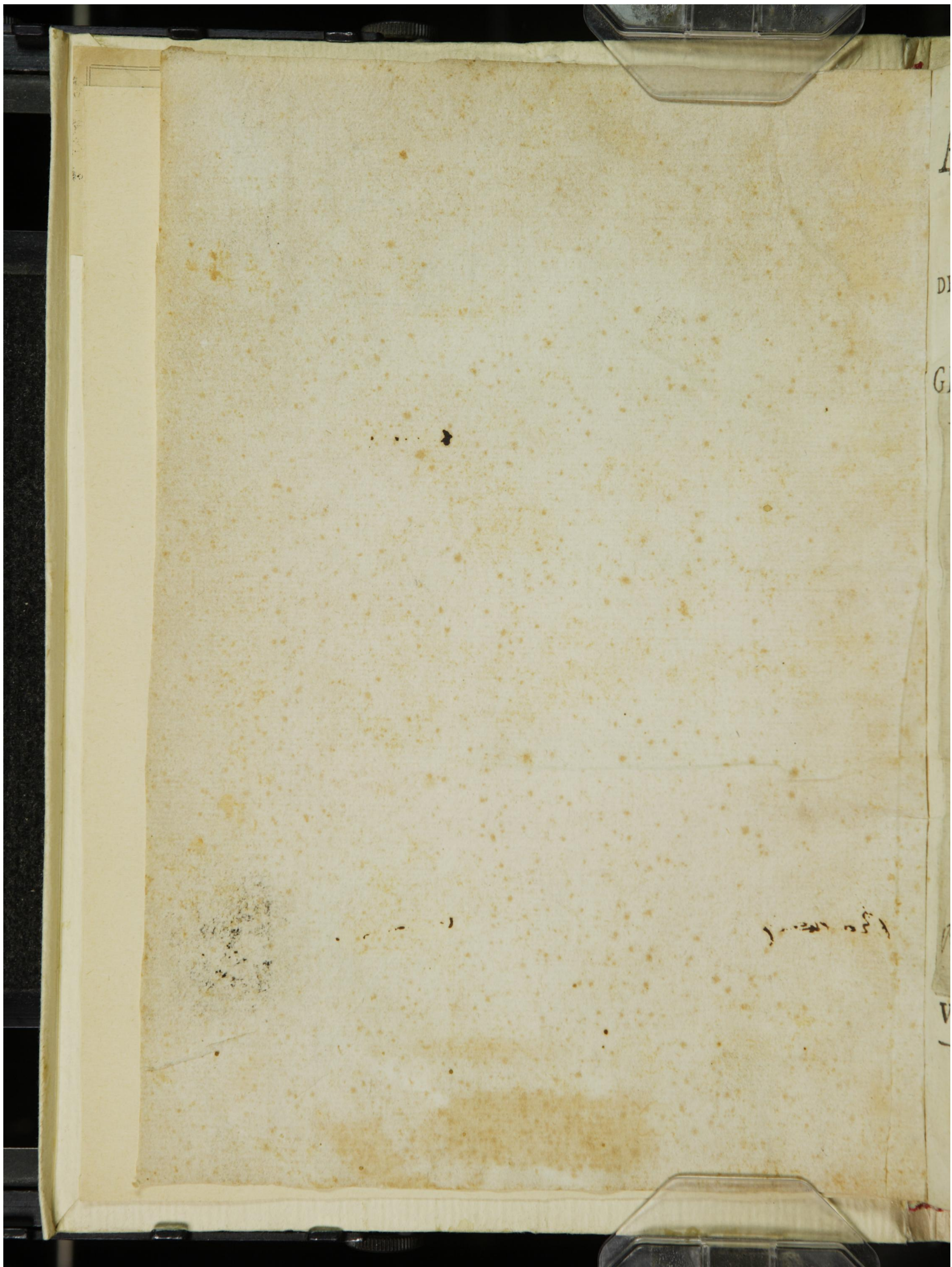

XI
POLAC

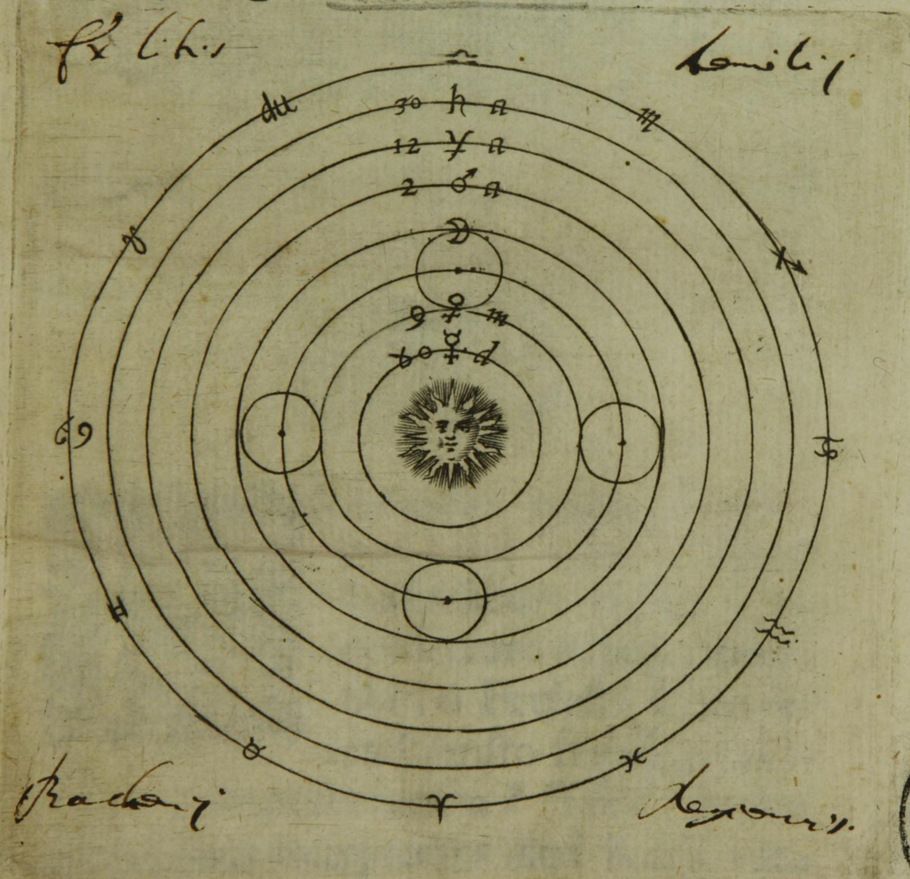
ANTICOPERNICVS CATHOLICVS,

SEV

DE TERRAE STATIONE, ET DE SOLIS MOTV, contra ſyſtema Copernicanum, Catholicæ Aſſertiones.

AVCTORE

GIORGIO POLACCO VENETO.

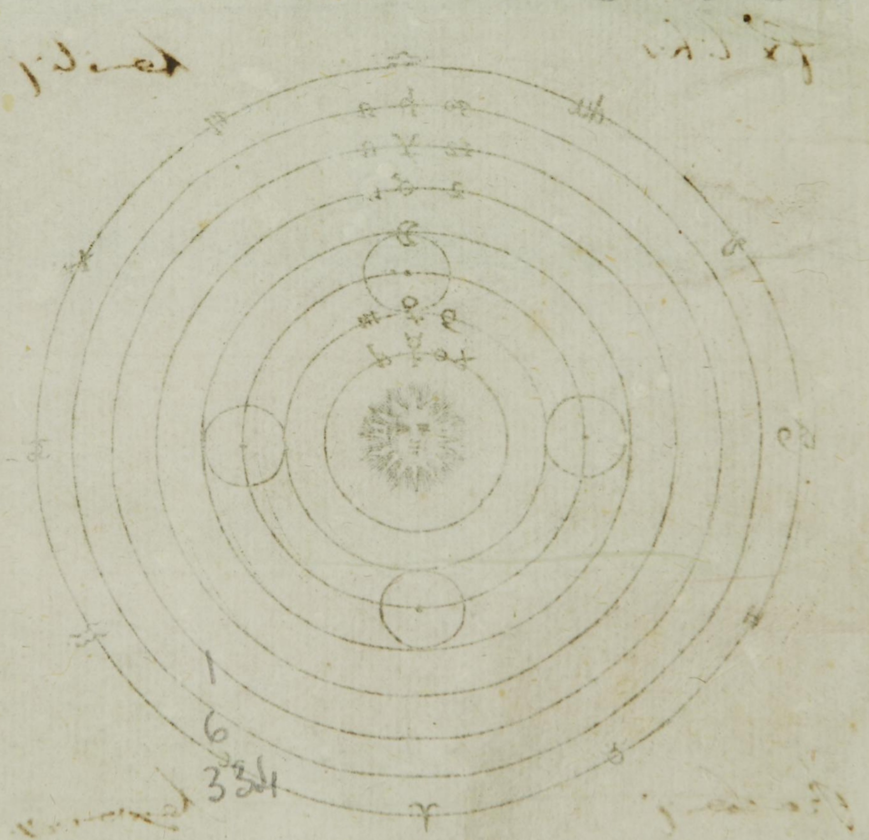

VENETIIS, Apud Guerilios. M DC XLIV.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

F.

1
6
334

SACROSANCTÆ ECCLESIÆ ROMANÆ, OMNIVM ECCLESIARVM MATRI.

Eccuinam magis Anticopernicum hunc meum, Catholicum dicare, ac conſecrare debeo, quam tibi, ò Eccleſia Catholica Chriſto ſtabili, ac perpetuo connubio iuncta? Tuus Doctor Auguſtinus interpretans illud Regij vatis

mentis tui ſponti interpretis, Verumtamen in diluuio aquarum multarumad te non approximabunt, quid eſt, inquit, diluuium aquarum multarum, niſi multiplicitas variarum doctrinarum? Plerunque postea iſtiuſmodi doctrinæ, vt eſt Aſtrologia, non ad amorem Numinis ducunt, nec augent animi ſanctimoniam, ſed imminuunt potius, & euertunt. Quod tamen non eſt ſtatuendum, vt animaduertit Creſollius in ſuo vere aureo Myſtagogo, de illa Aſtrologia, quæ in Scholis Catholicis, aut proborum, & doctiſſimorum Commentarijs exponitur. Hoc enim diuino etiam teſtimonio ſignificatum fuiſſe quidam putant. Nam cum Deus Ezechieli in hunc modum iubet, ſume tibi laterem, clariſſimi interpretes ibi laterem Abacum Geometicum eſſe volunt. Ex quo loco Sanctus Hieronymus ait viros graues intuliſſe, non eſſe abſurdum, vt Mathematicas diſciplinas addiſcant, qui ſacrarum litterarum intelligentiam profitentur. Abraham ab

hoc

hoc ſtudio nomen eſt conſecutus. Cum enim ſublimium quæ in aere fiunt rerum cognitionem, & de motu orbium cœleſtium, & efficientia mirabili Philoſophiam perſequeretur, vocabatur Abram, hoc eſt Pater ſublimis, vt notat Clemens Alexandrinus, quod mentem ſimul & oculos ſublime attollere, & totus in pulcherrimis illis rebus cognoſcendis poſitus videretur. Hinc Coryphęus Mathematicorum Clauius cum Aſtrologiam pulcherrime, atque eloquentiſſime exornat, inter multas, & eximias eius vtilitates hanc ponit, quod ſit viris in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis perneceſſaria, ad congreſſus oppoſitioneſque luminarium, ad mobilia feſta, & id genus alia, quæ ad decus, & Eccleſiæ ſtatum pertinent, accurate peruidenda. Hanc tu amas, & approbas, illam vero, quam vocat Auguſtinus peſtiferam curioſitatem, odiſti, & reprobas. Quare prouide ſapienterque factum eſt à te, cum aculeos ſeueritatis tuę in Myſtagogos exerueris, quos aura hu-

ius

ius improbæ, & impiæ curiositatis afflauerit; non enim nesciebas eos, qui Mathematicorum insanitiones, & prodita à Dæmonibus arcana sectantur, in hæresim esse procliues, ac tandem facere triste fidei naufragium, & honoris. Tu quoque per Eminentissimos filios tuos Cardinales Pythagorę, & Copernici sententiam de motu terræ, & statione Solis nouissime damnasti, vtpote cũ diuina Scriptura, Sanctorumque Patrum, ac Theologorum decretis in totum pugnantem. Ego hic quoque, vt vides, Catholicorum Mater, supradictam opinionem improbabilem, sine verisimilitudine absurde excogitatam, ac denique hæreticam esse multis argumentis docui, & probaui. Fateor hanc operam ab alijs maiori cum laude adhuc fuisse occupatam, ex quorum eruditione multum mihi luminis in hac enodanda quæstione accessit; nam, vt scribit Plinius, Benignum, & plenum ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris. Attamen non ideo potui me à

scri-

ſcribendo cohibere, & continere; par namque eſt, omnes Catholicos Catholicæ Eccleſiæ ſanctiones tueri atque defendere. Oſtendi inſuper incidenter tamen, & quaſi aliud agens, ac patefeci, Aſtrologiam Planetariam, & Iudiciariam omnino exterminandam eſſe, cum ſit fallaciæ pleniſſima, tetra, inaniſsima, quæ hominum vitam, & religionem conturbat, fatum inducit diuinæ prouidentiæ inimicum, virtutum omnium mortem, & perniciem rerum publicarum; fræna laxat perditis hominibus, & flagitioſis, ad explendam omnem libidinem voluptatis, obediendumque malitiæ; & veluti Siſyphi ſaxum, continuum hominibus metum, atque horribilium rerum formidinem imponit: quæ cum ſint omnium ſaluti pernicioſa, tu recte huiuſmodi Cacotechniã reijcis, & grauiſsimis conſtitutionibus condemnas. Accipe ergo qua ſoles benignitate, humilis tui, ac ſynceri filij qualecumque hoc ſtudium, & adeſſe mihi ne graueris, dum pro

tuo

tuo indissolubili cum Christo coniugio dimico, & decerto. Dignare me igitur (vt tuis vtar verbis, quibus socrus tuæ sanctissimæ opem implorare soles) laudare te, Virgo sacrata, da mihi virtutem contra hostes tuos.

FIrma, & immota sint, quæ contra terræ motum, Solis, & Cęli quietem doctissimus iste auctor affert; Qui hoc opusculo Copernici, parisque notæ errores ita euertit, vt verę phylosophiæ Theses stabiliat, fideiq; dogmata ab errorum istorum calumnijs solidè vindicet. Dignus itaq; liber est, qui voluatur ab omnibus, dum tam firmiter docet terram non volui, non stare Cœlum. Ita censebat.

Venetijs Kal. Octob. 1641.

D. Aloysius Nouarinus C.R.

IESVS, MARIA,

Hieronymus.

ANTICOPERNICVS CATHOLICVS,

SEV

De terræ ſtatione, & de Solis motu. Contra ſyſtema Copernicum Catholicæ Aſſertiones.

ASSERTIO I.

Æleſtium corporum, motuumq; contemplatio ſenſim veteres illos viros ſapientes, naturaliumq; rerum ſcrutatores ad Diuinitatem perduxit; exiſtimantes haud fieri poſſe, vt tanti naturæ motus, atque viciſſitudines tam multarum rerum, atq; tantarum ordines abſque aliqua mente regerentur. Hinc *Anaxagoras* natum ſe eſſe dixiſſe fertur, vt Cœlum ſuſpiceret, & hinc Deum agnoſceret. In conſideratione cœli iucundum, vtile, & honeſtum fęliciſſime conſpirant; eſt iucunda primum ipſa conſideratio: quia peregrino nil iucundius, quam de ſua optata patria loqui. homo autem in terra eſt peregrinus, & eius patria eſt Cœlum. deinde eſt vtilis, quia nos excitat, & dirigit ad reditum in eam. eſt denique honeſta, quia ſcientia omnis eſt ex genere honeſtorum; & eo magis quo eſt de

re prestantiore quale est cœlum. Et quoniam sublimia, & preclara etiam sunt ardua; ideo tam multæ fuerunt, & inter se contrariæ cuius vis generis Philosophorum opiniones de ipso cœlo, de materia scilicet illius, de forma, de figura, & de motu. Hinc igitur colligi licet quam vana sit hominum scientia, precipue vero Astronomia. Vnde tot inter eos dissidia cernimus, vt nullus ea componere valeat. Hinc homocentrica Francastorij nata, qui ad explicandas stationes, progressus, retrogradationes, accessus, recessus, & cętera, fingit orbes circitores, anticircitores, circunducentes, contrasuectos, & cętera; adeout septuaginta cœlos posuerit, omnes terræ concentricos. Hinc etiam opinio de motu terræ, & de solis statione exorta, quæ ex Pythagoricis ortum duxit, licet ex orco horum Philosophorum à *Copernico*, *Cœlio Calcagnino*, & à non nullis alijs fuerit reuocata, potius ad ingenij specimen quoddam, quam ad Philosophiæ, atque Astrologiæ bonum, & vtilitatem aliquam. Iustus Lipsius lib. 2. Physich. disputat. 19. vocat hanc de terræ motu opinionem, hæresim, & affirmat, nouissimè fuisse à Copernico quoddam Zelando excitatam, sed cum ipso sepultam, quod vtinam verum esset.

ASSERTIO II.

OPinio igitur vere à veritate aliena, an vero etiam sit, à fide, res habet aliquid quæstionis: sunt enim, qui Copernicum aperte hæreseos condemnare nondum audent, nisi à capite ipso Ecclesiæ Catholicę expressius aliud videant. Nam, vt ipsi dicunt, scripturæ sacræ auctoritatem, licet imbecilliter, vt cumque tamen defensitant Copernicani. Alij autem, *vt Serrarius Ios.* 10. Copernicum cętera quidem nobilem Mathematicum esse, meritòq; laudatum fatentur: sed cum alias, tum has potissimum duas ipsas hypotheses ab omnibus explodi. Prior est, solem esse mundi centrum; Posterior terram esse in quinto cœlo cum orbe Lunari, sub Saturno, Ioue, Marte, supra Venerem, & Mercurium ipsumque ideo solem Epyciclo infixum motu cieri triplici. licet vero suas istas reuolutiones, vt reprehensionem omnem effugeret. *Pontifici* dedicarit, *Maximo Paulo III*. Hæc tamen, si tamquam veræ serio asserantur, non videt ipse Serrarius, quemadmodum ab hæresi esse possint immunes. Semper enim scriptura terræ quietem, & soli, ac lunæ motum tribuit; aut si quando ea quiescunt sidera, magno id fieri miraculo significat. Hoc totum asserebat ipse Serarius, etiam ante Eminentissimorum Cardinalium censuram, & ante abiurationem à Galileo Romæ factam, de quibus Inferius.

ASSER-

ASSERTIO III.

QVam Serrarij ſententiam valde approbo, cum quidam Copernicani eouſque ſuis argutijs ſint prouecti, vt tellurem ipſam (miſerabile dictu) ſtellam vnam eſſe, annuoque ſpatio ſigniferum colluſtrare aſſeruerint, & vti ſtellam ſoli, & ſuæ regioni forte pariformiter influere. Sed ſi ſtatuatur inter ſidera terra in antiquum *Heraclidis, & Pythagoræ* errorem incurritur; qui, teſte *Plutarcho*, ante *Orphei* fuerat, ſcilicet ſtellas eſſe tot mundos, & Lunam pręcipue: ſicut ex maculis, quę in eius corpore cernuntur, argumentabantur *Democritus*, & *Anaxagoras*, alterum eſſe globum huius noſtri ſimilitudinem habentem, ex aqua, & terra concretum, & alijs hominibus, & animalibus habitabilem. Quæ opinio propter inconuenientia, & abſurda, quæ parit, etiam inter gentes habita fuit abſona, & improbabilis. Quoad maculas Lunæ poſtea ſpectat, dicendum, quidquid in ipſa cernitur aſperum, ſaluari poſſe per maiorem denſitatem, ac raritatem.

ASSERTIO IV.

QVod autem nonnulli temere dicunt, fuiſſe approbatam ab eodem *Paulo III.* Copernici opinionem; Reſpondetur, probatum, quidem viri ingenium à pleriſq; & laudatum in putationibus laborem quo ad ea, quibus Matheſi, & temporum directioni haud parum profuit. magis laudandum, ſi abſque abſoluta ſyſtematis, atque theſium aſſertione, quemadmodum potuit, pręſtitiſſet. Et quamuis ob dictam cauſam accepta Pontifici eiuſdem opera imprimi primum, deinde ab alijs iterum iterumque recudi iuberentur, ac permitterentur: nunquam tamen creditum, affirmatumue, nihil in eis contra Catholicam ſententiam contineri. Quin verò ne inde alij in errores mitterentur; animaduerſione ſacræ Congregationis Iudicis cautum nuper eſt. *Sic Melchior Inchofer in ſuo tractatu ſylleptico ad ſeptimum argumentum.*

ASSERTIO V.

ANimaduerſio vero eſt huiuſmodi. Quamquam ſcripta Copernici nobilis Aſtrologi de mundi reuolutionibus prorſus prohibenda eſſe P.P. S. Congrationis Indicis cenſuerunt ea ratione, quia principia de ſitu, & motu terreſtris globi Sacræ ſcripturæ, eiuſque verę, & Catholicæ interpretationi repugnantia (quod in homine Chriſtiano: minime tolerandum eſt) non per hypotheſim tractare, ſed vt veriſſima aſtruere non dubitat. Nihilominus quia in ijs multa ſunt Reipublicæ

vtilissima: vnanimi consensu in eam iuerunt sententiam, vt Copernici opera ad hanc vsque diem impressa permittenda essent prout permisserunt: ijs tamen correctis iuxta subiectam emendationem locis, in quibus non ex hypothesi, sed asserendo de motu, & situ terræ disputat. Qui vero deinceps imprimendi erunt, non nisi prędictis locis, vt sequitur, emendatis huiusmodi correctione prefixa Copernici prefationi permittunt. *Sic S. Congregatio.*

ASSERTIO VI.

NEc est cur conqueramur de Sacra Congregatione, nam etiam si in totum opera suspendisset; non multum inuidisset Ecclesię. Nam de Calendario Gregoriano dicendum Copernici calculum non eatenus fuisse adhibitum, vt negligerentur putationes antiquiores. *Aloysius Lilius* primus optimam Calendarij emendandi formam propo suit, sed ex *Alphonsi* ratione quantitatem anni definiens, quod hæc media esset, ideoque certior, aut minus erroribus obnoxia. Iuxta hanc ita cogitauit intercalationes dispensare, vt æquinoctia perpetuo fixas, & certas haberent sedes. Quod si eo in humanis desiderato, alij fuerunt Copernici calculos etiam adhibentes, id videntur prestitisse, quod hodie Ephemeridum conditores, qui omnium calculis examinatis, eam rationem vsui suo accommodant, quæ proxime ad rem videtur proficere. Ex his porro non magis licet inferre, Copernici positiones de motu terrę esse veras, quam aliorum id negantium hypotheses, ex quibus eadem sequitur ratio, etsi diuersis putata vijs, quemadmodum interdum vna conclusio plurimis syllogismis deducitur. Certe *Clauius*, qui cęteris vita functis, postremus Calendarium Gregorianum perfecit, & edidit, systemati Copernicano tantum tribuit, vt id non semel Sacræ scripturæ aduersari fateatur; interdum vero diuersam illam terrę conuersionem, qualem auctores sui fingunt, à se non percipi libere professus est: immo *In suo comm. in Sphæram Ioannis de Sacrobosco*, hanc Copernici opinionem impugnat, & rationes, in contrarium allatas dissoluit, vt inferius videbimus.

ASSERTIO VII.

QVod postea liceat ex hypothesi assumpta, motu terræ vti ad putationes Mathematicas conficiendas, patet tum ex consensu Ecclesiæ, quæ Copernicanæ putationis vsum permittit, vt vidimus, & si principia, ex quibus illa deducitur, absolutè damnet: tum quia saltem ex hoc capite non omnino pęnitendus hinc existere poterit fructus, si Mathescos iuuandi gratia, exerceantur ingenia, magisq; ac magis explorata

rata

rata systematis falsitate, contrario perficiendo opera detur. Licet enim vt ait *Melchior loco citato cap.* 12. eatenus operari, vt posito illo systemate pleraq; phænonęma explicentur, periodique omnes motuum, & quidquid huc spectare potest Arithmeticæ, & velut ex arte subducentur, non aliter quam si ex positionibus *Ptolomei*, aut quibusuis alijs, pręter Copernicanas, censerentur. Cęterum sicut Mathematicus, si postulet lineam dari infinitam, aut quauis quantitate continua maiorem, vel minorem, recte concludit superstrui posse triangulum infinitum, neque tamen verum erit in rerum natura dari lineam infinitam. Ita prorsus dato systemate Copernicano, & si falso, & à ratione alieno, deduci possunt putationes veræ, eademq; principia vaga, (vt hinc, & falsitas arguatur, & incertitudo) applicari possunt ad alia, quæ in Physicis geminas habent causas. Non licet tamen disputare de principijs, nisi ostendendo eorum falsitatem, neque de ipsa supputatione; tamquam ex vera hypothesi pendente.

ASSERTIO VIII.

ANimaduertendũ tamẽ est in vno supradictæ putationis Copernicanę, si errori minime obnoxij esse velimus, non ita operari debere, vt aduertit idem *Melchior*, vt semper veritas opposita illis principijs, ex quibus ipsa putatio deducitur, mente firmiter retineatur, vt de eisdem nihil demonstratum haberi censeatur. Neque enim vlla est demonstratio contra verum, pręsertim fide contentum, sed rationes dumtaxat calculares hypothetice tantum ducantur verę, ex vi consequentiæ, non consequentis, respectu propositionum. Denique ita erit faciendum, vt quod attinet ad principia Physica dictę putationis semper veritas contraria, vbi opus est, signate, aut supponatur, aut stabiliatur: illudq; *Augustini lib. 2. de Genesi ad litteram cap.* 5. semper in mente versetur, Maior est scripturę huius (dicamus nos pro re pręsenti) maior est Fidei auctoritas, quam omnis ingenij capacitas. sed etiam *In Concil. Lateranen. sub Leone X. Sessione* 8. In simili districte pręcipitur, vt magistri Philosophię principia, aut conclusiones Philosophorum à recta fide deuiantes teneantur manifesta Religionis Christianę veritate castigare, & argumenta Philosophorum dissoluere.

ASSERTIO IX.

DIcamus ergo Eminentissimorum Cardinalium Congregationem non prohibuisse terræ motum, adeout nulli liceret cœli difficultates exponere, supposito terræmotu, dummodo is, qui explicat, clare ostendat, se non illa hypothesi, vt vera niti, sed tantum ex falso

prin-

principio procedere, vt rem melius aperiat, eo ferè modo, quo Theologi plurima Theologica explicant, dum aiunt, supponamus Deum non esse Infinitum, vel Iustum, & sic de cęteris: vel quod idem est, si per impossibile Deus non esset Infinitus, vel Iustus, & cętera, id vel illud sequeretur. Hęc enim facultas homini concessa est, vt ad aliquas veritates eliciendas non numquam absurda, vel impossibilia supponere valeat. Hac ergo ratione vnicuique licere arbitratur, *Marinus Mersennus in suis quæst. in Genes. cap. 1. vers. 10. art. 7.* phęnomena Cęlestia per terræ motum explicare dicendo: si terra moueretur vbi eam Copernicus statuit intra Martē, & Venerem, statim, & esset remotior à nobis, & statim magis accederet, & cętera; sed non licet tueri minorem, quam inde hæretici obijciunt, videlicet, sed terra re vera per illum circulum mouetur; quia sacra Congregatio doctrinam istam, vt Sacrę scripturæ contrariam falsam esse docuit, vt iam nullis alijs demonstrationibus Vir Catholicus indigeat, quibus terræ mobilitatem conuellat, si quidē omni demonstratione nobis Ecclesię Catholicę decreta potiora esse debent, quamquam, vt scribit ipse *Mersennus*, nondum hæreseos sententiam istam condemnarit. sed de hoc fusius, & rectius inferius.

ASSERTIO X.

ITem Sacra Congregatio ad Indicem librorum prohibitorum deputata anno 1606. *sub Pont. Paul. V.* edidit aduersus Copernicanos terrę motores decretum his verbis. Et quia etiam ad notitiam pręfatę Sanctæ Congregationis peruenit, falsam illam doctrinam Pythagoricorū, Diuinæque Scripturę omnino aduersantem de mobilitate terræ, & immobilitate Solis, quam *Nicolaus Copernicus* de reuolutionibus Orbium Cœlestium, *Et Didacus à Stunica in Iob.* etiam docent, iam diuulgari, & à multis recipi, sicut videre est in quadam Epistola impressa cuiusdam P. Carmelitę, cuius titulus; *Lettera del Reuerendo Padre Maestro Paolo Antonio Foscarini Carmelitano* sopta l'opinione de' Pitagorici, e del Copernico della mobiltà della Terra, e stabilità del Sole, & nuouo Sistema del Mondo. In Napoli per Lazzaro Scoriggio 1615. In qua dictus Pater ostendere conatur pręfatam doctrinam de immobilitate Solis in centro Mundi, & mobilitate terræ consonam esse veritati, & non aduersari scripturę. Ideo ne vlterius huiusmodi opinio, in perniciem Catholicę veritatis serperet: censuit, dictum Nicolaum Copernicum de reuolutionibus Orbium, & Didacum à Stunica *in Iob.* suspendendos esse, donec corrigantur; librum vero *P. Pauli Foscarini Carmelitæ*, omnino prohibendum, atque omnes alios libros pariter idem dicentes prohibendos, pro ut pręsenti decreto omnes respectiue prohibet, damnat, atque suspendit. In quorum fidem pręsens decretum

manu,

manu, & sigillo Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Cardinalis Sanctę Ecclesię Episcopi Albanensis signatum fuit Die 5. Martij 1616. Romę, ex Typographia Camerę Apostolicę anno 1616. Hactenus Decretum, quo sanè fit, vt opposita doctrina tuto defendi amplius non possit.

ASSERTIO XI.

Extant etiam Bruxellæ ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Fabio de Lagonissa ex Marchionibus Montis Herculei Archiepiscopo Camprario in Belgio, & Burgundię Comitatu, Nuntio Apostolico, ad Exim. D. Cor. Iansenium S. Theologię Doctorem, & Scripturę Sacrę Pręf. Regium, quarum copiam nobis facit *Fromundus in sua Vesta*. Adm. Reuerend. D. Ab annis iam aliquot tractatus Nicolai Copernici de reuolutionibus orbium Cęlestium, qui terram, non solem moueri, mundi tamen Centrum esse contendit, à Sacra Congregat. Indicis Librorũ prohibitorum suppressus est, eo quod hanc sententiam sacrę paginæ repugnare constet. Quam opinionem cum Galilęo Galilęi Florentino, tam scripto, quam voce docere postmodum prohibuisset S. Officij Congregatio, eo non obstante, idem Galilęus libello quodam, qui Galilęus Galilei inscribitur, quique Copernici doctrinam redolet, pręlo mandari ausus est. Verum hic in S. Officij Inquisitionis exhibitus, carcerique mancipatus, erronei dogmatis prauitatem penitus abiurare coactus est, in custodia illa eousque detinendus, donec Eminentissimis Cardinalibus sufficienter egisse pęnitentiam videbitur. Atque hoc Academijs Belgicis significari prędicta sacra Congregatio voluit. Ideo cęteros quosque istius Vniuersitatis Professores à Dominat. sua de hoc admoneri cupimus. Vale Bruxellę Kal. Septembris 1635.

ASSERTIO XII.

Videmus ergo iterum Romę per Eminentissimos Cardinales damnatum erroris supradicto anno Pythagorę, & Copernici sententiam; & omnes Sedis Apostolicę subditos ab ista Doctrina iam arceri. Non audient tamen scio, vt cum *Fromundo* loquar *loco citato*, inobedientes Ecclesię filij, aduersus auctoritatem grauissimam surdi, & peruicaces, quam ad argumentorum clarissimam lucem, cęci, aut sponte conniuentes. Nempe pudebit opinionem mutare, quam iam editis libris tam late vulgauerunt, aut repetita imaginatione, tam alte animo impresserunt, vt vertigine telluris cerebro pęnitus concepta, verti se iam imaginentur, vt in morbo quibusdam euenire solet, qui omnia sub pedibus, & circa se girari, ac ambulare credunt, cum tamen pręter mentem

tem eorum sedibus suis emotam, vniuersa conquiescent. Hucusque Fromundus.

ASSERTIO XIII.

QVod postea asserere aliqui non dubitent, Congregationem Cardinalium, vel etiam Summos Pontifices decipi posse, vt de facto in casu circa Antipodas deceptum volunt Zachariam Pontificem; dicimus cum *Mersenno loco citato*, apud omnes vere Catholicos Summi Pontificis auctoritatem, atque decreta maximum pondus habere, quod & de prędicta Congregatione asserendum est: quandoquidem omnes Cardinales sunt veluti Pontificis Consiliarij, eiusq; fratres, sicu Episcopos Cardinales non raro vocat; neque est, quod Sacris illis Purpuratis hęretici detrahant, quippe non temere, sed maturo consilio pręuio de difficultatibus, quæ tum circa fidem, tum circa Scripturam sacram occurrunt, inter se se conferunt, atque decernunt; quorum eo maior est auctoritas, quo magis à Summo Pontifice Christi Vicario confirmatur, pro cuius fide ipse Christus orauit, dum ait, *Rogaui pro te Petræ, vt non deficiat Fides tua*. Cui enim dubium est, quin Christus hoc dixerit, tamquam futurum respiciens, in quo tam Petrus, quam alij legitimi Christi Vicarij vsque ad nostrum Beatissimum Vrbanum Octauum nunc Ecclesiæ Pręfectum, & deinceps alij futuri gregem Catholicum pascerent, atque regerent.

ASSERTIO XIV.

CVm agitur de Iudicio fidei, vt aliquid definiatur totum Iudicium Summo Pontifici tribuendum est, vt tribuisse se tradit *Hieronymus* Damaso Papę, cum de ratione hypostasis quæreret, sic scribens *in Epistola ad ipsum Damasum, Discerne, si placet, obsecro,* non timebo tres hypostases dicere, si iubebitis. Et infra. *Obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum Mundi salutem per ομουσιον Trinitatem, vt mihi epistolis tuis siue tacēdarum, siue dicendarum hypostaseon detur auctoritas.* Et nota Hieronymū fuisse longe doctiorem Damaso, vt patet. *Augustinus lib. 2. contra Cresconium cap. 33. quis falli meruit huius obscuritate quæstionis, Ecclesiam de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate Scriptura sacra demonstrat.* Cardinales postea à Consilijs Summo Pontifici esse formula illa fidem facit, quæ in libello, Diurnum Bibliothicę Vaticanę, inscripto habetur, vt in recompilatione Canonum Cardinalis Deusdedit, in qua sic. Pater Sanctissimus Ecclesiæ Vniuersalis Pastor œcumenicus moderatorq; Protestantur. Si qua vero emerserint contra Canonicam Disciplinam, ego cum filiorum meorum S. R. E. Cardinalium consilio, directione, & rememoratione

ne ministrorum meorum geram, & emendari curabo. Itaque rectè *Bernardus Epist.* 188. ipsos Cardinales hortatur, vt excubent pro bono communi, vt in continua quadam vigilia sint aduersus hęreses, & aduersus omnia vitia, ob hanc enim causam datam eis esse dignitatem, & potestatem, qua pollent. Nec est, quod sacris his purpuratis hęretici detrahant, quippe qui non temere, sed maturo consilio pręuio difficultatibus, quæ tum circa fidem, tum circa Scripturam sacram occurrunt, inter se conferunt, atque decernunt, quorum eo maior est auctoritas, quo magis à Summo Pontifice Christi Vicario confirmatur, pro cuius fide Christus orauit. *Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua*, vt dictum est.

ASSERTIO XV.

QVod autem dicunt non nulli, à Zaccharia Papa Antipodarum opinionem damnatam, vt hęreticam; quod aliter fecisset, si Astronomię peritus fuisset, & ex Astronomię fundamentis rem omnem æstimasset. Ad hoc sic respondetur, quod sanè nescitur an Astronomię consultus, aut scius fuerit Zacharias: hoc tamen scitur in Virgilium, nihil peccasse, eo quod non condemnauerit expresse Virgilij sententiam, quod Antipodas illos, quos fatemur, induceret, sed quod plures mundos assignaret, cum sit vnicus. Quod peccatum, vt Virgilius si erroneus fuerat inuentus, (sic scribit Zacharias ad Vtilonem Baccarię Ducem) Canonicis decretis condemnetur. Nec enim à sacris suspensus est, sed suspendi iussus, si errorem de hominibus in altero Orbe, sub alio Sole, Luna, Astris, Cęlo degentibus confiteretur.

ASSERTIO XVI.

SEd cuius rei periculum facimus cum *Fromundo loco citato Tract.* 3. *cap.* 4. Hodie Zacharię per an: fermè 900. Successorem S.D.N. Vrbanum Octauum Astronomię, & omnium Diuinarum humanarumque disciplinarum scientissimum, cultissimumque habemus. Fac iam quempiam Episcopum, aut Doctorem (vt plurima nunc *Democriti*, *Epicuri*, *Diagoræ*, aliorumque è veteri, & mucenti illo æuo; fugitiua olim somnia impia, sęculi nostri curiositate reuocari videmus) alio nouo orbe, & sideribus inclusos homines prędicare, aut certè doctrinam eius (& si aliam) sic temere accipi, & ad Pontificem vsque Max. auctoribus fidę dignis euulgari. putasne rem istam insuper habiturum, neglecturumque examen, vt si eum in errore fortassis isto inuenerit pertinacem, pęnis Ecclesiasticis compellat in viam veritatis redire? Itaque officium hic solum Summi Pastoris, nullum vero crimen in-

Zacharia reperire poteris. Certamini vero Virgilij, & S. Bonifatij Episcopi Moguntini, qui ipsum Virgilium tamquam alterius mundi auctorē ad Zachariam detulerat modus, & finis est impositus, vbi de veritate, & doctrina Virgilij solum in Orbe hoc eodem nostro Antipodes altrinsecus collocantis, enituit, vt ex *Velsero lib. 5. Boicar.* colligi licet. qui etiam existimat, doctrinam Virgilij de Antipodibus ignoratione audientium perperam acceptam, detorramq; longe alio sensu ad Bonifacium perlatam, & hinc ad Pontificem, quasi assereret, alium scilicet mundum, vt diximus, & alios homines sub terra, aliumque Solem, & Lunam, vt Pontifex ad Bonifatium scribit.

ASSERTIO XVII.

QVod autem D. Augustinus, Lactantius, & alij non admiserint Antipodas: non est mirum, cum neque *Ptolomęus* illos agnouerit. Addo, quod Patres non soleant dogmatice loqui, dum aliquid Philosophicum asserunt, & ideo non tenemur illos ea in re sequi. Inter quos plurimi: Platonicorum opiniones secuti sunt. sed tamen falsissimum est, Augustinum errasse occasione scripturæ in quæstione naturali, & Astronomica. non enim negauit, aut Orbem terrarum esse rotundum, aut homines aduersa nobis recalcantes vestigia posse ibi sine lapsu consistere (in quo pueriliter; non ex Scriptura sacra, sed imaginatione sua hallucinatus est *Lactantius*,) sed errore *Aristoteli*, Ciceroni, & toti ferè antiquitati communi lapsus est. negauitque noui Orbis terras, aut solibus exustas, aut aquis obrutas, aut certè denique hominibus interiecta Oceani vastitate impenetrabiles habitari. Estnè hoc in Astronomia aberrasse? falsitatem certè istam non astronomia, sed *Columbi* & Hispanorum nauigatio confutauit. Antipodas esse docet Moses *capite 30. Deuteronomij*, dicens, si *ad Cardines Cœli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus*. Est hyperbole, vt ait hic *Cornelius à lapide* 9. d. si fueritis in extremo Orbe, inde reducet vos Deus, si ad extremas terrę regiones, quæ sub Polis Arctico, & Antarctico sitæ sunt, relegati fueritis, inde in patriam reuocabit. Vnde *Franciscus Valesius cap. 26. Sacrę Philosophiæ* ex nostro textu colligit esse Antipodas nam qui sub polo Arctico degunt, sunt antipodes ijs, qui degunt sub Antarctico, & contra.

ASSERTIO XVIII.

REcitat autem diligentissimus *Baronius* ipsam Epistolam Zachariæ, quam ad Bonifacium scripsit, in qua nihil de Antipodibus. Sic enim habet Pontifex, peruersa autem doctrina, quæ contra Dominum, & animam suam loquutus est, quod scilicet alius mundus, & alij homi-

homines ſub terra ſint,aliuſque Sol,& Luna,ſi conuictus fuerit ita confiteri, hunc accito concilio ab Eccleſia pelle, ſacerdotij honore priuatum. ſed & nos ſcribentes prędicto Duci, euocatorias de pręnominato Virgilio mittimus litteris, & nobis pręſentatas, & ſubtili indagatione requiſitas, ſi erroneus fuerit inuentus, Canonicis decretis condemnetur. Qui enim ſeminant dolores,metunt eos. Pro Sidonio autem, & Virgilio ſupradicto Pręsbyteris, quod ſcripſit.ſanctitas tua agnouimus. Et illis quidem,vt decebat, comminando ſcripſimus. Tuæ autem fraternitati credulitas, pluſquam ipſis admittitur; ſi autem Deo placuerit vita comitante, ad ſedem Apoſtolicam eos miſſis litteris (vt pręfatum eſt) euocabimus. Docuiſti enim eos, & non ſuſceperunt.

ASSERTIO XIX.

Merſennus loco citato exiſtimat Pontificem illam Virgilij opinionem ex Cathedra non damnaſſe. Verum quidquid ſit, licet condemnando varios Mundos, vt Doctor particularis loquutus fuiſſet, numquam tamen aduerſus illam ſententiam agendum eſt. Placet autem illam pulcherrimam *D. Auguſtini: (hic referre) ex 4. de doctrina Chriſtiana. 27. Tanta, inquit, vis eſt Cathedræ, vt cogat benedicere male ſentientem. Ioannes Franciſcus Picus tamen lib. 6. examinis doctrinæ gentium poſt Robertum Olxos* à Deo vnicum Mundum factum eſſe de fide ſentit. Dicendum eſt ergo ſaltem ſententiam illam erroneam eſſe,& temerariam,quia,Patres omnes, qui hanc quæſtionem attigerunt, non minus certum Mundum vnicum à Deo factum credere videntur, quam alia, quæ iam definita ſunt. At quidquid ſit de Patribus.dicendum, ſententiam,quæ neſcio quos Mundos effingit, à nullo auctore probatę fidei admitti,neque ab Eccleſia agnoſci, nec ab vllo verè Catholico, immo nec ab Hæretico, nec Ethnico, ſed communi omniũ nationum conſenſu reſpui, & vt ſtolidam irrideri, quibus nullo pacto debent neſcio quæ male feriata quorumdam Philoſophorum capita pręferri,ac præiudicare.

ASSERTIO XX.

Audiamus Sapientiſſimum *Mercurium de Mundi vnitate*. melliflue canentem. *Dial. 8. Primus omnium, inquit, vere ſempiternus, immortalis,ingenitus Deus,omnium auctor; ſecundus deinde ad illius imaginem, mundus ab eo genitus, & ab eodem ſeruatus,nutritus, & immortalitate donatus veluti à proprio parente.* Et eſt ſenſus, Mundus eſt vnus quia illius factor (ad cuius imaginem factus eſt) vnus eſt. Mundus enim imaginem imitatur opificis exemplarem. Nam ſicut ille vnus eſt, ita etiam, & Mundus. Et *Dialog. 9. Deus ergo Coſmi ideſt mundi pater eſt.* iure autem Coſmus appella-

tus est, omnia siquidem varietate generationis κοσμεῖ, idest exornat. Ipse quoque Cosmus, idest, ornatus, appellatus est. Et *Dialog.* 10. *Mundus inquit pulcher est, non tamen bonus, etenim ex materia constat, passionibusque subijcitur, primusque est eorum, quæ patiuntur. Mundus Sphæra est, idest caput, nec supra caput materiale quidquam, quemadmodum nec aliquid sub pedibus intelligibile.* Et est sensus, sicut supra caput, & sub pedibus hominis non est alius mundus, aut corpus aliquod materiale, quandoquidem omnia intra complectatur, & sua magnitudine ambiat. *Et Dialog.* 2. *Itaq;* inquit, *Mercurius, Deus vnus, vna vita, vna Idea, Mundum vnum condidit.*

ASSERTIO XXI.

QVod autem plures Mundos adduxerint non nulli: respondere possumus, ipsos locutos fuisse non de Mundis ab hoc nostro secretis, de quibus in presenti, sed de ceteris mundis, vel terræ istius partibus, quas nondum illa ætate detexerant, quales sunt Periocei, Antoeci, Antictones, Nouazembla, Brasilia, Magellanica, & cetera, quæ nouus Mundus etiam à nobis appellantur, quia paucis ab hinc annis ad nostram cognitionem peruenerunt. Noruntne veteres? Nosse, non dicam proprie, sed sciuisse probat *Philosolog. lib.* 3. *Dissert.* 19. *Lipsius.* multis, & precipue *Auiti declamatoris auctoritate* apud *Sen. Suasor.* 1. dicentis, *Fertiles in Oceano iacere terras, vltraque Oceanum rursus alia littora, alium nasci Orbem. Clemens B. Petri Discipulus in Epistola quadam.* Oceanus, & Mundi, qui trans ipsum sunt. Ita *Hieronymus in cap.* 11. *Epistol. ad Ephesios ex loco citato,* sed vnde in hæc loca sic dissita post diluuium, & Arcam illam Noachi, vel animalia, vel ipsi homines aduenerint, maxime vsu magnetis nondum reperto? Respondeo, & magnetice acus cognitionem, & vsum non defuisset priscis temporibus; & frequentissime nauigando iuisse, ac redijsse per zonam orridam, Tyrios, Phenices, Ægiptios Phocenses, Grecos, Hispanos, Arabes, Asiaticos, Indos, ex probatissimis historijs, atque grauissimis testimonijs probat *Pineda in suis commentarijs in Salomonem.*

ASSERTIO XXII.

TAndem dicamus cum *D. Thoma* 1. *p. quæst.* 47. *artic.* 3. consonum esse valde nostræ fidei, quod vnicus sit Mundus, nec plures dentur; quare temerarium, vt minimum est, plures admittere. Probatur, quia Sacra pagina semper de mundo in singulari loquitur, presertim *Ioan.* 1. *Et mundus eum non cognouit. Preterea Actor.* 17. *& ad Rom.* 5. *docuit Paulus.* fecisse Deum ex vno homine genus humanum, & per vnum etiam hominem peccatum in hunc mundum introisse. Constat vero ex fide,

omnes

omnes homines infectos fuiſſe peccato eiuſdem hominis. ita vt abſq; erroris nota admitti non poſſit, quod homines alij, prҿter eos, quos Mundus iſte continet, dentur, ab originali peccato immunes: Ergo nec poteſt admitti alter Mundus, prҿter iſtum. niſi aliquis dicere velit, ab hoc mundo in alterum fuiſſe aliquos homines translatos, quod ridendum eſt. Quare *D. Aug. in lib. Ethym. cap.* 5. inter errores contra fidem enumerat poſitionem de multitudine Mundorum. Extat impreſſus Tractatus quidam Campanellæ de pluribus Mundis, quem adhuc non vidi. legi attamen ſuum Atheiſmum Triumphatum, quem quaſi dicerem triumphantem, adeo enim ſolutionibus frigidis Atheiſtarum obiectiones euacuare contendit.

ASSERTIO XXIII.

IDem facit. *Cæſ. Vaninus*, de quo ſcrbit *Merſen. in ſuis Obſeruationib. in totum volumen*, quod prius vehementer in Atheos inſurgebat, adeo vt illos ſummo odio proſequi videretur, deinde veluti indignabundus in eorũ obiectiones referebatur, & pro viribus vrgebat, quibus poſtea minime ſatisfaciebat, vt imperitorum animum concuteret, & ex ſolutionibus frigidis, & friuolis, iudicarent, nullam rationem Diuinitatis exiſtentiæ ſuffragare. Hæc ſunt, quibus hominum perditiſſimus alios ſecum perdere ſatagebat. Alia eiuſdem ſcelera tacet *Merſennus*. ob quæ à Senatu Tholoſano iuſtiſſime extinctus eſt, cuius horrendam mortem, & prodigioſum Epiphonema refert *Gualterius in noua Tabul. Chronolog.* editione. legat, cui per ſuperiores licet, ipſius *Vannini Dialogos*, & videbit an Atheiſmus per ipſum triumphatus vires amittat, an triumphans maiores potius acquirat. & maxime *lib.* 4. vbi multa recitat, immo neruosè nobis obijcit ſumpta ex ipſiuſmet Atheiſis, illa ſolum tenuiter delens, & in ſuperficie. Sunt denique multi, qui ob quaſdam Aſtrologiæ, & Alchimiæ, vel alterius artis experientias omnia prorſus in cauſas naturales refundunt, & animam vniuerſalem Mundi aſtruere conantur, vt in eas omnia reijciant, quæ merito Chriſtiani Miracula nuncupantur qui à nobis vitandi omnino ſunt, & multo magis eorum ſcripta.

ASSERTIO XXIV.

ET quidem operæpretium exiſtimat ipſe *Merſennius loco citato*, vt in Republica Chriſtianorum in huiuſmodi homines aduertatur, qni tales opiniones defendendas ſuſcipiunt, niſi forte id exercitij cauſa fieret, vt in ſcholis factitari ſolet, in quibus non raro quis falſa quædam, vel etiam hæretica ſe tueri, atque ſuſtinere fingat, vt inde veritas magis eluceſcat, & Theologi ſe præparent ad rationem omnibus poſtulanti-

lantibus reddendam de ea, quæ eſt in nobis fide, & ad hæreticorum, & infidelium argumenta retundenda.

ASSERTIO XXV.

LIbet hic apponere quæ de vnitate, de anima mundi, & de eius duratione ſenſerit antiquitas. Viſum enim *Democrito, & Empedocli*, ex minutis quibuſdam, & inſecabilibus ſeminibus alios ſubinde Mundos naſci. Hinc quærela *Alexandri*, quod ne vno quidem ſit potitus. *Origenes etiam Periarchon*, infinitos ſucceſſiue ſtatuit. Elementalem ſingulis ſeptem millenarijs condi, cęleſtem intra annos quadragies nouies millenos. Sabbathum quippe terræ, & annum Iubileum ſeptimo quoque anno, & anno demum quadrageſimo nono recurrere ſolitum. Tangit hanc ſententiam. *Leo.Hebr.Dial.de Amore*, dum inquit, Mundus inferior ex priſcorum Theologorum ſententia, ſeptem millium annorum ſpatio generatur, corrumpitur, renouatur. Animal eum eſſe ſenſu, & ratione preditum *Stoici* voluerunt. Inde nata deſcriptio per partes, Stellæ, inquit, *Plutarch.de facie in Orbe Lunæ*, ſicut oculi lucentes in facie vniuerſi, orbem ſuum peragunt: Solui præditus cordis. vt hoc ſanguinem, & ſpiritum, ſic diffundit ex ſe vegetantem calorem, & lucem, terræ, & Mari mundus, vt animal ventre, & veſicca vtitur. Luna inter Solem, & terram, vt inter cor, & ventrem, velut iecur, aut aliud molle viſcus eſt, & reſpirationes illius ex cotione aliqua, & purgatione attenuans diffundit. Eleganter, haud vere, ait *Io.Ionſtonus, in ſua Thaumatographia naturali.* Nulla certe huic ex noto genere anima. Si quam adſcribimus, vis quædam diffuſa erit, rebus omnibus communis, proportione animam dicemus, quod enim illa in corporibus, hoc ipſum vis in vniuerſo diſperſa.

ASSERTIO XXVI.

DVratio mundi, & præterita, & ſubſequens à multis inquiſita. nihil conſtitutum certi. Ægyptij iam olim 48000. annorum hiſtoriam venditabant. Chaldæi 470000. Indi orientales 700000. Ægyptios diſſenſus conuincit. Viginti milla *Soloni* quærenti vnus retulit, alter tredecim, *Herodoto*. Chaldæi intra 48863. octingenta triginta duo tantum, extitiſſe luminaria, aſſerunt: nugas eſſe Vranalogiam oſtendit. Abſque hoc foret, *Diodorus* tamen Auguſti ætate, peruelligata ſumma. Ægyptiorum antiquitate, vix quattuor comperit millia, *Caliſthenes Ariſt.ex Sorore nepos*. Caldæorum non duo millia. refert id *Simplicius*; Inter noſtros Chronologos incerta Chriſtiana Epocha, nec datur tam illuſtris radius, qui nebulas diſcutiat, inquit *Ionſtonius*. Maior de fine incertitudo.

titudo. *Macrobius* 15000. annorum ſpacio eum definit. *Orpheus* 120000. *Caſſander* ad tricies ſexagies centena millia computat. *Beroſus* ex teſtimonio *Senecæ* arſura terrena contendit, eum omnia in Cancro conuenient ſydera; futurum in Capricorno diluuium. Sed quid nos ad hæc? Non hominem dicere iſta, quia nec ſcrutari nec ſcire, nec Angeli norunt, nec hominis nouit filius. In ſua hæc Pater ſeruauit poteſtate tempora; Vere *Thomas*. omnes qui volunt determinate de mundi fine loqui, tempus pręfigendo, falſi reperti ſunt, & reperientur in futurum, qui hoc pronunciant. *Idem S. Doctor*. finis, inquit, mundi. debet reſpondere initio, ſed in principio nulla virtus creata Deo cooperata eſt, mundus enim ex ſola Dei potentia originem habet, finiſque mundi à nullo intellectu creato pręnoſcetur, ſed ſolum diuinæ ſubſternitut voluntati, ac poteſtati, iuxta illud. *Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater, &c.*

ASSERTIO XXVII.

QVidam libellus de conſummatione mundi, annis ſuperioribus prodijt in lucem, vbi eius Auctor hæc aſſerere audet, Naſcetur Antichriſtus anno 26. Sæculi currentis, regnare incipite anno 56. cadet anno 60. Finis, & conſummatio mundi anno 66. nempe ab origine mundi anno 6666. & Chriſti anno 1666. Sed falſa hæc vaticinatio redarguitur à *Remaclo de Vaulxin ſuo Harpocrate diuino, ſeu altiſſimo de fine mundi ſilentio*, vbi multis argumentis demonſtrat, hoc calculatoris pręſagium temerarium eſſe, erroneum, ac ſcandaloſum. Adhibet inſuper idem Remaelus aliquot Antitheſes, quibus fundamenta huius præſagitionis euertuntur. inter quas duæ ſunt: altera, quod Chronologia, & temporum ſupputatione ſciri non poſſit, quantum temporis ab exordio fabricæ mundanæ, vſque ad eius euerſionem decurrerit; Altera vero, quod non queat haberi cognitio finis ſæculi per rationem naturalem. Probatur prima Antitheſis. quia ſi mathematice nouiſſimi diei per ſupputationem temporum, quæ ab exordio fabricæ humanæ, vſque ad eius euerſionem decurrent, cognitio, & præſcientia haberi poſſet, etiam exacta, & certa ſcientia annorum, qui ab orbe terrarum condito, vſq; ad Chriſtum natum interfluxerunt, prę exigeretur neceſſario; at ſciri non poteſt numerus illorum annorum, cum enim inter ſupputationem Græcam, & Hebraicam, vt iam ex omnium ſententia clarum eſt, ſit tanta diſſenſio, & neutram Eccleſia improbet, aut prorſus reijciat, quin potius, & Græcam approbet; vt ex S. Synodo Generali *act. 6.* conſtat; ſit exploratiſſimum, non poſſe per ſupputationem determinate diffiniri, quando futurus, ſit dies nouiſſimus. interpretationem 70. ſiue translationem, quam ſequitur Græca ſupputatio pluribus annorum centenarijs amplexata eſt Eccleſia, & inter omnes Græcas

prin-

principalem obtinuit locum. Certissimum autem est 70. interpretes optime transtulisse, & peculiari modo Spiritum S. assistentem habuisse, ne qua in re errarent, vt non tam interpretes, quam Prophetæ fuisse viderentur. Probatur etiam secunda Antithesis, quod sc. naturali ratione finis sæculi sciri non possit, quia ratio omnium, quæ cognoscuntur in natura, desumitur ex habitudine motus cœli, per quem operantur omnia naturalia, & omnia consistunt in quadam periodo, vt dicit Philosophus, vnde fit, vt ea, quæ nullo modo mouentur, etiamsi sint ipsa mouentia, Physicæ non sint considerationis; & quoniam finis mundi, & dies iudicij, & cessatio omnis motus sunt idem; qui naturaliter desiderat scire tempus, & diem iudicij, finem etiam istius motus cognoscat necesse est. nec enim temporis determinatio haberi potest, nisi per motus determinationem; est enim tempus, numerus motus. Cæterum, quia motus non est sui ipsius causa, aut mensura, hinc fit, vt per ipsum præcognosci non possit, quamdiu sit duraturus, & quia ignoramus determinatam quantitatem motus Cœli, fit etiam, vt eius finem nesciamus. Ex astris quoque non potest sciri finis sæculi, quia cum astra in voluntatem humanam omnium consensu directe non agant, à fortiori asserendum, Astrologos non posse ex astris prędicere futura, quæ ex sola Dei voluntate pendent, cuiusmodi est consummatio sæculi: Nam liberior est Dei voluntas, multoque Cœlis superior, quam voluntas humana. Est etiam longe impossibilius, quia de homine aliqua saltem coniectura forte sumi potest, propter actionem Cœli in corpus, cuius inclinationem solet sequi anima; At Dei voluntas omnibus modis altior est, & neque directe, neque per se, neque per accidens eam possunt corpora cœlestia inclinare, sed ipsa dominabitur astris. Concludamus igitur, & cum *B. Augustino li.* 18. *de Ciuit. Dei cap.* 53. Omnium de hac re Calculãtium digitos resoluit, & quiescere iubet, qui dicit. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.*

ASSERTIO XXVIII.

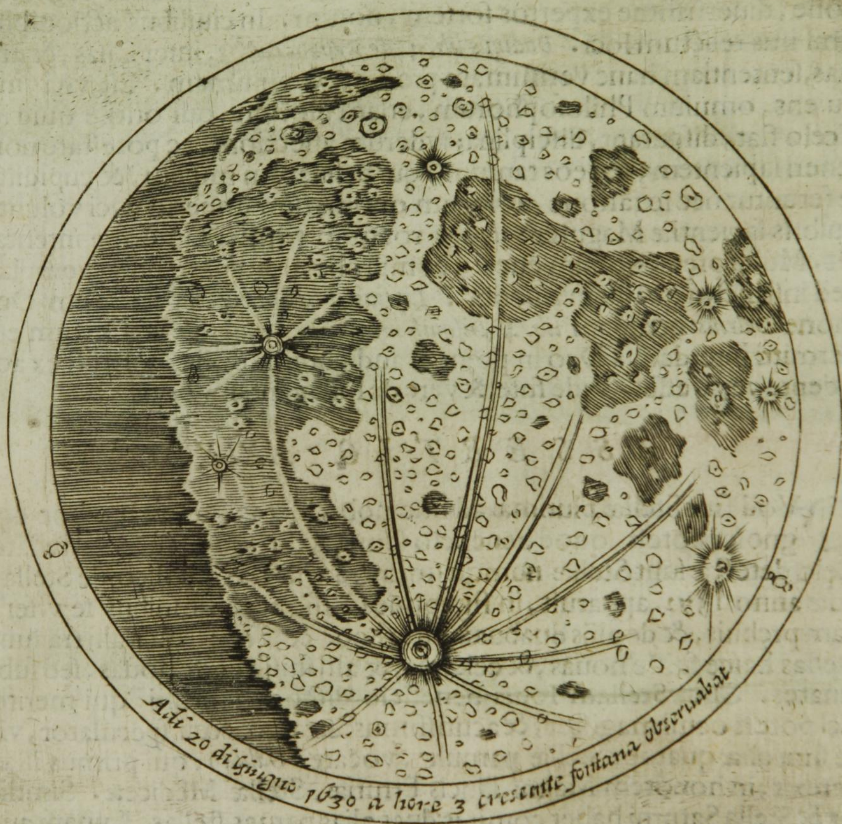
DIuersorum de Astrologicis prędictionibus diuersa est sententia, ait. *Ionstonus loco citato*, magni faciunt quidam, tamquam inanes reijciunt nonnulli. Certum est naturales actiones, vt anni dierum, noctium, & tempestatuum vicissitudines suas, quia certas causas in Syderum habent positu, pręcognosci etiam ex illis. Nihilominus, quia materia elementaris fluxa, & mutabilis est, vniuersales causas multæ particulares vincunt; plurimæ vtriusque cursus Stellæ ad huc incognitæ, aliæ alijs aliquando viribus suis se opponunt, artifices experientissimi rari, ingens denique in constituendis domorum initijs,

finibus

finibus, & proprietatibus distantia; errores obrepere mirum non videtur. Quid si particulares, & indiuiduas actiones attendamus, maior consequitur aberratio. Preter enim influxum astrorum vniuersalem, particularis est ac specialis qui oritur complexione. Bonum Coeli influxum materiæ impedit indispositio; malum temperies à parentibus traductæ bonitas. Esauum, & Iacob eadem Coeli prolatos constitutione, diuersissime expertos sortem, notum. In ciuilibus actionibus nihil istis relictum loci. *Bodinus lib. 4. de Repub. cap. 3.* inter falsas, & impias, sententiam hanc verissimam protulit, & pijssimam. Est vna, inquiens, omnium Philosophorum, etiam illorum, qui otiose quid in Coelo fiat, disputant, disciplina; syderum affectione, ac potestate non teneri sapientem, sed eos tantum, qui belluarum impetu, & cupiditate feruntur nec se ratione, ac legum optimarum imperio duci volunt, quibus sapientiæ Magister *Salomon* rotarum tormenta acerbe intentauit. Multa predictionum euentu comprobatarum narrantur exempla. Sed instinctui quasdam adscribit. *Lipsius lib. 1. Monitor.* pactis eum Demone *Delrius* quasdam *lib. 4. Disquis. mag. cap. 3. quæst. 21.* Certum est permitti interdum à Deo in poenam audientium, & illas non nisi ex accidente veras esse. Vide fuse, & vere de his agentem. *Delrium*.

ASSERTIO XXIX.

QVod sint Stellæ plurimæ ad huc nobis incognitæ; vel ex hoc cognosci potest, quod beneficio Conspicilij *Galilæi* plures in stellato Celo detectæ sunt Stellæ numquam antea visæ. Nihil dico de Stella, quæ anno 1572. apparuit, in signoque Cassiopeiæ omnibus se visendam prebuit, & de alijs duabus anni 1600. & 1604. quia alij tradunt Stellas hasce fuisse nouas, & celestes, & alij fuisse certe nouas, sed sublunares. Circa Stellam Iouis beneficio dicto conspicilij, qui merito dici potest oculi magister, & acutissimus terræ, & coeli speculator, visæ sunt aliæ quatuor Stellæ paruulæ, vocate *à Galilæo*, qui primus illas detexit, in honorem Magni Ducis Etruriæ, Stellæ Mediceæ. Similiter & Stella Saturni habet comites duas alias paruas stellas. Lunam autem esse perfecte rotundam tenuit antiquitas, sed conspicilij medio iam perspicuum est, eius rotunditatem similem esse terræ, idest montibus, & vallibus plenam. In Sole denique maculas vere inesse, & non fallaciam visus, multis probat *Christ. Scheiner*, & obseruat cursus macularum in Sole à secundo Februarij ad 14. eiusdem, vt facit etiam per reliquos menses. Legatur ipse Christophorus in sua Rosa Vrsina, & multam doctrinam Auctoris, variamque, ac reconditam eius eruditionem obstupescet lector. Id omne putet ex sequentibus imaginibus.

Adi 20 di Giugno 1630 a hore 3 cresente fontana obseruabat

ASSERTIO XXX.

Ex dictis de nouis Stellis profecta est nonnullorum opinio, qui eamdem cum sublunaribus Cœlum, & sydera habere materiam scripsere; nec iniuria, id enim videtur dictarum nouarum stellararum innuere generatio; & *Psalm.* 101. panni instar Cęlos veterascere dicitur: sed Propheta hic loquitur de mutatione, & vsu, ac statu, qui modo est, vt notat *Lorinus*. In quo sensu possunt multi intelligi, qui videntur corruptionem, aut annihilationem admittere, & postea instaurationem. sed quorsum annihilarentur denuo recreanda? Eadem vis est comparationis apud *Esaiam capite* 34. cum libro, *Cœli sicut liber complicabuntur*, id est, hic, qui nunc est, eorum desinet vsus, non aliter

quam cum libro vti desinimus, eum complicamus, ac remouemus. Idem valet *Ioan.* verba *Apoc. 6. Cœlum recessit sicut liber inuolutus.* Attamen Cœlum, Solem, & Stellas ex natura sua corruptibiles esse ex mente Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum conijci scribit *Scheiner lib. 6.* Id confirmatur ex eo quod anni 1572. visa sit, vti diximus, noua Stella in Cassiopæa, quæ post biennium disparuit. Plures eiusmodi in Cœlis mutationes notarunt moderni Astronomi; ex quibus perinde nonnullis hisce phænomenis conuicti, censent Cœlos non esse solidos, & duros, sed cedere, mutari, & secari, ac diuidi instar aeris, aerem tamen excellere subtilitate, & prestantia. Hanc sententiam, quod Cœlnm sit liquidum, multi Neoterici Theologi, Philosophi, & Physiologi tuentur. Molem vero Celorum si attendis, maximum inter cetera corpus Cœlum est, terra puncti instar ad illud. Numerus intra vnitatem consistit, in orbes tamen varie distinxere Astronomi. Placuere *Eudoxo* vigintitres; *Celippe* triginta; *Aristoteli* quadraginta septem, *Ptolomæo* triginta, & vnus *Regiomontano* triginta tres. Decem esse communis est opinio. *S. Bonauentura vero lib. 2. sent. n. 2. art* 1. *q.* 1. Stellarum, & Planetarum vnum, & continuum esse Cœlum, & orbes, sphæras, seu circulos à Mathematicis introductos, non reales, sed imaginarios accipiendos esse.

ASSERTIO XXXI.

VOcat *Ioan. Spina in suo de mundi Catastrophe* has nouas Stellas pseudostellas; quia, licet materia harum nouarum Stellarum sit substantia Cœli transparens, & diaphana, seu perspicua Cœli corpulentia, attamen non sunt veræ Stellæ, cum successiue tandem euanescant, & redeant in diaphanas portiones ætheris, lucidas relinquendo. Multa hic eruditissimus vir de duabus pseudostellis, quæ effulxere anno 1572. & 1604. in medium affert, puta de earum magnitudine, de lumine, de scintillatione clarissima, e de coruscatione, seu vibratione tam rapide, vt negauerint quidam sibi dum viuerent vnquam quidquam visum esse in celis æque pernici motu, vt ipsi loquebantur. *Scipio Claramontius* tamē in suo *de tribns Stellis*, demonstrat rationibus ex Parallaxi ductis, Stellas hasce fuisse sublunares, & non celites; qui etiam ostendit falsam esse positionem *Copernici* de motu terræ; addens, hanc modo damnatam esse ab Ecclesia Catholica Romana. quod autem spectat ad reliqua allata ab ipsomet *Spina* in eadem mundi Catastrophe, non excitabo hic alios testes, aut iudices, nisi Astrologos ipsos, & Astrologie Magistros, vt facit *Alexander de Angelis lib. 4. in Astrologos Coniectores cap.* 17. *Albertus enim Vghius Campensis*, & per se *&* *Augustini Niphi* Astrologiæ restauratoris testimonio, Mathematicus charissimus, *in Apologia, quā pro Astrologia edidit anno* 1518. *p.* 1. Vt itaque paullo euidentius, inquit, faciamns,

quam

quàm ingenioſè hi aſtrologentur, qui per magnos orbes nobis edicere conantur euentus mundanos, paullo altius exordiendum eſt. Finxerunt quemlibet ex planetis, & vnumquodque item ſignorum, mundi imperium obtinere annis 360. quibus exactis, nouum aiunt incipere orbem magnum, cui & planeta priori proximus, & ſignum, quod deinceps hæret ſigno priori, pariter quæ ſunt, atque ita qualis dominantes ſyderis, atq; ſigni natura eſt, talia euenire eo annorum ſpatio; quam quam nemo ex his vſque adeo deliret, vt particulariter euentus, & maximeque per ſingulos dies fiunt aeris mutationes putet ab his omnibus pendere, niſi Gaſpar ille, qui nos his ſuis ineptijs prolixius agere de his magnis caſibus coegit.

ASSERTIO XXXII.

DIcunt inſuper, cæpiſſe nouum orbem magnum, qui tempore cum fuit Saturni, Iouiſque coniunctio, quæ præceſſit annis, vt aiunt, 279. huic autem orbi præfuiſſe ex planetis. Saturnum, ex ſignis Cancrum, & ab eo veluti ſupputationis cardine magnos orbes ad nos vſque reuoluunt. Sed hæc quam ſint mendacia, quam fabuloſa, quam obtuſiſſimis etiam ingenijs conficta, ex eo patet; Nam auctores huius figmenti *Albumazar*, *Aomar*, & reliqui dicunt, ſicut poſt eos *Alphonſus*, fuiſſe ab initio ad diluuium annos 2228. à cōiunctione autem illa, cum qua nouus ille cæpit orbis, annos 1447. ex quo numero, quinque orbes conflari neceſſe erit, & adhuc annos ſupereſſe 147. ſexti orbis imperfecti, & ita neceſſe erit, vel mundi creationem non cum nouo orbe cæpiſſe, aut præterijſſe orbis primi 213. annos antequam eſſent anni, hoc eſt, ante ipſius mundi primordia. quare quid poteſt eſſe delirius, aut amentius? Deinde vt Saturnum, Cancrumque orbi illi præfecerunt, qui cæpit ab ea Saturni, Iouiſque coniunctione, quam dicunt præceſſiſſe diluuium, & ratione, vt cauſam in Cœlo haberent, à qua innundationem illam deducerent, ita quia conſonum videbant, vt gubernationem mundi à Sole inter planetas, ab Ariete inter ſigna exordirentur: Solem mundi planetam fecerunt, Arietem autem ſignum. Hæc enim ſcribunt *Haly*, *&* *Albumaſar lib.* 1. *de magnis coniunctionibus*.

ASSERTIO XXXIII.

TAmen hæc manifeſtiſſime inuicem pugnant, atque contradicunt. Nam cum ſint ante orbem diluuij ad mundi initia iuxta eorum computationem, orbes quinque perfecti, ſex autem imperfecti, veluti ante diximus ſiue quinque, ſiue ſex numeremus, neceſſe eſt orbem diluuij, aut ſextum, aut ſeptimum fuiſſe. Ea propter ſi primo orbi A-

ries

ries dominetur, ſexto, aut ſeptimo, qui diluuij eſt, non Cancer, ſed aut Virgo, aut Libra neceſſario prȩfuerit; & ſi primum rexit orbem, ſolare ſydus, orbi diluuij, non Saturnum, ſed aut Iouem, aut Martem prȩfuiſſe neceſſe erit. quam igitur ſibi ſit conſona iſta de magnis orbibus fabula, immo quam obtuſiſſimo ingenio eius fuerint auctores, vel ex hoc cuilibet euidentiſſimum eſſe poteſt, quod tot repugnantia includat. qui etenim ingenioſe mentiri volunt, ſaltem mendaciorum ſuorum memores eſſe debent, ne ſibi ipſis contrarij inueniantur. Poſtremo videamus quam ingenioſe, ac diligenter hos orbes reuoluat iſte, qui illos orbes tam efficaces nobis adducit. Putat enim hunc, qui nunc reuoluitur, decimum quartum eſſe ab orbe diluuij, & agi annum eius 221. ſi cum à diluuio ad Chriſtum ſecundum ſacras Hebrȩorum Scripturas, anni ſint 2300. erunt ab orbe diluuij ad annum prȩſentem anni 4098. Hos autem annos, ſi per annos magni orbis partiaris, inuenies orbem prȩſentem duodecimum eſſe, non decimum quartum, nec Leonem cum Luna, ſed potius Geminos cum Venere nobis prȩeſſe. Et ita manifeſtum eſt, etiam, ſi eſſent aliquid hi magni orbes, falſum tamen neceſſario eſſe oportere, quidquid iſte, & ſui ſimiles ex ijs nobis prȩdicere contendunt. Sed nimis multa. conteſtatur clariſſima voce Aſtrologia, nihil horum omnium pro ſuo ſe recognoſcere, ſed veraciſſima hæc eſſe nugamenta, Syracuſanis illis vaniora; quemadmodum, & ea, quæ dicũt Albumazar, & cȩteri hi fabulatores de maximis; quas appellant coniunctionibus Saturni, & Iouis, quibus tam pollentes effectus tribuunt, dogmata, ſectas, Religiones, Regna, diluuia, portenta, & omnia miracula ante Chriſti aduentum, fines Religionum omnium. Sed vtinam verum prȩdixiſſet *Albumazar*, de termino impijſſimȩ ſectȩ Mahometanæ, quæ longo tempore vltra terminum ab eo prȩfixum perdurat.

ASSERTIO XXXIV.

AD hæc, & Chriſtum coniunctionibus his ſubijciunt, & ipſam noſtram Sanctiſſimam Chriſtianam Religionem. ipſum etiam diluuium vniuerſale, quod Deus ob hominum peccata induxit; & ne parum impij Chriſtiani ſint, ipſa etiam Chriſti miracula, quæ hoc ipſo miracula eſſe deſinunt. Hæc, & multa alia impijſſima contra Deum, & noſtram Sanctam Religionem, blaſphema fabulantur. Inter quos maximopere admiror *Dominum Petrum Aliacenſem Cameracenſem Cardinalem*, qui his tam impijs fabulis in ſua ſenectute, & iam Epiſcopus Cardinalis factus ſubſcripſit. Sed his omnibus Aſtrologia conſtantiſſime contradicit, neque vnquam tam impijs iſtorum fabulis contra Deum, & Religionem Chriſtianam, ſe conſenſiſſe palam proteſtatur, falſo ſibi hæc

adſcri-

adſcripta; paratam ſe ab omni hęreſeos ſuſpicione purgare; ſi quid prę-ter communem naturæ curſum fiat, vel in peccatorum vltionem, vt il-lud diluuium, vel in veritatis alicuius ſupernaturalis confirmationem ea ſe libenter Deo permittere, qui cœlorum legibus non conſtringitur, in his nihil ſe velle vindicare, & ſi quid eorum ab impijs hominibus in-iuſte ſibi tribuatur, ſe donationem illam minime ratam habere.

ASSERTIO XXXV.

QVæ autem de maximis coniunctionibus iſti fabulantur, quorum effectus in tam multa ſęcula extendunt, è quibus orbes magnos, & Saturni reuolutiones confingunt per omnes Cœlos, deierat, ſe om-nino ignorare, immo omnino ſe non intelligere, quod hi loquantur, vt qui ſe ipſos non intelligunt. Ingenueque confitetur nihil ſe poſſe ſcire, niſi quod obſeruatione depręhendi poteſt; obſeruationem om-nium Apotoleſmaticarum, aut Aſtrologicarum veritatum vnicum principium eſſe, quod niſi pręceſſerit, fabuloſum eſſe quidquid dicitur, & fictitium neceſſe eſt. At conſtellationem aliquam cęleſtem (acci-piant quam voluerint) poſt tam multa tempora aliquid efficere, vt eſt à ratione alieniſſimum, ita nec aliqua experientia, aut obſeruatione depręhendi poſſibile eſt. Conſtat enim, & teſtatur *Ariſtoteles*, experien-tiam, obſeruationē, ve non niſi ex pluribus ſingularibus efficio: quis au-tem hominum, immo qui plures homines tanto vixerunt tempore, vt multas eiuſmodi ſingulares obſeruauerint, ex quibus talem aliquam, verbi gratia, vniuerſalem rationem deducere potuiſſent? maximam videlicet coniunctionem, quam vocant Saturni, & Iouis, ſi cum ſolari aliquo deliquio forte accideret; in tria, aut quattuor millia annorum ſuum effectum extendere? ſed de eis amplius, vnum ſcilicet hominem tribus, aut quattuor millibus annorum vixiſſe, immoti volunt, à tumu-li initio ad pręſens vſque, impoſſibile tamen erit, vel vnicam huiuſmo-di ſingularem obſeruationem veram depręhendere. Qui enim certi-ficari poterit ea, quæ nunc videt accidere, ab aliqua coniunctione pro-uenire, quæ nos mille annos pręceſſerit, & non potius à pręſentibus cō-ſtellationibus, quas fortaſſe ipſe ignorat? quotiſſimum cū medio inte-rim tempore tot coniunctiones, conſtellationeſque extiterint primæ illi contrariæ, & repugnantes, quæ aut mutauerunt quidem, aut ex to-to irritauerunt, quod à prima illa ſignificabatur. Manifeſtum itaque eſt hæc ſomnia eſſe, & anilibus fabulis inaniora.

ASSER-

ASSERTIO XXXVI.

HÆc Astrologiæ Magister, & Patronus. Vtinam ait, *Alexander lo. cit.* reliquas huius disciplinæ fabulas nobis enodasset, pro ea auctoritate, quam apud Astrologos obtinuit maximam, facili eos ab huiusmodi ludibrijs reuocasset, magno humani generis bono; laboraremus enim minus eorum imposturis, minusque mortalie paterent Astrologiæ fraudibus; vt enim sumus abditarum rerum scientiæ immodicę appetentes, ita nescio quomodo ijs etiam, quæ inconstanter, & incredibiliter dicuntur, non denegamus fidem, & quamquam singulis diebus mentientes stellarum vates depręhendimus: vix tamen quotidianis experimentis, vix sensibus ipsis credimus vanitatem huius artis. Tandem dicamus, hanc Astrologiam omnia miracula, & magnalia, quæ Deus in vtraque lege fecit, ad influentiam Astrorum reducere; ex quorum situ, & positura potuisse pręnosci. Supradictam *Ioan. Spinæ* opinionem de magnis orbibus &c. tangit nouissimum *Ioannes Roffenus*, sed cum pia quadam formidine, vt videre est *in suo Tractatu Astrologico*, pro Anno pręsenti 1643.

ASSERTIO XXXVII.

NEc defuit quidam delirus vocatus *Bonatus*, qui ausus est asserere, Christum Dominum Astrologiæ scientię deditum, propterea dixisse Discipulis, Nondum venit hora mea, id est passionis tempus, nimirum quam pręuiderat idoneam, ex Astrorum inspectione; & eodem modo temere ad cęlestia mysteria supernaturalia pergunt. De tempore Antichristi ait quidam *Arnaldus Hisp. professione Medicus*, Antichristū venturum *circa annum Domini* 1345. & tamen iam annus ille pręterijt, & nondum aduenit. quæ omnia, & similia quam longe absint à vera pietate, quiuis facile colliget; ex hac enim positione, & potestas supernaturales faciendi miracula, & donum Prophetiæ subuertitur: dum omnia reducunt isti ad naturales cęlorum influentias; & omnes prędictiones, etiam Propheticas, ad Astrologiam. Scite, & verissime *Tycho Brahe libro de noua Stella*, scripsit; Certum est astrorum decreta in veram Religionem, & pietatem nihil iuris habere, cum hæ nō ab vlla Astrorū influentia, aut naturali lumine, sed solius Dei spiritu, & dispositione procedant. Cum ergo omnem Religionem impia temeritate ex Astris deducant, & ne Euangelio quidem parcant, quod Christus Dominus diuinitus supra omnes naturæ gradus, trans omnem naturalem vim, & potestatem collocauit.

ASSER-

ASSERTIO XXXVIII.

ASTrologi negant, corpora cęleſtia eſſe causã euentuum mere contingentium etiam humanorum, ne cogantur fati neceſſitatem ponere in rebus creatis, ſicut quidam Ethnici fecerunt, & recurrunt ad aliam poſitionem, videlicet eſſe ſigna tantum; quia ſignificatio non ita repugnat libertati noſtræ, ſicut efficientia, vt patet in pręſcientia Dei, & prædictionibus Prophetarum. Sed hi, inconueniens quod fingunt coguntur concedere, & ineuitabilius quam illi, qui corpora cęleſtia aiunt eſſe cauſas euentuum, quos ſignificant. Probatur minor. quia eſto cęli ſydera; & aſtra cauſæ ſint euentuum, qui ſub Cęlo ſunt; quod illorum influentia, & effluxione in hac terreſtri machina eſſet efficiendum, poſſet vel contrarijs materiæ diſpoſitionibus, vel obſtantibus particularibus cauſis impediri; at ſi corpora Cęleſtia, naturaliter futurorũ euentuũ ſigna ſunt, neceſſarium eſt euenire quod ab illis ſignificatur, alias eſſent ſigna inania, & fallacia, & cum Deus, ea inſtituiſſet (iuxta prędictorum opinionem) ad ſignificandum, & in cęlo tanquam in quodam volumine ea deſcripſiſſet, veluti notas futurorum indices, ſi euentus rerum cum illarum ſignificationibus non congruerent, vel Deus earum motor, & inſtitutor imperitus eſſet, vel fallax; quod piaculum eſt imaginari, nedum concedere. Sic *Raphael de la Torre loco citato*, qui etiam probat non reperiri ſigna naturalia alicuius, niſi eiuſdem ſint cauſæ, aut effectus; concludens, Aſtrologiam hanc iudiciariam, quæ verſatur in prędicendis futuris euentibus mere contingentibus, noxiam eſſe bonis moribus formandis, & Religioni veri Dei, eiuſque fidei, & myſterijs contrariã; nam recto calle ducit ad errorem *Algazelis*, qui, vt refertur in 2.*p. Direct. In quis q.*2. aſſeruit, omnia iſta inferiora, humanaſque cunctas actiones, ex neceſſitate ſubdi ſyderũ influentijs, & ſolis illis; ſimiliter ad errorem *Priſcilianiſtarum* conſtituentium omnia prouenire ex fati neceſſitate, quã potiſſime, ab aſtris prouenire aſſerebant. Quem errorem ſancti Patres, & Synodi ſacræ improbarunt.

ASSERTIO XXXIX.

DEus re vera noluit, vt ait *Merſennus loco citato, verſiculo* 1. vt ſidera nobis futura illa, quæ ab eo ſolo, aut à libertate creata profectura ſint repręſentarẽt, aut vllo modo ſignificarent. Ratio eſt; quia nihil eſt, quod nos cogat id aſſerere, neq; id magnam affet vtilitatem. vel enim homines ea cognoſcerent, & in cęlis velut in libro ſaltem aliquis legere poſſet, vel ſoli Angeli, vel ſolus Deus; atqui videmus nullos mortalium ea futura legere. Angeli vero nullo corpore indigent, vt aliquid

D cogno-

cognoſcant, cum organo non vtantur, ſed ſpeciebus tantum intellectualibus. Denique ridiculum eſt aſſerere Deum cęlis indigere, in quibus legat, quæ pręſcit ab æterno. Quod vero nullus hominum in ijs futura libera cognoſcere poſſit, manifeſtum eſt ex eo, quod ſi propter aliquos ea cęli repręſentent, maxime propter electos, ſanctos, & iuſtos, verum nullus eſt ex illis, qui ſe futura libera in ſideribus legiſſe aſſerat; enimuero ſumantur omnes ſancti vtriuſque teſtamenti, quis illorum ea per coniunctionem aſtrorum ſe nouiſſe dicet? quin potius eos acriter increpauerunt, velut idololatras, ariolos, & ſuperſtitioſos, qui timebant à ſignis cœlorum. At ſanctis in pręſenti relictis, ad doctiſſimos quoſque prouoco, oſtendant *Platonem*, *Ariſtotelem*, *Senecam*, *Tullium*, *Hippocratem*, *&* *Galenum*, vel ſi fas eſt ſanctiſſimos æque ac doctiſſimos laudare, *Athanaſium*, *Baſilium*, *Nazianzenum*, *Chryſoſtomum*, *Auguſtinum*, *Hieronymum*, *D. Thomam*, & alios in omni ſcientiarum genere eruditiſſimos aliqua ſaltem futura vel per vmbram ex cœlorum aſpectu, & aſtrorum aſpectibus percepiſſe, id certe numquam facient. ſed illos audio muſſitantes, hos nempe quos citauimus, doctos quidem fuiſſe vel in Philoſophia, vel in medicina, vel in Theologia, ſed Aſtrologiam ignoraſſe. Ergo ne Deus illa ſigna, & ſcripturam illam tantum in ſideribus ob Aſtrologos collocauit? cur igitur tam paucos Aſtrologos eſſe voluit, aut permiſit? Numquid nõ omnibus, aut ſaltem maiori parti hominum conuenire, atque deſeruire debet, quod in omnium vtilitatem, & commodum factum eſt? ſiccine Theologi, & Philoſophi, nec non ſanctiſſimi viri à neſcio quibus Aſtrologis ſępenumero vitam impiam agentibus ſuperabuntur? Reuera hæc ſententia facile poſſit ad Atheiſmum, ait Merſennus, incautos ducere, qui ſtatim ex errore pręmio concluderent non eſſe Deum, cum ſoli Aſtrologi ſæpius improbi ea futura cognoſcere dicuntur.

ASSERTIO XL.

TAmdem dicamus *cum Torreblanca in ſua Dęmonologia in Appendice Prętermiſſarum*, nulla eſſe in Cœlo ſidera malefica, quæ nobis malum aliquod immittant. Quia omnia illa æqualis bonitatis Deus creauit ad mundi conſeruationem, vt ipſis Ethnicis pręcognitum eſt, *legatur Plato in Timæo*; *Ariſtoteles lib. 9. Metaphyſ. cap.* 10. & eius interpres *Auerroes in Comment.* 19. *dicens*, impoſſibile eſſe creditu, quod Aſtronomi dicunt, Stellas quaſdam fortunatas eſſe, quaſdam infortunatas. Nam cum aſtra, & ſidera diuina ſint corpora, malum neque in illis eſſe, neque ab eis emanare poſſe contendit *Ariſtot. lib.* 1. *de Cęlo, cap.* 9. vbi plura eius interpres *Auerroes*. quare dies critici, ſeu morborum indices, eo quod alij bonum, alij malum euentum ſignificent, minime à numero, neque Lu-

na, neque ab aſtris euenirẽ poſſunt, ſed à corporis temperamẽto, aut morbis ſymptomatibus, vt rationibus, & argumentis eleganter defendunt *Hipp. lib.* 1. *Epidimiar. & lib.* 2. *ſect.* 2. *& prognoſ.* 16. *ſect.* 2. *& Galen. lib.* 3. *de eriſibus, & alij citati ab ipſo Torreblanca*. qui ridiculum eſſe, ait, aſſerere, vlla infortunia, vllos morbos, vllumue contagium, aut malum nobis ex aſtris emanare. Nam ſi nobis aduerſaria Cęleſtia corpora eſſent, corrumpi ſtatim vniuerſum conſequens plane foret, vt docet *Auerroes ad Ariſt. lib.* 1. *de Cœlo Com.* 28. quamobrem ſi à ſiderum certo congreſſu quædam contagio oriretur, contagioſa ipſa eſſe, & morbida execratione inquinata omnino oporteret. Quod cum impium ſit dicere, atque nefas diuiniſſimis vtiq; ac puriſſimis exiſtentibus corporibus, corruptionis omnis, ac paſſionis expertibus; fateri omnino neceſſe eſt, neque à Cœlo, neque à ſideribus tantum mali in mortalium perniciem deriuari, *vt probat idem Auerroes lib.* 3. *de Cœlo com.* 25. Nam ægritudines, caſus & euentus, minime ab aſtris pendent: ſed vel naturæ curſu, vel ab exhalationibus ab impuris locis manantibus, vt multis argumentis probat *Galen. lib. de different. feb. cap.* 4.

ASSERTIO XLI.

COncludamus, non poſſe Plenetarios caſus aut fortunam, aliaſue circumſtantias humanarum rerum, vel negotiorum cognoſcere, nec pręnunciare. Probatur ex duobus, ex priori quidem, quia horum plura dependent ex libera voluntate vnius, vel plurium hominum; ſed cęleſtia corpora non influunt per ſe in humanam libertatem, ergo nec poſſunt effectus ex ea dependentes certo cognoſci, ac pronunciari ab homine, immò nec ab Angelo, ſecluſa diuina reuelatione; ex poſteriori vero, quia ex ea parte, qua non dependent ab humana libertate, nullam habet cauſam naturalem per ſe, nec certam, aut determinatam, nec ex determinatione ad vnum operantẽ, in qua poſſint certo pręcognoſci. Cauſa autem, ob quam aliquando conſonant Aſtrologorum prędictiones euentibus futurorum, hæc inter alias eſt, quin ex multis pręnunciatis, impoſſibile eſt, quia vnum, aut alterum caſu eueniat; Aſtrologi vero nimis multa quotidie prędicunt, (ex quibus licet caſu, reſpectu pręnunciationum eorum) plura tamen coincidunt cum his, quæ ex alijs cauſis eueniunt. bene igitur ſtare poteſt, quod fallaces ſint eorum prędictiones, & nihilominus plura ex his, quæ pręnunciant caſu, & per accidens, coincidant cum euentibus per ſe intentis, & per ſe productis à proprijs caſibus, vti ſupra vidimus.

ASSERTIO XLII.

QVid autem dicendum ſit de propoſitionibus in ſupradicta Cataſtrophe contentis, an ſcilicet ſint hæreticæ, temerariæ, vel erroneæ, periculoſæ, vel ſcandaloſæ, non eſt noſtrum definire, cum ſolum ſpectet ad Summum Pontificem aſſignare cenſuras propoſitionum ſine vllo periculo errandi in his cenſuris aſſignandis. Dicam tamen à ſacra Congregatione Indicis librorum prohibitorum ſuſpenſam, & prohibitã fuiſſe dictã Cataſtrophen Sixtus V. in Bulla, quæ incipit *Cœli, & terræ*. Aſtrologiam iudiciariam, quæ de futuris euentibus pręnunciat, exceptis tamen futuris euentibus, ex naturalibus cauſis neceſſario, vel frequenter prouenientibus, damnat, & prohibet; & ferendo legem contra ipſos iudiciarios addit, *prgterquam circa agricolturam, nauigationem, & rem medicam*. Non eſt igitur prohibita hæc naturalis Aſtrologia, ſed tamen magna ex parte eſt incerta, & parum vtilis; excepta ea parte, quæ ſumitur ex ortu, occaſu, aſpectu, & colore Solis, ac Lunæ; nam virtus reliquorum aſtrorum eſt valde obſcura, & omnis experientia, quæ de illis haberi poteſt, incerta, vt multis probat *Leſſius de iuſt. & iure lib. 2. cap. 43. Dubitat. 6. Affert Ioan. Picum 2. contra Aſtrologos cap. 9.* qui ait, ex 130. prędictionibus nobiliſſimi cuiuſdam Mathematici de mutatione Cœli, & auræ, ſe adhibita accurata obſeruatione, tantum 7. veras deprehendiſſe, idque iure iurando confirmat. quod ſi de pluuijs, ventis, & ſimilibus, certo, aut multum probabiliter pronunciare non poſſunt; multo minus de inclinationibus hominum, eorumque temperamentis, vt hunc fore iracundum, melancholicum, &c. quia hora natiuitatis illius, talis, vel talis erat ſiderum aſpectus, qui procreat copiam bilis, melancholiæ, &c. vt oſtendit idem *Leſſius*. Adderem nonnulla alia huc ſpectantia, ſed remitto lectorem ad eruditiſſimũ virum *D. Io. Bapt. Biragum Aduocatum*, qui in ſua *Aſtrologia Euerſa* mox excudenda, prędiuiti ingenij vena, ac fœlici quidem Marte argumenta in fauorem ipſius Aſtrologiæ allata diſſoluit, & funditus euertit.

ASSERTIO XLIII.

DVm hæc ſcriberem, incidi in opus pręclariſſimum *Andreæ Argoli de diebus criticis, & de Aegrorum decubitu*, in quo doctiſſimus hic vir multis argumentis, & auctoritatibus Aſtrologiam defendit, aſſerens, ſiderum facultatem veram eſſe, non Dæmonum vaticinio, nec ſuperſtitionis nequitia; conceſſumque eſſe aſtra infra animum arbitriumque noſtrũ agere. Sed me ancipitem reddunt Mathematici ipſi Aſtrologicis prçceptionibus egregie inſtructi, & arcanorum omnium myſteriorum

riorum conſcij, quorum conſenſu Aſtrologia damnatur; ita vt de hac re ipſe nec quidquam cenſendo, nec aſſentiendo differere auſus ſim; *Pontanus enim in Dialogo quodam*, quoniam, inquit, certa cognitio, quæ ſcientia dicitur, generalibus verſatur in perſcrutationibus; quis hominum, è quibus conſtamus, ſingulas aſſequi poſſit ſiue commiſtiones, ſiue temperaturas? quis rurſus ſiderum particulares vires, quæ tum abſtruſiſſimæ ſunt, tam pene infinitæ? quis item aduerſantium inter ſe gladiationes particulatim cognitas, & obſeruatas, habeat, & quantum, & quouſque? Itaque illi ipſi, qui ad particulares delabuntur prędictiones, *ab ipſo etiam Ptolomæo* habentur deriſui; cum neceſſe ſit eorum coniecturas, obſeruationeſque hac in parre vacillare, ipſoſque non ſolum errare è via, verum turpiſſime dilabi, deque veſtigio ruere, &c. *Ioannes Kepplerus*, & propter ingenij magnitudinem, & propter doctrinæ copiam, iure inter Aſtrologiæ Principes numerari poteſt; At hic *lib.* 1. *de Stella noua, cap.* 2. extremo, repudiatis omnibus Aſtrologiæ inſtrumentis, ſolos Stellarum aſpectus retinendos cenſet. Atque hoc genus rerum, inquit, aſpectus duarum Stellarum, quarum vel vtraque, vel altera ſit immobilis, illud eſt, quod ego pęne ſolum in Aſtrologia retinendum cenſeo, quod quidem tanta contentione contra Philoſophos artis penitus ignaros philoſophice, & ex doctrina Armonica (pęne in ſolidum ignorata) de ufedo, quanta fidentia reliquam Aſtrologorum ſupellectilem pene omnem eliminandam eſſe cenſeo, idque in omnibus meis ſcriptis Aſtrologicis indeſinenter proteſtor.

ASSERTIO XLIV.

SIxtus ab Hemminga Friſius in Aſtrologicis diſciplinis apprime verſatus recenti opere, cui *Aſtrologiæ refutatæ* titulum fecit, multis genituraum allatis exemplis, diuturno vſu, & experientia edoctus, Aſtrologorum deliramenta patefecit. *Tycho Brahe lib.* 1. *de noua Stella pag.* 612. Aſtrorum vires Aſtrologis perceptas negat, & Aſtrologiam, ſi quæ eſt, à mortalibus percipi poſſe negat. Rurſus *pag.* 689. fruſtra, inquit, pro ſe Arabum, atque aliorum Aſtrologorum placita varietatibus implicita allegat *Appianus*; fuſeque refellit Aſtrologorum decreta *pag.* 777. *ita, in Gauricum, ita in Cardanum* inuehitur, vt plane oſtendat nullam eſſe Aſtrologorum diſciplinam. His nonnullas diſertiſſimorum hominū luculentas diſputationes attexit *Alex. de Angelis loco cit.* quibus rationes continentur, ob quas ſapientes optimates Aſtrologos tamquam veritatis hoſtes à republica litteraria amouerunt. legatur ipſe Alexander, qui detegit huius diſciplinæ vanitatem, detrahens illi laruam, quæ hactenus tam multos fefellit. Ad extremum Aſtrologos ipſos in Aſtrologiæ foro, conuenit, & *Claudium Ptolomęum*, alioſque Aſtrologiæ principes

cipes

cipes Magistros huius causæ testes, iudices, & arbitros appellat, quorum iudicia. ne ipsi quidem Mathematici improbare possunt.

ASSERTIO XLV.

Balthassar Tellez, in summa vniuersæ Philosophiæ Parte 2. in lib. de cœlo Disp. 44. sect. 3. concedit, Astrologos natiuitatis alicuius, punctum considerantes, posse temperamenta, & propensiones hominum mirabiliter prędicere; negat tamen posse Planetarios prędicere euentus futuros, etiam casuales, non pendentes, ex hominum voluntate, quia talis effectus casuales sunt, respectu Cœli, & solum sunt per se, respectu causæ primę; affirmat denique futura contingentia etiam Angelis esse occulta, quamuis habeant species, per quas compręhendunt Cęlum omne, omnemq; eius naturam; ergo dicendum talia futura à fortiori non esse Astrologis manifesta *Idem Tellez loco cit. Disput. 46. sect. 2.* etiam de terrę motu, quod ex *Lipsio* vocat hęresim, vti vidimus, multis improbat & refellit, & cum Poeta quodam Anglo non ignobili sale multo sic lepidissime defricat histrionicam istam de terræ motu opinationem,

Stare negas terram, nobis miracula narras,
Hæc dum scribebas, in rate forsan eras.

ASSERTIO XLVI.

QVæ omnia adhuc à me scripta circa omnem Astrologiam, more dumtaxat Academico, quod in ambas contrarias partes, tum confirmando, tum infirmando dici possit, pro ingenij mei tenuitate exquisiui: detestando tamen nefarias illas voces, *si te fata vocant: Astra via inuenient; sic mea fata trahunt; sic erat in fatis, fata volentem ducunt, volentem trahunt; fatorum immobilis ordo.* Recte de hoc fato dixit *Augustinus Tract. 37. In Ioan.* Si cor tuum non esset fatuum, non crederes fatum. Et certe contumeliosum, & impium est statuere,

Nec sanctum numen, fati pro tollere fines
Posse, neque aduersus naturæ fœdera niti.

quare rectius Orpheus Parcas obedire Deo canit apud *Clem. Alexandr. lib. 5. Stromat.* Et apud *Euripidem Alceslide* dicitur de necessitate,

Tu perducis ad exitum,
Quidquid Iupiter annuit.

Ioannes Beuerouicius in sua Epistolica quæstione de vitæ termino fatali an mobili, loquendo de immutabili fato, ac determinato viuendi tempore, attestatus opinionem istam quosdam homines ad eam adegisse insaniam, vt nec probam adhibere victus rationem, nec medicinam necessariam esse ducant, quasi fato regatur valetudo, & vita, nec auersantur morbi

nostris

nostris vitijs, nec depellantur diligentia, ac remedijs, sed fato. Ita etiam testatur. *P. Gregorius Tholosanus lib.* 21. *de Repub. cap.* 8. *se* aliquando interfuisse sermonibus quorundam nobilium, & militum, qui in ea erant hæresi, vt existimarent fato statutum esse de illorum morte, & terminos constitutos, quos cum euitare nequirent, superfluum esse, etiam aduersus hostes prodeuntibus armari.

ASSERTIO XLVII.

Z*Acharias Bouerius in suis Demonstrationibus contra Atheistas, ex Diu. Bonauentura,* huiusmodi argumentationem stultam vocat, cum omnem prorsus rationem, ac vitæ commoda euertat; nam eadem ratione ita etiam argui posset; si fatum tibi est, vt hoc anno viuas, siue comedas, siue non, viues; superfluus igitur tibi est ciborum esus. An non hominum vitam, leges omnes, & commercia (si cuncta fato ineuitabili eueniunt) ab hominibus pellere oportet? vbi nam pręmijs, ac supplicijs locus erit? Plane vitia, & virtutes vno fati ictu transfixa, vno interitu occumbent; consilia euerti necesse est; otia, ac ignauiam in orbe nutriri. quibus etiam maximis flagitijs aditus non patesit? quibus virtutibus non occluditur, si fati necessitas adsit? Tandem id fieri opus est, vt omnem iustitiam, fidem, pietatem, Religionem, & quæcunque pręclara vitæ honestioris ornamenta censentur; demum quidquid honesti, ac commodi in hominum vita est, omnino trucidari, ac interire credamus. *Campanella in sui Astrologicorum libris,* in quibus, vt ipse profitetur, Astrologica, omni superstitione Arabum, & Iudęorum eliminata, physiologice tractatur, secundum Sacras scripturas, & doctrinam *S. Thomæ, & Alberti,* & Summorum Theologorum, multis probat, Stellarum fata vitari posse, dicens, quod quicunque diuinam pręestinationem, quam fatum à fante de creta sua Deo Stoici dixerunt, cum humanis nimium considerant, hi improuida desidia capiuntur, ita vt curent nihil. si enim Deus pręsciuit, aut pręestinauit me ex infirmitate sanandum, aut ex infortunio eruendum, aut perditum iri, neutrum euitabo. Ergo non adhibeo medicinas, nec respublica artes, nec agricultura vtemur, nec scientiæ, & leges proderunt. Prosunt autem experientia teste. Igitur arcana hæc Theologis dimittantur, & Deo, cui soli suæ operationes, & pręscientiæ colligatio cum secundis causis, & cum libertate humana, bene scitur. Nos autem tamquam fato liberi operemur licet. Profecto, & *Chrysostomus diuinissimus in lib. de fato,* inquit, si Deus nos alloquendo dixit; *Si audieritis me, bona terræ comedetis; si non audieritis, gladius deuorabit vos;* cur sequamur fatum quod dixit, siue audieritis, siue non audieritis, gladius deuorabit vos? Deo igitur fides omnino adhibenda, operandumque supra scientias ab ipso datas. Radius enim sapientiæ verbum Dei;

Dei; omnis autem ſapientia eius eſt participium nobis. & cum dicitur in ſcripturis *Iob.* 14. *conſtituiſti terminos eius, qui prȩteriri non poterunt*, hoc apud Deum intelligamus de vniuerſaliſſima cauſa, quam nulla imprȩmeditatio tangit. At cum dicitur alibi *Pſalm.* 55. *viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos*, de diebus à ſecundis cauſis, prȩcipueque ex cœleſtibus accipiamus; ex hoc enim Deus addit 15. annos Ezechiæ, & demit 14. Anaſtaſio Imperatori. conemurque ad dictam metam per medicinam, & alias artes peruenire. Cȩtera curet Deus, cuius auxilium numquam, & nullibi non captabimus, dum iuxta ſcientiarũ eius ſplendores incedamus, iuxta illud *Pſal.* 118. *lucerna pedibus meis verbum, &c. Seneca* citatus ab ipſo *Campanella* inquit, Non enim totum genus humanum ad hanc perueniſſet conſenſiſſetque inſaniam orand Deum pro vitandis malis, captandiſque bonis, niſi duce naturæ Deo, qui nec mentiri nobis, neque ſe ipſum negare poteſt. quas ob res non modo *Ptolomæus in primo quadripartiti* ex Chaldæorum traditionibus ad orationem pro vitando ſiderum influxu recurrendum docet, ſed etiam *D. Thomas in* 1. *p. quæſt.* 110. rationem addit optimam: quoniam ſcilicet Deus eſt factorum auctor, omniumque cauſarum cauſatio, ex quibus nectitur fatalis ſeries ab ipſo dependens. Idcirco qui ſe ad Deum erigit ſupra fatum euehitur, fatalibuſque ſe ſubtrahit euentibus; quemadmodum qui Regis amicitiam auxiliumque captat, decreta iudicum, & principum Regi ſubditorum, euadit.

ASSERTIO XLVIII.

SEd iam ſatis digreſſi ſumus, ad nos igitur. ſunt qui Copernici, vti vidimus ingenium, & terræ motus ſubtilitatem, ſed vt veteres quidam malas fȩminas, aut febrem quartanam, aliquando laudarunt; & argumenta Ariſtotelis, ac Ptolomȩi ad exercitationem ingenij conati in ſpeciem ſolum, & dicis ergo diſſoluere. Dicamus ergo cum Poeta ingenuoſo *Ouidio*, terram ponderibus libratam ſuis in medio vniuerſi circa centrum ſuum colligi, & acquieſcere, ideoque Veſtam, quod vi ſua ſtaret à Caſcis illis appellatam fuiſſe,

Stat vi terra ſua vi ſtando Veſta vocatur.

facit ad hoc etiam ventus adagium; *Terra volat*, quod maiores noſtri in re incredibili, & fabuloſiſſima ſolebant vſurpare.

ASSERTIO XLIX.

A*Ndelmanus* ex Scholaſtico Leodicenſi Epiſcopus Brixienſis circa annum, 1400. vt habetur in *Biblioth. Patr. Tom.* 2. *in Epiſt. de veritate corporis, & ſanguinis Domini in Eucharistia ad Berengarium hæreticum in Academia*

mia Carnotensi olim Condiscipulum. Gentiles, ait, magni quidem Philosophi multa falsa, quæ iure contemnimus, non solum de creatore Deo, sed de hoc Mundo, & his, quæ in eo sunt, sentire inueniuntur. Quid enim absurdius affirmari potest, quam cœlum, Astraque omnia stare, terram vero rapida vertigine in medio circumferri; Falli vero eos, qui putant Cęlestia moueri, quemadmodum falluntur nauigantes, quibus turres, atque arbores cum ipsis litoribus videntur recedere? Solem preterea non calere, niuem nigram esse, audire quis ferat? Sunt apud illos plura æque monstrosa, quæ prosequi longum est; & nugatorium. de quibus *Doctor noster Rom:* dicentes, inquit, *se esse Sapientes, stulti facti sunt.*

ASSERTIO L.

SEd afferamus Scripturæ loca, quæ motum terræ denegant, atque Coelo, vel Astris tribuunt. Sed ante confutemus eos, qui male de fide sentientes, & impij negant ex Scriptura sacra vllam lucem scientijs naturalibus accendi posse. Sed hoc est Deum rei naturalis ignarum, & mendacem facere. Multis Sanctorum Patrum Latinorum, & Græcorum testimonijs ostendi potest; plurima in scripturis Sacris sparsim inueniri, quæ in rem naturæ, & humanarum scientiarum lucem valere possint. Verba Sanctorum Patrum omittam, solum afferam *Francis. Valles.* inter Æsculapij filios ingenio, & eruditione summum; *Is loco cit. in limine Sacræ Philosophiæ*, quam ex varijs carptim Scripturæ sacræ locis contexuit. Cum quædam, inquit, in ipso sermonum (Scripturæ sacrę) ductu texantur naturalia, ea omnia verissima esse existimo, vt potè, quæ à summo vero Dei spiritu dictata sint, & ab ipso auctore naturæ fluxerint, quem latere nihil potuit. Velut profecto contexta sunt in his libris quamplurima pertinentia ad historias, quæ & ipsa aliorsum spectant, quam vt antiquiorum facta, & gesta prelia homines nouerint. Nemo tamen pius Ecclesiæ Catholicæ filius putauerit, vel latum vnguem à veritate deuiare, aut rem aliter, ac narretur, gestam esse. Cur non ergo eodem modo censeas de historia naturali? Noluit enim nos Deus naturalium rerum causas, & ortus docere, vtpote quos nos certo scire, non adeo referat ad æternam salutem, atq; ob id de illis nos edisserit; sed cum obiter aliquid attingit cur nos decipiat? Certe decipi non potest, neque decipere: si quidem summe sapiens, & bonus est. At qui naturaliter rerum causas scire, vt non est ad salutem ęternam necessarium, ita ne que quidquam lędit. Ac post pauca, veterrimi Philosophi horum lectione sunt plurimum adiuti. Proinde ego perfectis iam in omnes Aristotelis de natura, & quamplurimos Hippocratis, & Galeni de re medica libros Commentarijs, quod Deus concessit vitæ reliquum, statui in his Philosophari. Tum quoniam nulla alia ratione

censeo certi quid piam de naturalibus haberi posse : tum quia nescio quomodo eorum lectio, etiam historica, aut physica, animum pietate imbuit latenter. Quare huic lectioni consecrare senectutem æquum est, putare scripta esse mihi hactenus Philosophica ad opinionem, hęc autem scribi ad veritatem. Satin diserte? Nihil sane addi potest.

ASSERTIO LI.

IAcobus tamen *Lansbergius* quibusdam exemplis Scripturæ sacræ ad rerum naturalium intelligentiam inutilitatem ostendere nititur. sed *Fromondus loco citato, cap.* 2. & 3. patefacit eius inscitiam, & tumorem, quo contra Sacræ scripturæ auctoritatem tam turgide se effert, comprimit; Eius pater tamen, ait idem *Fromondus* multis congestis Sacræ scripturæ sententijs, ternarium Cęlorum numerum comprobat. & *Vendelinus* inter Copernicanos primus, ex Scriptura sacra verissimam, & cęlo consentientem Chronologiam hinc vsq; ad diluuium deducit, plurimaque quotidie arcana indidem eruere non cessat.

ASSERTIO LII.

ET primo obijcit *Lasbergius loco cit.* 3. *Reg.* 7. vbi Scriptura narrat, Salomonem fecisse mare fictile decem cubitorum à labio vsque ad labium, rotundum in circuitu, & tamen resticulam triginta cubitorum cinxisse illud per circuitum. Vbi non exprimit circumcisam proportionem diametri, ad circuli circumferentiam. Si enim diameter fuit 10. cubit. circumferentia erit 31. cubitorum, & paullò amplius. Quid ergo vult ipse *Lasbergius* Spiritum sanctum debuisse nobis illam propor tionem credere, & naturæ arcanum, euulgari, quod nec Archimedes, nec vllus hactenus mortalium inuenit, & multi in ambiguo ponunt, an inueniri possit; Satis ergo fuit Spiritui sancto obiter, & alio tendenti, nihil falsum dixisse. Vbi enim sunt 31. sunt etiam 30. & solemne est in numeris minutias quasdam excrescentes contemni. Deinde si scripturam reuisemus, non ait summum labium, & circumferentiæ marginem fuisse 30. tantum cubitorum, sed resticulam, siue funiculum, qui mare æneum cingebat, fuisse 30. cubitorum. Cintuta vero ista erat aliquantulum infra supremum labium, vbi vas illud erat maxime patulum, & vnde paullatim in angustias se arctabat versus fundum. Hinc de altero inferiori, & insculptili circulo narrat, & sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare. Videmus ergo iam scripturæ veritatem reddi posse secundum omnifariam Geometriæ pręcisionē. Nam resticula illa, vt dixi, non coronabat summum, & latissimum maris ænei labium, nec circumferentiæ par erat, sed aliquantum infra, vbi

vas angustius ipsum circumligabat. Secundo affert *Isaiam*, qui negligens rei veritatem, & sermones suos falsis hominum opinionibus accomodans, dicit, *oua Aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt*. Vbi alludi videtur ad historiam, quam multi pro fabula habent, quod in partu Aspidis viscera rumpantur filiorum nixu. *Et Psalm.* 57. dicitur *aspis obturare aures, vt non exaudiat vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter*. Quod tamen etiam fortasse falsum, & ex medio errore vulgi sumptum est. Sed videamus quo hæc omnia properant. Nempe vt quoties Scriptura dicit nobis terram in quiete, Cœlum in motu esse, Copernicani interpretentur similiter eam ex errore vulgari nobiscum balbutire.

ASSERTIO LIII.

SEd nequidquam sequitur *Fromondus*. Nam vti omnia *à Lansbergio* contexta à nouissimo breuiter retexamus. aliud longe est prouerbium aliquod errore vulgi temere vulgatum, in Scripturam sacram assumi, aut comparationem aliquam ex tali sententia vulgari, & falsa instituere; aliud in plana, & clara narratione voces apertas, & proprias, sine vllo improprietatis indicio, tantum quia sic expedit Copernicanis, in sensus obscuros, & improprios detorquere. Priori enim loquendi modo Scriptura nihil affirmat, sed vulgare tantum adagium, aut sententiam refert. *Furor illis*, quasi dicat secundum similitudinem serpentis, sicut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, vt vulgus dicere solet. Et iterum oua aspidum ruperunt, & telas araneę texuerunt, vt vulgare prouerbium habet. Cum vero Scriptura ait. *Ecclesf.* 1. *Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur*. Ac mox. *Omnia flumina intrant in mare, & mare non rendundat, ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur*. Nullum hic adagium, aut solemne dictum affert, sed simplici, ac propio sermone rem narrat, & eodem modo solem, ac flumina reuerti dicit. Flumina autem vero & suo motu in mare decurrunt, & reuertuntur, & Sol vero, & non imaginario motu ab occasu ad ortum per mediam noctem redit. Quando vero, *Tamquam Sponsus de thalamo suo procedere dicitur*. vox tamquam, similitudinem tantum, & comparationem euidenter significat, nec magis appellatur sponsus, quam mox gigas, vt subditur. *Exultauit vt gigas*.

ASSERTIO LIV.

ITa nos docet *Ecclesiast.* moralia documenta, vt vera Philosophia instruat, indicatque certissimam fluminum originem, esse ex mari. Reclamat Aristoteles, ac qui illum malunt sequi, quam veritatem, sed

non reclamat *Plato*. qui Diuinarum ſcripturarum non caruit notione aliqua *Franc. Valeſ. loco citato, cap. 60.* ex hoc loco, *& ex cap. 24. Eccleſiaſtes.* hanc Platonis tuetur ſententiam contra Ariſtotelem, cuncta penitus flumina fonteſque manare ex mare; quod vero dixit omnia, *Olimpiod. Pſalm. 132.* vult pro plurimis accipi iuxta illud, *omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt*, neque enim iuſti, neque Prophetæ declinauerunt. eſt, ſequitur ipſe *Valeſius* admirari ſapientiam Creatoris, quonam pacto hoc fiat, vt pleriſque Fluuijs mare intrantibus ipſum tamen in terminis ſuis conſiſtat. *Et Damaſc. lib. 2. de fide cap. 9.* huc alludit, quoſdam fluuios in mare vaneſcere, quoſdam vero in terra conſumi. *Salamon*. eſt qui dicit *Omnia flumina, &c.* cuius tanta fuit ſapientia, & doctrina, vt non ſui tantum ſęculi doctor, ſed futurorum quoque, & ſęculorum, & magiſtrorum magiſter ipſe vnicus haberi debeat. Et quos, vt *Hieronymum ſcribentem ad Paulinum* imitemur, ad contemplationem ſui Ieruſalem non traxerat, vnius hominis ſapientiæ fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſęculis celebrandumque miraculum, vt tantam Vrbem ingreſſi aliud extra Vrbem quærerent, & Salomonem Hierarcham potius, quam Hyarcham in throno ſedētem aureo, & de Tantali fonte potantem inter innumeros diſcipulos, de natura, de motibus ſiderum, deque rebus Diuinis audirēt, docentem. Hinc ait, *Pineda lib. 3. de reb. Salom. cap. 28. num. 10.* in alias orbis regiones, micę, & ſcintillæ, ſapientiæ, & luminis, ſeminaque veræ ſapientiæ diſſeminata, & Academiæ inſtitutæ. Ex hac item Hebraicæ ſapientiæ inſtitutione multis poſtea ſæculis ſapientiſſimi apud Ethnicos prodierunt. Inter quos primus *Pythagoras*, poſt hunc *Socrates*, *Tertius Plato*; *Ariſtoteles* etiam fatetur, ſe doctum fuiſſe ab Hebręo, vt ſcribit, *Clemens Alex. lib. 1. Strom.*

ASSERTIO LV.

CONcludamus ergo Scripturam ſacram in omni materia, etiam hiſtorica, aut naturali eſſe veram, & ideo ſenſu maxime proprio accipiendam, niſi circumſtantiæ, aut ratio euidens flagitet traduci ad metaphoram. Vnde quod aiunt Copernicani, eam negligere quaſdam Mathematicas pręciſiones, & relinquere artificibus, quis id neſcit? ſed iſto mantello numquam ſe ſatis tegunt ipſi, modo (quod Chriſtiani omnes confiteri debent) Spiritus ſanctus eloqui falſum non poſſit.

ASSERTIO LVI.

NVmquam poſtea terræ Scriptura alium motum tribuit, vt aſſerit *Pined. in cap. 1. Eccleſ.* quam pręter naturam prodigioſum, & horrificum, & illius ſimilem, qui ex metu, & turbatione concipitur. *Quod* con-

confirmat ex illo *Eccleſ. loco cit.* 16. *Cœlum, & Cęli Cœlorum, abyſſus, & vniuerſa terra, & quæ in eis ſunt, in cōſpectu illius cōmouebuntur, montes ſimul, & colles, & fundamenta terræ, & cum conſpexerit illa Deus tremore concutientur.* Neque vmquam huiuſmodi terræ commotionem producit Scriptura, niſi in ſignum Diuinæ potentiæ, aut indignationis. adeo vt *Philaſtrius lib. de hæreſib.* appellet hæreticos, & vanos Philoſophos illos, qui terræ motum, rerum, & elementorum naturæ adſcribūt, non Dei peculiari iuſſioni, & indignationi, qua peccatores commonet, vt conuertantur. Quare prodigioſum ſemper extitit antiquitati, atque adeo Diuinum, ſi terra mouit. De quo vide *Gell. lib.* 2. *cap.* 28. *Lud. Carrion. lib.* 1. *emendat. cap.* 11. 12. Quare, & in terræ motibus libros Sybillinos adibant, vt ait *Liuius lib.* 34. *Vide Senec. lib.* 6. *Nat. quæſt. fere per totum, & Lorin. Act.* 4. *verſ.* motus eſt locus. & *Clauium ad cap.* 1. *Spheræ.* Et vnum tandem pro multis *Chriſtophorum Scheinerum*, qui in diſput. Mathem. de Controuer. & nouitatibus Aſtronomicis diſputans Ingolſtadij ann. 1614. penitus deiecit proſtrauitque Copernicanum commentum, de quo agimus, pulcherrimiſque argumentis tum Phyſicis, tum Mathematicis abſurdam Copernicani Cœlorum ſiſtematis falſitatem demonſtrauit. Lorinus tamen concedit etiam per naturales cauſas moueri terram poſſe, licet *Ephrem* contrarium nitatur probare.

ASSERTIO LVII.

Lorinus etiam dictam ſententiam, quod terra naturali perenni motu moueatur, periculoſam, & fidei repugnantem appellat. *Pineda* quoque *loco cit.* non minus temeratæ fidei, & Religionis illos eſſe aſſerit, qui velint terram circulariter moueri, quieſcente Cœlo, quam *Ariſtarchus* putauit (verba ſunt *Plutarch. lib. de facie in orbe Lunæ*) *Cleantem Samium* violatæ Religionis à Grecis debuiſſe poſtulari, tamquam vniuerſos lares, Veſtamque ſi loco mouiſſet. Quod is homo conatus ea, quæ in cęlo apparent, tutari, certis ratiocinationibus poſuiſſet Cœlum quieſcere, terram per obliquum euolui circulum, & circa ſuum verſari interim axem. Quamuis quidem idem. *Plutarch. lib.* 3. *de Plac. cap.* 18. eamdem ſententiam tribuat *Philolao Pythagorico, Heraclidi Pontico, Ecphanto Pythagoreo*, & alijs item.

ASSERTIO LVIII.

Iuuabit, ſi hic nonnulla de varijs terræ motibus peculiaribus ſubiungantur. *Volaterranus cum alijs in ſua Philoſ.* 8. modos terræmotuum ex *Ariſtotile* colligit. Sromodem enim, ſeu tremulentum aiunt, ſi latè concutit; quando late commouet Palmonem, ſi iuxta acutos angulos Epi-

clitem;

clitem; Brastem, si ad angulos rectos terra subter subtusque vertitur; Chasmatiam hiatum terræ facit; Rhectos, vel Becthas vocant effractores, qui terram perrumpunt, & rimas aperiunt: Ostas impulsores, qui vno impetu eam subuertunt; Mycetias ventos, qui terram cum mugitu quatiunt; Palmatias, idest vibratores, qui reciprocis vibrationibus in vtramque partem inclinant, & quod mouerint, semper erigunt. Mectas, qui circa motum terræ intus sonant, ac mugiunt. Quem sonum triplicem esse notat *Fabric. Paduan.* Vnus enim, inquit, est vt sonus aeris inundantis ex multo vento; alius sibilatiuus, vltimus collisiuus, vel etiam fractiuus. Ad hos sonos terrestre tonitru referri potest, de quo *Cel. Rhodig. lib. 16. cap.* 54. quale ferunt contigisse Rhodi, adeo vt totam Europam, Cœlo tamen sereno, intonuisse dixisses.

ASSERTIO LIX.

SEd videamus iam, vt opinio de terræ motu, & de Cœlorum quiete Sacræ scripturæ, eiusque verę, & Catholicę interpretationi aduersetur. Nec valet, quod loca Sacræ scripturę contra supradictam opinionem militantia aliter declarentur ab illis, qui eam tuentur; cum non sit cuiuslibet priuati hominis Diuinam Scripturam è proprio sensu intercpretari. Eius namque interpetratio ab vno aliquo visibili, & communi Iudice, qui est Romanus Pontifex petenda est, & non vniuscuiusque arbitrio relinquenda. Constat enim omnes hæreses non alio ex fonte ad humani generis perniciem prodijsse, quam ex eo; quod quisque proprio, & priuato sensu exponere Diuina oracula velit; qui sensus longe serpit in dies magis, & non ex æquo tantum cum regnis, vrbibus, & prouincijs, sed cum singulis fere capitibus multiplicatur. Cauendum semper est in Scriptura interpretanda, ne Scripturam contorqueamus, vt eam ad Philosophię placita accommodemus, potius vero Philosophia Scripturæ adaptanda est iuxta Canonem III. Cum certa scientia non debeat per incertam dirigi, & corrigi, sed potius contra incerta cognitio per certam, atque adeo sanius est, ac tutius plano sensu, vt sonat; scripturam intelligere, & Philosophiæ opiniones corrigere, quæ cum ea sic intellecta stare non possint, quemadmodum *Molina Tractat. de op. 6. dier.* suam hinc sententiam de materia Cœli diuersæ rationis ingenue fatetur se correxisse, quam olim, dum doceret Philosophiam, tenuerat, quòd existimet non posse ea, quæ *I. Cap. Genes.* habentur explicari insistendo illi sententiæ, *Franc. Sanch.* in locum supradictum, *omnia flumina intrant in mare, &c.* sic ait. Ego dum Philosophorum libris operam dabam, illorum placitis inhærebam, sed sapiebam; vt paruulus, loquebar, vt paruulus, iam per Dei gratiam euacuaui aliqua, quæ erant paruuli.

ASSERTIO LX.

DE Seuerianis tradit *Euſeb.hiſt.Eccleſ.lib.4.cap.23.* quod Sacrarum ſcripturarum ſenſus pro ſuo arbitratu interpretarentur. *De Pelagianis idem docet Auguſt.lib.de nat. & grat. cap.42.* quod ſcripturas omnes ſecundum priuatos ſenſus legerent. Denique hanc eſſe omnium Hęreticorum naturam, vt ſcripturas ad priuatas duntaxat ſuas opiniones trahãt, teſtatur apertè. *Clem. Alex. lib. Strom.* cui etiam ſuffragatur *Hieronymus ad Paulin.epiſt.2.* Poſtremo hæc communis eſt omnium Patrum doctrina vt numquam priuato ſpiritu interpretanda ſit. Id enim docet *Clem.lib.10.Recogn.* his verbis, obſeruandum eſt, vt lex Dei cum legitur, non ſecundum ſui ingenij intelligentiam legatur, ſunt enim multa verba in Scripturis Diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum quem ſibi vnuſquiſque ſponte pręſumpſit, ſed fieri non oportet. Et quam aperte Clem. in ſcripturarum explanatione propriam intelligentiam à priuato ſpiritu manantem condemnat, non alia ſane ratione, quam quod cum pleraque in ſcripturis ambiguum ſenſum gignant, facile quiſque à priuato ſpiritu falli poteſt, ſi eam interpretationem ſibi eligat, quæ ſuo magis, quam Eccleſiæ ſenſui accomodata ſit, vt faciunt Copernicani, dum ad ſuum ipſorum ſenſum ſcripturæ loca trahere conantur.

ASSERTIO LXI.

CIrca Sanctos Patres poſtea aduertendum, eos ſuppoſuiſſe potius, quam aſſeruiſſe terræ ſtationem iuxta communem Philoſophorum ſententiam. Nihilominus vbi res vrgebat, officio non defuerunt. Itaque, *Baſil. Homil. 1. Hexam.* non ſolum ſupponit terram ſtare immotam, ſed etiam ex aliotum, & pręcipue *Ariſtotelis* ſententia, cuius etiam rationes affert, multis oſtendit terram eſſe centrum vniuerſi. *Ambroſ. item in Pſalm.118.* ſuper illa verba. *Fundaſti terram, & permanet.* & ſi dicat, non eſſe curæ Sanctis Axem Cœli, & elementorum ſpatia Philoſophico more, numeroſq; deſcribere; quod tamen huc ſpectat, non negat, immo aſſerit terram in medio eſſe, centri immobilis vicem obtinere. Affert *Melchior.cap.4.* alios Patres, qui hoc ipſum, aut expreſſe aſſerunt, aut ſimpliciter ſignificant, aut certe eiuſmodi doctrinam tradunt, ex qua neceſſe eſt id conſequi.

ASSERTIO LXII.

INter alios *Theodoret.* recenſet ſuper hæc verba *Pſalm.107. qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam* (*vel vt Aquila, & Symmachus legunt, ſuper ſe-*

dem

dem eius) non inclinabitur in sæculum sęculi. Cum, inquit, ipsam super se ipsam fabricauit; dedit ipse vt numquam moueatur, & hoc modo permaneat, quatenus ipse voluerit; Sic, & alibi, inquit, *Suspendens terram super nihilum. Iob. 26.* sensit ergo Theodoretus terram ex instituto creationis accepisse, vt immota iuxta Creatoris voluntatē permaneat. Recte vero hinc inferunt aliqui, terram super se ipsam fabricatam, & firmatam esse, hoc est, in loco suo naturali constitutam, in quo nata est conseruari, & quiescere: nimirum in centro Mundi infimo totius Vniuersi loco, proinde non indigere externo fundamento sustentāte, cum à sua grauitate, tamquam intrinseca virtute, conseruante solidetur, & figuretur, perinde atque extremum Cœlum extrinseco termino non clauditur, sed proprio conuexo. Comment. in *Damasc. lib. 2. de fide cap. 10. Hæc ex. Melchiore.*

ASSERTIO LXIII.

DIcunt hic Copernicani oppressi mole auctoritatis Patrum, si Patres etiam Theologi antiqui veritatem cognitam habuissent, sicut nos hoc sęculo tot editis Astronomorum libris iam perspectam habemus; proculdubio interpretationes suas facile Astronomorum placitis accommodassent. Istis perspectum est, terram vero; Solem imaginario solum motu moueri. Si dicerent aliqua probabilitate, & cum fluctu sic opinamur, forsan ferendum esset. Ipsimet Comentatores Copernici, vt *Nicol. Muler. Med. & Math. Prof. Groninin ij in lib. 1. cap. 8. Copern.* quique ei fauent, aiunt Copernicum difficultates à Ptolomęo aduersus motum terrę productas, ingeniose magis, quam solide soluere. Et Copernicus ipse procertitudine tam perspecta, formidinem potius ostentat, nam opinionem suam solum pro pulchriori, non pro certa nobis venditat.

ASSERTIO LXIV.

NOn ignoro tamen Copernicum inconstantem esse, & alibi amplius, quam probabilitatem sententiæ suæ tribuere, dicereque magnifice *lib. 1. cap. 10.* Quæ omnia cum difficilia sint, ac pene inopinabilia, nempe contra multorum sententiam, in processu tamen, fauente Deo, ipso sole clariora faciemus, Mathematicam saltem artem non ignorantibus. *Fromund. tract. 3. cap. 6. cum Mulerio coniectati* ex ipsiusmet Copernici verbis, non ignorasse ipsum systematis sui absurditatem, sed voluisse hypothesi aliqua imaginaria simpliciori, quam Epicyclorum Ptolomęi colligere, & adiuuare humani intellectus distractionem.

ASSER-

ASSERTIO LXV.

AD locum *Iob. cap. 9. qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur*, respondendum cum *Mersenno loco cit.* in hoc non esse sermonem de motu Copernicano, sed tantum de terrę motibus quibus Deus omnipotentia sua mortales à vitijs deterret; Qua ratione id *Psalm.* 10. intelligi debet, *qui respicit terram; & facit eam tremere*; nec enim motu illo Copernicano nobis timorem incuteret, cum sit insensibilis. Hic tamen *Didacus Astunica*, ausus fuit dicère; nullum scripturæ locum allatum iri, qui tam aperte dicat terram non moueri, quam hic moueri dicit. Dicunt insuper Copernicani ad saluanda scripturæ loca, quæ Copernico repugnare videntur, sufficere, si motus terræ in communibus sermonibus Soli, assignetur, qua ratione & ipsi terræ cursum sępe solis motum appellitant. Sed hoc omnino euanescit, perpensis Scripturę locis, quæ docent terram stare, & solem moueri.

ASSERTIO LXVI.

LOca autem Scripturæ, quibus probatur terram esse immobilem Solemque, ac cetera Astra moueri hæc pręcipua sunt. *Eccles. c.* 1 *Terra autem in æternum stat, oritur Sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur ibique renascens girat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans vniuersa, in circuitu pergit Spiritus, & in circulos suos reuertitur.* Terra autem in æternum stat ait, Sapientissimus *Eccles.* priscam hoc modo, siue futurã Philosophorum traducens inscitiam. Et sane vim latini verbi standi pręmeditatus, & prudens interpres vsurpauit, vt hoc verbo omnem motum excluderet, & omnem sensum litteralem, qui hic intentus est, complecteretur. Verbo enim standi intelligitur apud latinos auctores fixio quædam, & negatio potentiæ ad quemcumque motum, etiam circularem, quatenus applicatur terrę; Alioqui latinus interpres facile potuisset ex Arabica lectione aliud verbum adhibere, nisi eiusmodi immobilitatem intellexisset, quod omnem sensum litteralem exhauriret,

ASSERTIO LXVII.

SVb ea verborum formula a Philosophis latinis ea quæstio de terræ fixione, aut motu tractata proponitur à *Senec. lib. 7. nat. quæst. capit.* 2. vtrum mundus, terra stante, circumeat, an Mundo stante, terra vertatur? Fuerunt enim qui dicerent, nos esse, quos rerum natura nescientes ferat; nec Cœli motu fieri ortus, & occasus; sed ipsos oriri, & occidere. Digna res est contemplatione, vt sciamus, in quo rerum statu

ſimus; pigerrimam ſortiti, an velociſſimam ſedem. Circa nos Deus omnia, an nos agat. Item *Cicer. 2. Acad. quæſt. Hicetas Syracuſius, vt ait Theophraſt.* Cœlum, Solem, Lunam Stellas, Sidera denique omnia ſtare cenſet, neq; pręter terram rem vllam in Mundo moueri, quæ circum axem ſe ſumma celeritate conuertat, & torqueat; eadem effici omnia, quæ ſi ſtante terra Cœlum moueretur. Atque hoc etiam *Platonem in Timeo* dicere quidam arbitrantur, ſed paullo obſcurius, vt ait *Lipſius in notis ad dictum locum Senecæ*.

ASSERTIO LXVIII.

TErra autem in æternum ſtat, vt ait hic *Franc. Sanch.* quia terra à reliquis corporibus ſimplicibus differt, quia motu circulari non mouetur, vt eleganter, & efficaciter probat *Ptolomęus initio Almageſthi*. Caret motibus aeris, & aquæ vt manifeſtum eſt. Quid ſi cum hominibus mente titubantibus, inquit, terræ vniuerſę motum tribuamus? Sunt enim aliqui adeo arguti, vt putent currente equo, aut ambulante homine terram locum mutare, quia centrum grauitatis terræ recedit à centro Mundi, ſic terram perpetuo tremere, & nunc huc, nunc illuc impelli. Certe cum inſignis Ciuitas ædificatur, allatis aliunde lapidibus, lignis, ferro, & alijs rebus grauibus, & multitudine hominum, terra à Cœlo ex illa parte recedet per aliquod ſpatium, & ex altera parte Cœlo fiet propinquior. Dicat argutiſſimus Philoſophus, ſi in bilancibus maximis ingentia appendantur pondera, immiſſa in alterum lancem palea, numquid illa inclinabitur? *Paulus Guldinus* tamen agit copioſe, & erudite de centro grauitatis trium ſpeierum quantitatis continuę.

ASSERTIO LXIX.

EIuſdem ſententiæ videtur fuiſſe etiam *Vaſquez in p. 2. diſput.* 81. *cap.* 3. Vbi ſic habet, terram ita eſſe in centro vniuerſi, vt nullo corpore nitatur, ſeu ponderibus ſuis ita æque libretur, & centrum ſuæ grauitatis, quod eſt indiuiſibile penetret centrum magnitudinis totius vniuerſi, nec vltra tendere poſſit, ſed hoc modo neceſſe ſit quieſcere. Nam ſi hoc modo non quieſceret, aſcenderet, & ex ſeipſa à centro moueretur, quod eſt impoſſibile. Centrum quidem magnitudinis vniuerſi eſt punctum indiuiſibile, æque diſtans ab vltima ſuperficie circuli, & orbis ſupremi ex omni parte, centrum autem grauitatis ipſius terræ eſt indiuiſibile illud, à quo ſi ducantur lineæ ad totam peripheriam ipſius terræ per lineam rectam eſt æquale pondus ex vtraque parte. Et hoc centrum in omni corpore graui neceſſe eſt reperiri. Cum igitur hoc punctum, quod eſt centrum grauitatis terræ, penetret punctum magni-

gnitudinis totius mundi, terra quiescet; cum hoc centrum grauitatis latitudinem non habeat, sed re ipsa indiuisibile sit, sequitur, si ex vna parte terræ grauitas magis ponderet, mutari centrum grauitatis, & ita terram in eo statu, quo antea erat, non quiescere. Nam impossibile est terram quiescere, nisi punctum centri suę grauitatis penetret, & respondeat puncto totius orbis, alioquin sursum maneret; sursum enim idem esse est, quod supra centrum magnitudinis vniuersi quiescere; mutato igitur centro grauitatis, quantum vis parua mutatio sit, terra mouebitur motu quodam trepidationis, vt aliud punctum grauitatis respondeat, & penetret punctum totius orbis, & ita rursus ponderibus suis æque ex omni parte librata quiescat. Porro grauitas terræ ex vna parte potest magis ponderare, cum antea nō magis ponderaret, quam ex alia, vel quia ipsa ex illa parte grauior reddatur natiua sua grauitate per physicam aliquam mutationem, vel quia ei adiungatur corpus aliquod; nam corpus illud innixum terræ grauitati supra ipsam eique impetum imprimit, sicut & partes ipsius terræ sibi ipsis innituntur, & impetum imprimunt.

ASSERTIO LXX.

Contra hanc terræ vacillationem *Ioseph Blancanus in sua Spher. mund. lib. 4. cap. 2.* sic obijcit, si isthæc vera essent; oporteret, vt terra à validis ventis, qui in montes, arbores, turresque magna vi impingunt, sensibiliter admodum motaretur; quod tamen nullatenus contingere videmus, ergo trepidatio illa ita trepidat, vt nulla sit. Huic tamen obiectioni quidam satis acute, vt ipse ait, sic respondit, difficilius videlicet esse terram motu circulari, quam recto sursum, ac deorsum commouere, quia cum quod libet pondus terræ additur ex vna parte, centrum eius grauitatis variatur; quo variato, terra naturaliter mouebitur, quia centrum grauitatis nouum ad mundi centrum mutat: quare terra naturaliter mouebitur, donec istud centrum eius grauitatis, centro mundi congruat. At vero ad motum circularem nullam terra habet aptitudinem, illique propterea repugnat, ac resistit; quare vis venti in gyrum minime potest circumuertere, nisi tanta sit, quæ totum terræ pondus superet; requiritur igitur vis tota terræ grauitate maior, quæ eam in gyrum actura est.

ASSERTIO LXXI.

Idem *Blancanus* quoque opinionem de motu, & loco terræ multis ratiocinationibus falsam esse ostendit, & omnino reijciendam maxime cum hac tempestate Ecclesiastica auctoritate, tamquam sacris lit-

teris aduersa inhibita sit. Asserit insuper contrariam communem esse Philosophorum, ac Mathematicorum fere omnium, qui eam in mundi medio prorsus immobilem confingunt. Dicit fere omnium quoniam non nulli tum veteres, tum recentiores Astronomi terram moueri existimarunt. Ex veteribus primus *Hicetas Syracusanus* (teste. *Cicerone primo Tuscul.*) terram moueri sensit, cuius postea sententiam secuti sunt (teste *Plutarcho de placitis Philos.*) *Heraclides Ponticus, atque Ecphantus Pythagoricus*, in medio mundi terram circa proprium centrum reuol uentes. existimabant enim apparere stellas oriri, non quod ipsę ab ortu in occasum circa stabilem terram mouerentur; verum quod ipsis manentibus, terra ab occasu in ortum, spatio 24. horarum circumuersaretur; hoc enim posito, non minus stellas moueri videremus, quam si vere mouerentur. *Philolaus*, pręterea Pythagoricus (eodem *Plutarcho* teste) aliter terram collocabat, & commouebat. nam pręter diurnam conuersionem, volebat eam in gyrum localiter moueri secundum Zodiacum motu annuo, quemadmodum Solem, ac Lunam moueri putamus, vnamque esse ex stellis. *Philolaum* sequutus est *Aristarchus Samius*, qui vt tradit *Archimedes initio libelli de arenæ numero*, posuit stellas inerrantes, atque Solem immobiles permanere, terram vero ipsam circa manentem Solem circumferri, & quidem secundum circumferentiam circuli, qui est in medio cursu constitutus. idest secundum eclypticam; Sphęram autem inerrantium stellarum circa idem centrum cum Sole fixam.

ASSERTIO LXXII.

ARchimedes ille ingeniorum phęnix, vt testatur idem *Blancanus loco cit. cap.* 7. coram Rege Siciliæ Gelone, & multis Philosophis, de numero arenæ disputationem instituit, in qua Mathematicis rationibus ostendit, non solum inueniri posse numerum, qui totam totius orbis terræ arenam complectatur, verum etiam si totus mundus quantus quantus est, minutissimis arenulis compleretur, eamdem multitudinem numero definiri posse asserens. Quod quidem, & Regi Philosophisque illis omni admiratione, ac fide maius visum est. quomodo postea apud ipsos ratiocinatus sit, legatur ipse *Blancanus*, qui tandem ex rationibus ipsiusmet *Archimedis* colligit numerum illum admirabilem omnium arenularum, quæ totam mundi spheram complerent, qui constat tantummodo figuris quadraginta sex. Vnde iam satis patere potest, illorum Philosophorum opinionem minime subsistere; qui arbitrabantur, arenę numerum, non solum eius, quæ toto orbe, sed eius etiam, quæ littoribus tantum Siracusanis continebatur, esse infinitum.

ASSER-

ASSERTIO LXXIII.

SVnt aliqui, inter quos principem locum obtinent *Gilbertus, & Keplerus*, qui asserunt, Tellurem magnum Magnetem innato sibi vigore animatum 24. horarum spacio circa proprium axem Magnetica vi circumagi: ita vt dies naturalis nihil aliud sit, quam meridiani alicuius telluris à Sole ad Solē reuolutio. Sed quod terra non sit in magnes, multis argumentis patefacit *Athanasius Kircherus de magnetica arte lib. 3. q. 1. sect. 1.* & pręcipue sequenti, si etiam tota terra exquisitissimę virtutis magnes esset; cum tam immensæ molis sit, non posset illa, non maximos, & prodigiosos quos vis effectus pręstare; vnde nihil adeo robustum esset in hoc mundo, quod inæstimabili huius magnetis rapacitati resistere posset. Rem apodixi Mathematica comprobat, quam vide apud ipsum, & non te penitebit. Sed concesso etiam motu hoc magni magnetis phantastico, quomodo, inquit Athanasius, sagitta in locum, ex quo in altum emissa est, relapsura esset? forsan volucres ad pastum euolantes rapacissima terrę vertigine interim Turres, domos, arbores ad multa millia passuum inde in ortum abripiente, suas reperturę essent domos? certe non. Magnam igitur confusionem inferioris mundi ex hoc motu resultare quis non videt?

Ipsæ etiam volucres tranantes aera leni
Remigio alarum, celeri vertigine terræ
Abreptas gemerent syluas, nidosq; tenella
Cum sobole.

Respondent ipsi aerem cum omnibus suis contentis à magno illo magnete secum circumagi, quod est falsum, nam, sequitur Athanasius, iam non solum ferrum, sed & aer ipse, vapores, nubes, aqua, pluuię, cetereque impressiones meteorologicæ, quæ libet in aerem proiectilia, vt ligna, saxa, metalla, quin & volucres ipsę in magneticorum album transcriptæ, iam magneticas leges seruabunt, cum nihil aliud sint nisi partes totius leges seruantes, sed hoc quam sit absurdum, quis non videt?

ASSERTIO LXXIV.

KEplerus Mathematicus Cæsareus, de quo dici merito posse ait *Kirecherus*, vbi mathematicus, eo nemo melior, & subtilior; nemo peior vbi Physicus est, cum Gilberti medici, scilicet illius opinionem tot, ac tam varijs phęnomenis, ex vnius terræ reuolutione saluari non posse videret; pro ingenij sui ad quæuis noua, peregrina, exotica procliuis licentia, nouam physicam in commentarijs suis in stellam Martis, vti &

in

in Epitome Copernicana architectatus est; Putat namque Solem magnum magnetem, siue corpus magneticum esse supra proprium centrum diurno motu circumactum, quod virtute, seu specie quadam diffusa, consequenter omnes reliquas planetarum sphęras pro virtutis à solari fonte promanantis efficacia, rapidissimi vorticis instar, aut lapidis funda circumacti attrahendo, & repellendo retineat, retinendo circumducat. Ordo omnium corporum magneticorum is est. Centrum vniuersi obtinet Sol, quem totidem concentricis circundant, Mercurius & Venus, deinde sequitur terra cum pedissequa Luna. Hanc sequuntur sphęrę Martis, Iouis, & Saturni, claudit tandem agmen immobile firmamentum. Atque totam hanc circumfusam planetarum turbam *Keplerus* Solis attractiua virtute circumagi opinatur. Sed P. *Athanasius* rationibus, exprimentis magneticis, & ratiocinijs mathematicis, machinamentum hoc Astronomico Magneticum prorsus ἀδύνατον esse demostrat.

ASSERTIO LXXV.

EAdem habet de eodem *Gilberto* Medico Condiriensi *Pineda in d. loc. Eccles.* Hic inquiens, *in suo opere de magnete lib. 6.* vt magnetica quædam experimenta confirmet, vult terram esse ingentem magnetem, vti vidimus, cuius globus non solum Cynosuram respiciat natura constanti, sed suis certis, atque permanentibus librata polis, circumagatur diurno motu viginti quatuor horarum, quærens, variansque propter suum commodum diuersos Cœli, syderumque respectus. Adeoque cum quædam sibi leuia objciat pro terrę immota fixione, & pro Cœlorum irrequieta motione, grauissimam tamen scripturarum & sacrorum Philosophorum auctoritatem numquam non affirmantium, terrę constantiam, non modo non sibi objcit, sed neque illius meminit. Memini me legisse apud *Auctorem Frisianum Tabularum, pag.* 318. ipsum sic scriptum reliquisse. Tantum apud nos testamur auctoritatem Sacrę scripturę valere, tantumque eius reuerentia moueri animum nostrum, vt contra apertam scientiam illius, in sententiam Pythagoreorum descendere non audeamus.

ASSERTIO LXXVI.

IDem Medicus non dubitat insuper asserere, Aristotelem sibi fingere, nullius momenti rationibus, motum illum Cœlorum circularem, elementorum vero rectum. Ait etiam *Ptolomæum* sibi videri timidum, & pusillanimem, qui dissolutionem Mundi huius inferioris inhorrescit, si circulariter terra moueretur. Iam appellat illam primi

mobilis circumuolutionem inſaniam furioſam, tyrannicam ſuperſtitionem,& in Philoſophia fabulam, à puſillanimis admiſſam,ab idiotis, & importuna Philoſophantium turba tantum credendam, à viris doctis pluſquam deridendam. Hortatur Theologos,vt excutiant,& ſpongijs deleant aniles iſtas de tam inſana, & rapida Cœlorum gyratione fabulas; Iubet, vt lamententur docti,& plorent, quod nec ſuperiores Peripatetici vlli, nec ipſi ad huc vulgo Philoſophantes ſapere naturam hanc tam nobilem, & ſpectatam conſtantiæ Cœlorum, circumuolutionis terræ potuerunt. Ait inſuper ridiculum eſſe putare Cœleſtes illos globos propter commodum terrę moueri. Sed quid tam verum, quam ſuperiota propter inferiorum commoda, & opportunitatem moueri, & facta eſſe? Audiat *Senec. lib. 6. de benef. cap. 20. & 23.* Cum in hoc moueatur Luna, & Sol, vt vniuerſa conſeruent & pro me mouentur, vniuerſorum enim pars ſum. Etiam ſi nobis proſunt, non in hoc tamen proſunt, vt per nos proſint ſibi. Quid enim nos illis conferre poſſumus? Ingerit iterum eidem obiectioni ſolutionem eandem idem ſapientiſſimus Philoſophus lib.4.cap. 13. vt repetita reſponſio omnem abſtergat dubitationem. Quomodo Mundi officium eſt circumagere rerum ordinem; quomodo Solis loca mutare, ex quibus oriatur, in quæ cadat: & hæc ſalutaria nobis facere ſine pręmio: Ita viri officium eſt beneficium dare.

ASSERTIO LXXVII.

TErra ſedes Dei, & ſcabellum pedum eius eſt iuxta illud *Iſaiæ* 40. *qui ſedet ſuper gyrum terræ*, quod ſi referatur ad explicationem Diuinæ Maieſtatis pręſidentis in terra, tamquam in ſede, & throno iudiciario, ad explicandam illius naturam immotam, & firmam, proculdubio indicat terram eſſe fixam & immotam, vt pote quæ ſedes ſit immobilis, & firmiſſimæ Diuinitatis. Hoc alterum *Iſ. 66. Hæc dicit Dominus Cœlum eſt ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum. Quæ eſt iſta domus quam ædificatis mihi? Et quis eſt ille locus quietis meæ?* Quaſi dicat. Quieſco ego in ſede Cœleſti, veſtigium , & pedes meos figo in terra immobiliter ſtante; Non indigeo veſtra domo ad quieſcendum, non veſtro ſubſtrato ad conſiſtendum. Sic *Pineda*.

ASSERTIO LXXVIII.

AT, inquis, Cœlum, quod irrequieto cietur motu ſedes etiam Dei dicitur,quare illa ſedis ratio non eſt quietis comes indiuidua. Reſpondeo cum eodem *Pineda*,cum Cęlum ſedes dicitur, de eo dici,quod Empyreum eſt,ſedes Dei,& Beatorum omnis expers motus, quemadmo

modum illud descripsit *Orpheus apud Clementem* 5. *Strom.* annectens ad locum hunc Isaiæ nuper adductum.

Ipse autem in magno constans & firmus
Olympo est,
Aureus hic thronus est, pedibus subiectaque terrax.
Rursusq; *Homerus.*
Vbi sedem firmam dixere Deorum.

Atque hoc eodem modo Scholastici Doctores definiunt id Cęlum esse immotum. Debet enim respondere terræ, quo ad quietem, & fixionem attinet; quod hæc perfectio quædam sit; & quod motus Cœlorum non solum petat fieri circa centrum immobilem, sed etiam intra continens immobile, vt disserit *Bonauentura* citatus cum alijs ab ipso *Pineda*. *Et S. Thom. opusc. x. artic.* 16. asserit absque periculo fidei, non posse tolerari, terram loco suo esse mobilem, si attendatur ordo vniuersi, qui terram requirit esse in medio collocatam. Qui igitur extra Cœlum stellatum nihil esse aiunt, insanire videntur; num forsan suam Empyrei partem alijs cedunt, si tamen hæretici partem vllam in Empyreo habituri sunt, quod fieri nequit, nisi eos serio de hæresi hac pœniteat.

ASSERTIO LXXIX.

QVæri hic potest de antiquitate huius Cœli, an videlicet æternum sit, quod potest interrogari, vel de æternitate per se, & ab intrinseco, vel de æternitate per effectionem æternam Dei. Priori modo videtur posuisse hoc Cœlū æternum, *Aug. Eugub. in c.* 11. *Genes.* vbi ille docuit Cœlum Empyreum esse aliquod æternum, & increatum ex Dei manans essentia: quæ sententia errorem in fide continet, quæ pręter Deum nihil æternum, & inrceatum agnoscit. Verum illum *Daniel Malon. in* 2. *d. disp.* 7. ad meliorem sensum reddere conatur, sed *Malonij* patrocinium alijs ipsius Eugubini locis non cohęret. Nam infra ait, *Hoc est Cœlum nascens, proficiscens, manans à Diuinitate, quod numquam dixerim ego creatum, paratus recantare, si male sentio.* Et quod mirandum magis est, de hoc ipso cœlo, seu luce ait, an corporea sit, an incorporea quædam non facile dixerim; quod de luce Diuinitatis, & quæ Deus est, dicere stolidissimum esset, & plusquam hęreticum, si fas est dicere. Tandem animaduertendum est cœlum Empyreum non esse ita immobilem, vt sit omnino incapax motus localis proprij, ac Physici; nam eo ipso, quod verum corpus, & quantum est, habet potentiam passiuam ad localem motum saltem neutram, vt Scotus loquitur; quia est vere in loco Physco, & finito, & potest esse propinquius, vel remotius ad alia corpora, saltem secundum suas partes. An vero ipsum Cœlum Empyreum influat in hæc inferiora, dicendum rem hanc ęsse adeo igno-

tam

tam nobis, vt viam coniecturis possit aliquid probabiliter ostendi. Tamen *Suar. de oper. sex dier. lib.* 1. *cap.* 5. asserit, verisimile esse de facto non influere in hęc inferiora, nisi coadiuuando, & cooperando alijs Astris, & Coelis.

ASSERTIO LXXX.

SEd redeamus ad scripturę loca. *Oritur Sol & occidit, & ad locum suum reuertitur, ibique renascens girat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem lustrans vniuersa, in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur Eccles. cap.* 1. Prima pars horum verborum accipitur de motu Solis diurno, vt per se patet; secunda de annuo Solis motu, & accessu, atque recessu inter Tropicos Cancri, & Capricorni. Cum iam in signis meridionalibus, & æstiuis, iam in hyemalibus, & Aquilonaribus versatur. Hoc loco quater insinuat Solem in orbem ferri, siue demum de motu diurno, siue de annuo iuxta varias interpretationes, & partium scripturæ applicationes intelligatur. Epitasis vero illa, quæ habetur in Hebręa, Gręca, & antiqua Hieronymi lectione, & oritur sol, & occidit sol, spectat tum ad indefessam motus continuationem significandam, tum etiam ad experimendum Lunę motum Soli, & non terræ conuenire. Hanc enim Emphasim habere videtur vocabulum Solis eo modo repetitum.

ASSERTIO LXXXI.

APpellatur hic Sol ab Ecclesiaste *Spiritus* propter virtutem agendi, & efficacitatem; non quod sit animatus *Dionys. cap.* 14. *de Diuin. nominibus* de ipso Sole sic eleganter scripsit, *Ad generationem visibilium corporum confert, & ad vitam ipsam mouet, & nutrit, & auget; & perficit, & mundat, & renouat.* Cui addas propter illam quoque mouendi celeritatem non incongrue appellabitur spiritus, vt disertis verbis obseruat *Olympiodorus*. Iure ergo Sol vocatur à Propheta Sponsus, quasi sit terrę maritus, sicut Philosophus dixit 2. *Phys.* Solem, & causas inferiores generare sublunaria *D. Thom.* vero *opusc. x.* ait. Solem vocari spiritum, non quidem quod vllum habeat informantem, aut viuificantem, sed tantum intelligentiam assistentem, & mouentem.

ASSERTIO LXXXII.

EXultauit vt Gigas ad currendam viam, &c. *Psalm.* 18. Notandum hic est, accipi hoc loco Solem simul cum suo orbe, ita vt non ipsum per se, sed cum illo simul similem faciat Giganti viam suam currenti. Cę-

ſarius frater Nazianz. in Dialog. 1. argumentatur ex vocabulis, egreſſus, occurſus ſumi Solem ipſum in ſphęra moueri, non ſphęram ipſam circulariter ſecum circumagendo Solem moueri. Sed refutatur hęc opinio ab Aſtronomis. legatur *Clauius in cap.* 1. *Sph. Caietan.* contendit motum diurnum, & annuum a Propheta indicari diurnum, ſiue raptus: prioribus verbis, à ſummo Cœlo, vel ab extremitate Cœli egreſſio eius; proprium & annuum per alia, & occurſus eius, aut circuitus vſque ad fines eorum, ideſt, Cœlorum, hoc etiam ſuper Tropicos, quos extremis lineis ſui motus peragit.

ASSERTIO LXXXIII.

QVanta ſit velocitas huius Gigantis in currenda via, colligi poteſt ex Aſtronomorum ſupputatione. Ipſi enim numerant nouies centies millies millia paſſuum, quæ Sol ad ſingulas horas conficiat, & ambitum terræ, vt minus quadragies ſepties, ſiue ambitus conſtet nouem decim, & octoginta millibus milliariorum, ſiue viginti duobus millibus & quingentis milliaribus. Copernicani hic dicunt, ſi verum eſſet Cęlos tam rapido motu cieri, metuendum eſſe, ne partes eorum tam rapida vertigine diſſilirent. Sed reſpondendum eis procul eſſe à periculo, vt Cœli diſſoluantur, & diſpergantur, quia Cœli vitrei non ſunt, ſed ſolidiſſimi quaſi ære fuſi, vt dicit ſcriptura, aut ferrei, vt loquitur, *Homerus*, & ita à Diuino opifice fabricati, vt illam, & longe fortaſſe maiorem rapiditatem valeant perferre. Cęlos tamen eſſe liquidos aeris inſtar *Merſenno loc. cit. verſ.* 8. *art.* 9. non improbabile videtur, quorum partes ſtatim coaleſcant, vbi ſidera de loco in locum trāſuolarint, quandoquidem hæc ſententia tot incommodis, quot aduerſa, non vrgetur, eſtque omnium facillima, vt quoslibet Aſtrorum motus, diſtantias, aſpectus, Cometarum agitationes, & altitudines nouarumque ſtellarum, & omnium Phęnomenon productiones, & apparentias explicare poſſumus. Sed nos recreet hęc animi cogitatio, beatos omnes aliquando clariſſime viſuros, an re vera Cęli fluidi ſint, an vero ſolidi, an diuerſæ ab elementis materię, an parallaxim, & refractionem efficiant, atque patiantur, quibus motibus cieantur, quantum inter ſe, & à terra diſtent, & alia, quæ in pręſentia ſcire non poſſimus, ſed tantum aliqua conijcimus, quæ tametſi iam nobis probabiliora, vel omnino vera eſſe videantur, quando videbitur Deus Deorum in Sion, ſicuti eſt, forte falſiſſima deprehendentur.

ASSER-

ASSERTIO LXXXIV.

ALiqui Neoterici tribuunt Soli motum proprium, & à quocunque alio corpore independentem, ita vt asserant eum non deferri ab illo suo Epicyclo, quasi in rheda, aut cimba, aut, vt alij dixerunt in trulla, sed potius eum instar liberę volucris Cęli substantiam, non minus quam aerem tenuem, & defluentem volare, aut ab Angelo deportari. Hæc opinio pariter à multis priscis Mathematicis probata, & defensa fuit, ac etiam à plerisque Sanctis Patribus, vt multum accomodata, & consentiens cum Sacra scriptura, ratione, & experientia. Et hoc modo facilius, quam per terræ motum, & Solis immobilitatem, Phęnomena, quæ in corporibus Cęlestibus cernuntur, saluant, & tuentur, vti vidimus. *Dauid* ipse huic opinioni fauet, dum dicit, *à summo Cœlo egressio eius, Et occursus eius vsque ad summum eius*, quia si Sol ex vna Cęli parte exit, & ad alteram transit, certe non mouetur una cum Cęlo, sed Cęlum est illi veluti grande Palatium, per quod, vti Princeps, perambulat, quod innuit idem Propheta, *In Sole posuit tabernaculum suum*, aut vti legitur in Hebręo, Soli tabernaculum posuit in eis, idest in Cęlis, quem locum ponderans *Emin. Cardinalis Bellarminus* dicit, Voluit Deus, vt Cęlum ipsum esset Palatium Solis, in quo libere perambularet, & operaretur. Idem pręsuponendo. *Sapiens Eccles.* 26. comparat mulierem, quæ per suam domum mouetur, Soli, qui per Cœlum deambulat, *sicut Sol oriens Mũdo, inquiens, in Altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentũ domus suæ.*

ASSERTIO LXXXV.

EGo confirmaui columnas eius Isa. 74. *Lorinus* hinc confirmari posse ait, immobilem esse terram. *Ambros. hexam. cap. 6.* hac dicendi forma docet nõ significari terram columnis subnixa, sed ex virtute, quæ suffulciat substantiam terræ, atque sustineat *Deus Sapientia fundauit terram. Prou. 3.* Hæc verba ad duplicem sensum allici possunt, vt aduertit *Salazar.* Prior est Deus per sapientiam terræ fundamenta iecit, appendens eam super nihilum, & nullo fulciens sustentaculo, quod est mirabile Diuinæ Sapientiæ opus. Posterior est, Deus terrę suam sapientiam pro fundamento addidit, cum enim proprio, & naturali careat fundamento, eam Diuina continet, coercetque sapientia. Et stabiliuit Cœlos prudentia (addit Salomon) idest, Cardines Cœlorum obfirmauit, vt ipsis innixa vasta illa moles gyros perageret suos: vel aliter suam sapientiam vice cardinum, Cęlis adiecit, aut si mauis, ipsos Cęli cardines, qui nulli incumbere, aut inniti videntur corpori, Diuina sustinet, portatque sapientia, verus videlicet, & non fabulosus Athlas.

ASSERTIO LXXXVI.

QVando appendebat fundamenta terræ. *Prouer.* 8. *Caietan. Ianſenius Rudolphus, Hugo, Lyra, ac alij* paſſim. de centro hæc verba intelligunt. Ita vt fundamenta appendere propterea Deus dicatur, quia partes illius grauitate ſibi innata donabat, vt omnes momentis ſuis ad imum deſcenderent vniuerſi locum, ibique conglobatę firmiſſimam terrę molem efficerent. Addit & *Salazar*, Verbum illud *appendebat*, expendi adhuc poſſe ſecundum eam quæſtionem, quam Philoſophi diſceptant de centro. Quidam enim locupletiſſimi Doctores conſtituunt, vt vidimus, duplex centrum, magnitudinis alterum, alterum vero grauitatis. Centrum magnitudinis eſt punctum in medio vniuerſi totius, à quo æquales vndique ad vſque vltimam ſpheram lineę porriguntur; Centrum grauitatis eſt punctum, in quo terræ pondus libratis hinc inde momentis, æqualis eſt, ita vt non plus ex vna, quam ex altera parte onerata ſit terra. Adducunt vero grauitatis naturam poſtulare, vt punctum hoc, ſeu centrum poſterius cum priori illo penetratum ſit. Ex quo fit, vt ſi quid ponderis alteram in partem incumbat, ſi quid impetus terræ imprimatur, tota contremat & ſuccutiatur tellus. Nam cum pondus alteri parti impoſitum, vel impetus impreſſus grauitatis centrum euariet, dum centrum hoc cum centro magnitudinis copulari adnititur, terram trepidare, & nutare neceſſe eſt. Cui doctrinæ *Vaſquez* tantundem tribuere affirmat *Salazar*, vt eam à Mathematicis demonſtrationibus non procul abire dicat: Ergo ſecundum hanc doctrinam accõmodatiſſima lectione vulgatus interpres vſus eſt ad terrę centrum ſignificandum. *Quando appendebat fundamenta terræ*, ideſt quando terram ex omni parte librabat, vt illud punctum in quo momenta grauitatis hinc inde exęquabantur, in medio totius mundi puncto locaret. Quo ſpectaſſe videtur *Poeta Naſo in Metam.* cum de telluris immobilitate ait;

Ponderibus librata ſuis.

& Tullius. 5. *Tuſc. Vnde terra, quibus cauernis maria ſuſtineat, &c.* & alij paſſim. Sed huiuſmodi doctrinam ratione carere ſupra demonſtratum eſt.

ASSERTIO LXXXVII.

QVis appendit terram ſuper nihilum. *Iob.* 26. hinc etiam colligitur terræ immobilitas, appendit, & ſuſpendit, vt vertunt ſeptuaginta, ideſt librat quaſi ſuo pondere ſuper nihilum, nullo fundamento nitentem, ſua tantum grauitate connixam. Hoc nihilum eſt terræ centrum; nihilum autem dicitur terrę centrum, quia adeo exiguum eſt, vt nihil in-

ſtar

ſtar obtineat. Dicitur tamen ſuper illud nihilum terra ſuſpendi, quia omnes illius partes ad illud nihilum nituntur æqualiter. Et terra ipſa ſuis vndique librata ponderibus, & in ſe nutibus ſuis conglobata ſtat prorſus immobilis, quia illam naturalis grauitas, & ad mundi medium natiua propenſio à centro recedere non ſinit.

ASSERTIO LXXXVIII.

HOc medium Mundi, ſeu centrum columna vocatur ab eodem *Iob. cap. 9. qui commouet terram de loco ſuo, & columnæ eius concutiuntur, quaſi dicat,* Deo facile eſſe cum libuerit, commouere terram, eamque in aliud ſpatium totam tranſmutare. Terræ columnę, & illius fundamentum, ſeu firmamentum centrum eſt, à quo terra ſtabilitatem ſumit, ſicut à columna domus. Ita fert Ariſtotelis, & aliorum firma Philoſophorum communis opinio, qui immobilitatis terræ cauſam illius natiuam grauitatem eſſe putant. Hæc enim cum maxima ſit, efficit, vt terra illam appetat ſedem, quæ maxime à Cęlo diſtat, ideſt, medium Mundi, quod centrum appellamus, quo ſuis conglobata nutibus magno impetu fertur. Hoc autem medium Mundi, ſeu centrum columna vocatur, ducta ab ijs ædificijs ſimilitudine, quæ manu molimur, & induſtria, nam vt illa columnis fulciuntur, ne cadant, ſic centrum, quo terræ nititur grauitas, conglobatam terram omni ex parte ſuſtentat. Sic *Sanct.* in hunc locum Iobi.

ASSERTIO LXXXIX.

F*Irmauit orbem terræ, qui non cõmouebitur. Pſal. 93.* Verba hæc de terra firmitate, atq; immobilitate intelligenda, quod dicit Propheta mirabilem in hoc etiam ſe oſtendit Deus, quod orbiculari figura ad motum maxime apta, non ſolum Cęlos mobiles, quique ſemper mouentur condidit, ſed etiam terram immobilem, quæ in æternum ſtat, nec mouetur vnquam, quamuis veluti in puncto tangere, atque fundari ſuper nihilo videatur. Sic *Lorinus.*

ASSERTIO XC.

ORditur Propheta à terrę creatione, mirabilem Dei potentiam in hoc pręſertim conſiderans, quod tantam, ac adeo grauem illius molem collocauerit in Mundi medio, abſq; vllo fundamento ita fixe, immobiliter, conſtanter ſuometpondere nixam, vt nunquam tota ſimul vacillet, nutet, titubet, impellatur, inclinet, in vllam partem extra ſitum, in quo Deus ſemel ipſam poſuit. Tale oportet eſſe reliqui mun-

dani

dani fundamentum ædificij, & naturalis terræ grauitas huiuſcemodi conſiſtentem ſtatum requirit. Quapropter inſipienter loquuti ſunt; qui moueri terram, ſtare dixerunt Cęlum, ſed, cum verum ſit non magis moueri naturaliter terram, quam quieſcere Cęlum poſſe, negat *Ariſtot. 9. Metaph. cap.* 17. timendum, ne vnquam Cęlum ſtet. Stabit tamen poſt diem iudicij, quod ille ignorauit, ſic Deo volente; quia nullum vſum haberet motus ipſius, & ob vtilitatem hominum ſtetit aliquando ad tempus, vt ſub Ioſue.

ASSERTIO XCI.

AN vero vacatio, à motu, quæ dabitur Cęlo in fine Mundi, ſit futura illi naturalis, an violenta: dicendum creaturam priuari ſuo motu naturali ab alia creatura, eſſe illi violentum. à Creatore autem, qui totius auctor naturæ eſt minime. Sicut enim in omni creatura eſt potentia naturalis ad operationem propriam, ita eſt potentia quædam, quam quidam magni nominis Theologi obedientialem vocant, ſecundum quam apta eſt obedire Deo in omnibus, quæ de ipſa ipſe Deus facere conſtituit.

ASSERTIO XCII.

D*Eus firmauit Orbem immobilem. Paralip.* 16. licet enim, vt ait hic *Lyrannus*, in aliquibus partibus Orbis ſit motus localis, tamen Cęlum Empyreum, qui eſt ſupremus Orbis, & terra, quæ eſt circa centrum ſunt immobilia, & propter hoc habet Orbis quandam immobilitatem, ſecundum totum, licet aliquæ eius partes moueantur.

ASSERTIO XCIII.

SOl vna cum Luna ingenti miraculo ſtetit prēter ſolitum morem diei vnius ſpacio tempore Ioſue; ac ſub Ezechia ſol decem lineas in Horologio Achab retroceſſit. An vero cum Sole ſtante, ac Luna, ſteterint Stellę Orbeſq; Cęlorum, dicendum cum *Dioniſ. Areop. Ep. ad Policarp.* vtramlibet partem eſſe probabilem. Dico tamen breuiter, totam Stellarum, Cœlorumque omnium machinam vna cum Sole, ac Luna inſtitiſſe, quia aliter, vel magna Cœleſtium motuum perturbatio ſubſecuta fuiſſet, vel ingens plurimorum miraculorum numerus coniungi, ac coarceuari debuiſſet. Nunc verò ſtantibus ſimul orbibus omnibus, & perturbatio nulla eſt, & miracula tot non coaceruanda. *Toſtat. cap.* 10. *Ioſ. quæſt.* 26. probat, ſi Sole ſtante 12. horis, motus fuiſſet Zodiacus, non potuiſſet ipſe Sol in æternum naturaliter intrare ſub Zodiaco.

ASSER-

ASSERTIO XCIV.

CÆterum qua diei hora Sol ſteterit, dicendum, ipſum. cum propinquus eſſet occaſui, viſum eſſe ſubſiſtere. Ea eſt *Sulp. Seuer.* ſententia, *cum dies*, inquit *cedentes deficeret, noxq; victis futura præſidio videretur, merito fidei Dux Hebreus noctem auertit, diem perſeuerauit, ita nullum hoſtibus effugium fuit.* Idem ſentit *Comeſtor. in Hiſtor. Scol. Videns autem Ioſue Solem deſcendentem ad Occaſum, & Lunam aſcendentem, timens ne beneficio noctis hoſtes euaderent, clamauit ad Dominum dicens, Sol contra Gabaon ne mouearis.* Eum ſequitur. *Dionyſ.* addens non eſſe veriſimile Ioſue petijſſe, vt Sol ſtaret, dieſque prolongaretur, niſi Sole ad occaſum propinquo. Idem ſenſit *Abulenſ. Caiet.* quoque putat Solem, cum eſſet in occaſu ſtetiſſe, quia in Hebręo pro *ne mouearis*. habetur, expecta. Alij tamen aſſerunt Solem ſtetiſſe in meridie, cum Scriptura dicat Solem in medio Cœli ſtetiſſe, ſed vbique eſt Cœli medium.

ASSERTIO XCV.

HOc non ſolum tempore Ioſue accidiſſe hiſtoriæ prodũt, ſed etiam in lege gratiæ aliquid ſimile eueniſſe ſcribitur in *Vitis. Patr. lib. 1. ca. 16. & lib. 1. exemp.* Cum enim Mutius Eremita ad inuiſendos fratres, quos ipſe inſtituerat, relicto tantiſper antiquo, domicilio pergeret, ſciretque Diuino afflatu eum, quem potiſſimum inuiſere ægrotum optabat, moriturum: Solem, qui ad occaſum feſtinabat, ne noctu cogeretur iter facere, ſic allocutus eſt, in nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri ſta paulisper in itinere tuo, & expecta me, donec ad vicum perueniam. Et ſic Sol non prius occubuit, quam homo Dei perueniret ad vicum, Tradunt item Romani Chronicis antiquis ſcriptum contineri, & ſcribit *Petrus de Natalibus in eorũ De Dedicatione Baſilicarum Petri, & Pauli*, dũ Sanctus *Syluester* ad inſtantiam Conſtantini Auguſti ex ſumma deuotione vtrãque Eccleſiam Apoſtolorum vno, & eodem die conſecrare decreuiſſet; vt ſicut vno, & eodem die recolitur feſtum eorum paſſionis, ſic ageretur, & eorum Baſilicarum conſecrationis; & cum primo Eccleſiam B. Petri ipſe Pontifex dedicaſſet; deinde ad Eccleſiam B. Pauli per 4. miliaria diſtantem dedicandam cum omni populo accederet, tempus que ſibi deficeret; vt pote, quia diebus tunc breuibus Sol ad Veſpere propinquaret; timens Syluester ne nox ſuperueniens eius officium impediret; in virtute Chriſti, & Apoſtolorum ſoli mandauit, ne ad occaſum tenderet, donec ipſe officium alterius Eccleſiæ conſecrandæ compleuiſſet. Statimque virtute diuina ſol miraculoſe ſtetit; nec vlterius ſe mouit, donec Papa cum populo ad Pauli Baſilicam peruenit, & officium conſecrationis perfecit.

ASSER-

ASSERTIO XCVI.

RESpondere, & satisfacere Scripturæ sacrę locis Copernicani dicuntur, vt huic *Iosue*; dum dicunt, non obstare, quod Iosue Soli iusserit, vt staret contra Gabaon, & Lunæ contra Vallem Aiabon, se se enim nostris sensibus accommodare potuit, quippe qui se percipere existiment, Stellas, & Planetas quotidie suum integrum cursum peragere ab ortu in occasum, cum tamen ipsi Copernicani ratione sensus corrigāt, & statuant idem fieri, quod his, qui vehuntur in naui, quam stare putant; portum autem accedere, vel recedere, aut fluminis margines progredi credant, si solis sensibus fidem habeant, sic illud Poetæ intelligendo.

Prouehimur portu terræq; vrbesq; recedunt.

ASSERTIO XCVII.

AD quod respondeo, quod si esset verum, quod quidquid de Solis, aut Astris Scriptura nobiscum loquitur, semper secundum apparentiam, nunquam secundum verum illud pronuntiaret, multa absurda sequerentur, vt probat *Fromond. loc. cit. tract. 3. cap. 6.* vt cum dicit. *Iud. 5. Sol in ortu suo splendere*, sensus esset videre quidem splendere, sed re vera nihil habere veri splendoris, & 1. *Cor. 15. alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum*, idest, ex lege interpretandi Copernicana, apparet esse alia claritas Solis, &c. & si vere non sit alia. Si hæc ergo, & infinita alia, quæ de Astris, & terra dicuntur, nemo, nisi fatuus improprie, & secundum oculorum apparentiam tantum accipit. Cur specialiter vbi motus localis mentio inijcietur, statim relicta vocis proprietate, ad metaphoram, relicto vero ad veri vmbram (nullo alio mutatę locutionis indicio, quam, quia placet, & sic expedit Copernicanis) discurrere oportebit, Sol egressus est super terram, & Lot ingressus est Segor, ait Scriptura *Genes. 19.* Dicant Copernicani quibus indicijs Solis egressum magis imaginarium fuisse, quam Loti ingressum, scriptura significet? Dicent, opinor, sic oportere accipi, quia Sol est immobilis. Ecce petunt principium. Id enim est, in quo disceptamus; Nondum demonstrarunt Solem immobilem esse (licet quidam ex illis asserere ausus fuerit, Solem non magis posse vero motu locali moueri, quam Deum) sed futilibus partim, aut tenuissimis ratiocinijs facere tantum conati sunt.

ASSER-

ASSERTIO XCVIII.

IN Copernicana vniuersi collocatione, & commentitia terræ motæ hypothesi, Sol, Mercurius, & Venus infra, terra vero supta constituitur grauia absolute, & naturaliter ascendunt. Et quando Iosue Solem stare iussit, vel terra stetit, vel Sol motus est contrarie terræ. & quando Sol in Cancro; terra Pisces percurrit, & hyemalia signa Æstatem, æstiua hyemem creant: Sidera non terræ, sed terra sideribus oritur, occiditque. Ortus in occasu, & occasus in ortu incipit, & denique totus Mundi cursus inuertitur. Sic *Mersen. vbi supra.*

ASSERTIO XCIX.

TEmpore Ezechiæ Sol retrocessit, non solum Vmbra; Probatur ex 1. *Paralipom.* 32. vbi dicitur, Babilonios venisse ad Ezechiam, vt interrogarent de portento, quod acciderat super terram. Portentum hoc non potest esse aliud, quam regressio Solis, vt communiter docent Interpretes; nam cędes exercitus Senacherib posterius, scilicet secundo ab hinc anno contigit. Horologia autem, in quibus sola vmbra retrocedit, naturaliter erigi possunt vbiuis locorum, vt probat super hunc locum *Is. Cor: à lapide*, videlicet, si ita erigantur plana, vt altitudinem Poli habeant minorem, quam graduum vigintitres, & medium. vnde vbi ea est altitudo, scilicet inter Æquatorem, & alterutrum Tropicum, Cancri scilicet, aut Capricorni naturaliter id accidit.

ASSERTIO C.

QVæri etiam potest, an Sol solus retrocesserit. Respondet hic *Abulensis* & indicat *Dionys.* omnes Orbes Cęlestes cum Sole retrocessisse, sicut stante Sole sub Iosue, stetit, & Luna, & omnes Orbes Cęlestes, vti diximus. Quod corpus solare retroactum fuerit, ex contextu sacro sic probat *Gabriel Aluarez*. Primo ex hoc, *& reuersus est Sol decem lineis, siue gradibus*. Deinde *Eccles. cap.* 8. *In diebus suis retro rediit Sol, & addidit Regi vitam. Septuaginta repedauit Sol.* Et quod respondere aliquis possit, regressum illum vmbræ in horologio Achaz solius etiam terrę motu effici potuisse, id ex eo facile refellitur. Nam pręterquam quod effugere sensum vix potuisset tam repentinus in aduersam partem terræ motus; insuper etiam. *In capit.* 1. *Eccles.* vti vidimus, expresse dicitur, quod in diebus ipsius Ezechiæ retroredijt Sol, & addidit Regi vitam. Vbi aperte audis, non vmbram tantum, sed Solem retroredijsse.

ASSERTIO CI.

HÆc tria miracula, ſcilicet primo ſtare Solem ſub Ioſue; ſecundo Solem retrocedere ſub Ezechia; tertio Solem eclipſari in plenilunio, cum eſt ex oppoſito Lunæ, vt factum eſt in paſſione Chriſti. Hæc tria, inquam, contigerunt in ipſis Cœlis, & Aſtris. Stella vero, quæ duxit Magos ad Preſepe Chriſti, & ignis de Cœlo deſcendens ad preces Eliæ, non in Cœlo ſidereo, ſed aereo, ſiue in aere ipſo acciderunt.

ASSERTIO CII.

AN vero tantorum miraculorum meminerint Scriptores Veteres *Serarius Ioſ. cap. 8. quæſtio. 31.* affirmat eorum nullum ſolſtitij huius meminiſſe, cum de rebus omnibus, quæ ante Troianum bellum acciderunt, ſtupida gentilibus omnibus ignoratio, ſummumq; ſilentium fuerit. Idem dicendum de retroceſſione Solis tempore Ezechiæ, nam ſi quid ab ijs balbutitum, id fabulamentorum pleniſſimum, vt ex hac hiſtoria Poetę fabulam ſumpſerint de Solis curru retroacto, vnde canit ille.

Auerſos Solis dum regeremus equos.

ASSERTIO CIII.

DE Eclipſi Solis in die mortis Chriſti facta ſcribit *Phelegon egregius ſupputator Olimpiadarum lib. 14.* & Tiberij Imperatoris libertus, vt ait *Origenes in Matth. & Euſeb. in Chron. Tertull. quoq. Apolog. cap. 21.* In Archiuijs Romanorum huius Eclypſis memoriam eſſe ait *D. Thom. 3. p. qu. 44. artic. 2.* rationem reddens cur Ethnici de hac defectione Solis non egerint. Potuit, inquit, hoc contingere, quia Aſtrologi non ſolicitabantur de obſeruanda Eclipſi, quia tunc Eclipſis tempus non erat, ſed illam obſcuritatem ex aliqua paſſione aeris accidere putauerunt. *Sanct. Dionyſ.* deſcripſit hanc Eclipſati Solis hiſtoriam *Epiſt. 7. ad Polycarp.* de qua inferius redibit ſermo.

ASSERTIO CIV.

DE fide eſt Chriſto patiente Solem miraculoſe deliquio laboraſſe, & per tres horas, hoc eſt à Sexta vſque ad Nonam. *Math. 22.* tenebras ſuper vniuerſam terram duraſſe. At poſito motu terræ, qualem fingunt auctores ſui, vt probat *Melchior Incofer loco cit. cap. 7.* nequaquam id poteſt ea ratione verificari; Cum enim interea vertigine diurna terra

mota

mota sit ad Orientem per gradus 45. necessario subduxit Hierosolymorum Vrbem, ne dicam totam Iudæam illis tenebris, hærente interea, Luna sub Sole quiescente, & tantum partibus Occidentalibus successiue lucem adimente, vt proinde non simul fuerint tenebrę illę super terram, sed locorum successu per tres horas, quod est ludi facere Sacræ scripturæ sensum, & omnium interpretum sententiam. Quod si dicatur Lunam continuo retrocessisse cum terra per eosdem 45. gradus ad orientem, vnde contra naturam mota fuerat, illico sequitur, aut nouo quodam miraculo, cuius nec scriptura, nec Auctores meminere, Solis radios fuisse impeditos, ne lucem ederent, aut Occidentalioribus non cōparuisse Eclypsim, Lunæ interpositu duratā per tres horas, citiusq; detectum fuisse Solem, Luna Orientem versus subtracta, quodq; hinc necessario se profert, non fuisse tenebras super vniuersum terrarum Orbem iuxta communem omnium, contra Origenem, & quosdam alios paucissimos; demonstratamque ex oraculo Sibyllę, Phlegontis dictis, Græcorum commentarijs, Ethnicorum longe dissitorum testimonijs, denique Mathematicorum placitis sententiam.

ASSERTIO CV.

VIdeamus, quid scribat *Georgius Cedrenus in Annalibus Constantinopolitanis, sub annum Tiberij Imperatoris* 19. Dominus Noster, inquit ipse, Iesus Christus supplicium adijt, sicut de eo Vates prędixerunt, quo tempore in Græcis Commentarijs annotata referemus, Solis extitit defectus, omnibus prioribus maior, noxque diei hora sexta oborta est, itaut & Stellę in cęlo conspectæ sint. Terræ motus quoque ingens in Bithinia fuit, qui magnam Nicęę partem prostrauit. Ita *Phlegon Africanus* quoque narrat, quo die Christus est supplicio affectus, tenebras admodum terribiles per totum mundum obortas, terræ motus, saxa dirupta, multumq; terræ prostratum. Eas tenebras Iudæi Solis defectum appellant, absurde id quidem meo iudicio, & repugnante natura. Nam secundum Lunæ motus Hebręi Pascha instituunt. Pridie autem Paschatis Christus in Cruce supplicium passus est. Iam Solis defectus non fit, nisi cum iam Luna subit neque potest nisi in Nouilunio, cum luminaria coeunt, aut proxime euenire. Quomodo igitur istæ tenebrę defectus Solis fuerint, cum eo tempore Luna pene è regione Solis opposita fuerit? sed esto tamen id, quod multis probatum fuit: erroremque visus, sicuti tenebras toti mundo iniectas, defectum Solis putemus &c. Hæc *Cedrenus*; qui ad fastos consulares etiam prouocat. *S. Dionys. Areopag.* cum obstinatum *Apollophanis Sophistæ gentilis* animam, multis diu argumentis ad Christum conuertere gratis insudasset, tandem hac eclipsi in memoriam per S. *Polycarpum* reuocanda, ipsum emoliuit, & plus-

quam cimmerias ab intelligentia ipſius tenebras ipſa huius eclipſeos nocte depulit lege Epiſtolam 7. quæ eſt ad *Polycarpum*. Id ipſum fatetur *S. Antiſtes* in epiſtola gratulatoria ad Apollophanem conuerſum, in qua admirabilem huius defectionis modum, naturæ vires longe excedentem, luculentiſſime deſcribit hiſce verbis.

ASSERTIO CVI.

CEterum vt ſuperna lux paternæ gloriæ, ſuum ſplendorem in tuę mentis tenebras infulgete ſua voluntate diſpoſuit, protinus cordis mei penetralibus infudit, vt pijſſimam recordationem, & geſtę rei monumentum tuis oculis ſubijcerem. Vt videlicet in Heliopoli, tu quidem pene mihi coœuus, & ego quinque, & viginti fere annorum tempus euoluens, vna morantes conſtiteramus, cum feria quadam ſexta, & hora etiam ferme ſexta, Sol horribilibus ſubito eſt obſitus tenebris, Luna ipſum intercurrente, quia non Deus, ſed creatura Dei, in ipſius verę lucis occubitu, lucere non potuit; *& poſt pauca* offuſi enim tenebris ipſi eramus, orbem Solis vndequaque, & ex æquo occupante caligine, & poſtquam repurgatio, & reſtitutio facta eſt, Luna ad Solis diametrum conuerſa aufugit. Et tunc quoque Regulam *Philippi Aridæi* aſſumpſimus; cumque reperiſſemus, quod, & erat notiſſimum, eo tempore Solem Eclipſis moleſtias laboreſque minime perpeti debuiſſe; ac nihilominus Lunam ab Oriente Solarem ſplendorem pullis nigrantibuſq; velis obduxiſſe, cum ſoleat ex occidua parte Solem ingredi; tunc autem opifices lucis theſauros caliginibus, quas ipſa genuerat, ad occiduos vſque Solis fines peruagata, vt ipſi putauimus, occultauit; cum tamen & Lunæ id tempus de eſſet, nec congreſſus vicinum tempus cognoſceretur. *Et paullo poſt*, denique annotatum diligenter ferię diem, & annum annunciatione, quam *Sacer Paulus* noſtris ſatis attentis auribus infudit; conſentientibus ſignis conſpirare, & concordare expertus, manus veritati ſubmiſi, & ex falſitatis nexibus ſum abſolutus, quam quidem veritatem mirifice effero, quam & tibi communico. *Hæc ibi, &c.*

ASSERTIO CVII.

ITaque ſicut Deus nocte media naſcens claritate noui ſideris ex Magorũ animis tenebras diſpulit, ita idẽ clara die moriens, iſtorum philoſophorum obfuſcatas errorum caligine mentes, miraculoſis, & contra naturæ curſum vireſque excitatis tenebris, diuinitus illuſtrauit.

Haſce porro tenebras totum terrarum orbem lugubri induiſſe habitu, ſatis patet, ex Euangeliſtarum loquendi modo, expreſſe aſſerentium, *Tenebræ factę ſunt ſuper vniuerſam terram*; reſtringere autem illas ad vni-

vniuersam terram Iudeæ rationi non congruit. Nam si portentum illud, *Iosue Sol contra Gabaon, ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon*, non tantum vni parti mundi, sed vniuersæ terræ manifestatum fuit, & si retrocessio Solis per decem lineas in horologio Achaz tempore Ezechię non tantum Iudæis innotuit, sed exteris gentibus exploratissima fuit, vt constat ex legatione Chaldæorum ad Ezechiam, vt de portento illo Solis certi redderentur, nulla sane, nec apparente ratione, potest tenebrarum illud prodigium ad Iudæam coarctari. Cum igitur in toto orbe Sol totus fuerit obscuratus; neq; id totum lunari interpositioni possit attribui (nam defectio Solis tota vltra 70. milliaria germanica in diametro vmbræ in superficie terræ terminatæ non excedit) manifestum est, vt concludit *Scheiner loco citato*, istas tenebras aliunde quoque profectas esse; Cur autem ministerio Lunæ ad hanc defectionem vsus sit Dominus, quę tamen sola non sufficit, inter cęteras rationes possunt esse, vt homines hoc Lunę motu extraordinario, ad miraculi huius animaduersionem, & magnitudinem suspiciendam amplius extimularentur, id quod factum esse constat è sacris Euangelijs, & dictis S. Dionysij Epistolis, nec non citatis externorum scriptis. Deinde vt constaret Christum, & cœli, & terræ Monarcham. Tandem vt pertinacibus Iudæis omnis tergiuersandi occasio abscinderetur, videntibus Lunam Soli contra naturæ leges subeuntem.

ASSERTIO CVIII.

Modum autem obtenebrationis huius optime, & rationabiliter explicat *Scheiner* per suum Solis Phęnomenon, conglobata videlicet tam multa, tam densa macularum materia, quæ Solem totum instar vnius maculæ à mortalium conspectu eriperet. Nam ab *Atmo*sphera terrę, id factum non esse vel inde patet, quod vbique serenitas Cœli fuerit, alioquin neque Stellę, neque Luna ad Solem accedens, atque ab eodem recedens fuisset notata, &c. & hunc ipsum modum satis indicare videtur ipse *Dionysius*, dum ait, lucem Solis caligine, quam Luna generauerit opinione ipsorum, esse obuelatam. Illa igitur caligo apparuit ipsis apud Lunam esse generata, cum tamen solari Phęnomeno, cuius scientia priuati erant, conuenientius adscribatur; sic enim statim elucescit, quomodo hæc tam tetra, atque formidolosa, sed meridiana nox, fuerit orbi vniuerso communiter super inducta. In qua notat ipse *Scheiner* sequentia. Primo, totam Lunam vndique solari splendore fuisse spoliatam. Secundo, omnes Stellas hemisphærij occultati sua luce, quàm a solo Sole habent destitutas esse, quia facies Solis ad illas, obuersa, caliginosa macularum materia densis tenebris inuoluta, omnem lucis radium ab illis abscidit.

ASSERTIO CIX.

ERrores Idololatrici circa Solem admissi per *Scheineri*. Phęnomenon corrigentur. Legimus passim,& antiquitus,& modo, Solem instar numinis à multis nationibus adoratum esse. Persæ ex eo, quod Propheta Isaias Regi Ezechię Solem reuocauerit decem lineis, idest horis decem, vti vidimus, vt vult *S. Dionys. Ep.2. ad Policarp.* in honorem Solis tamquam Dei, diem festum Triplicitatis dictum instituerunt; propterea quod Sol motu suo triplicem fere diem artificialem effecerit. Nam progressus erat decem lineis, ideoque ad occasum tendebat, crescentibus vmbris pomeridianis; deinde iussione Prophetę, totidem horis regressus est; tandem easdem horas denuo progressus. Et sic supra vnum eundemque Iudeę Horizontem, Sol progrediendo ab ortu in occasum,& ab hoc rursus versus ortum tendendo, & hinc iterum ad occasum pergendo, triginta duas horas insumpsit, confirmante id ipsum *Pachymerio*, in eundem locum. Et hoc monstroso Solis motu Persę territi, pacem cum Ezechia fecerunt, missisque muneribus magnis ipsum splendide honorarunt,& ex hoc miraculo, vnde Deum verum agnoscere debuerant, impie negarunt, ipsique Soli ob motum hunc triplicem diuinos honores annue decreuerunt. Similes amentias etiam aliæ nationes admiserunt,&c. Quæ omnes hoc vnico Solis Phęnomeno, ait *Scheiner*, erroris sacrilegi conuinci possunt. Nam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ, in Sole verò nostro sunt tenebræ, igitur Sol noster Deus non est. Item apud Deum patrem luminum non est mutatio, neque vicissitudinis obumbratio. apud Solem nostrum mutatio,& vicissitudinis obumbratio continua existit, igitur Sol noster non est Deus. Vicissitudinum autem istarum varietates ostendi possunt ad oculum cuicumque, dummodo ad manum sit Telioscopium obseruatorium, instrumentum ex vitris diaphanis compositum,& ad omnia visibilia, pręter solem accomodatum, sic *Scheiner*, qui etiam aliud instrumentum adinuenit, quod vocat Helioscopium è lentibus coloratis, Solis fulgori attemperando opportunis, adornatum.

ASSERTIO CX.

COncludamus igitur, Stellas, ac sidera, speciatim Solem ac Lunam moueri motu diurno, communem esse sententiam,& consentientem doctrinam, non solum Scholasticorum, Theologorum, ac Philosophorum, sed etiam Sanctorum Patrum omnium, speciatim. *Philastrij, & Diodori Tarsensis*, qui oppositam sententiam, hæresis, aut erroris notà damnare videntur, vt testatur *Tanner. tom. 1. disp. 6. quæstio. 4. dub. 5. num. 2.*

sed

sed caute legendus est Philastrius, nam non est hæresis putare, Stellas esse in Cœlo infixas.cum id Philosophi Peripatetici, & Astronomi, atque Scholastici Theologi summo postea consensu affirment.

ASSERTIO CXI.

COeli nec à se ipsis, seu forma sua intrinseca, nec immediate à solo Deo, sed ab intelligentijs, seu Angelis assistentibus mouentur. Ita *Perer.lib.7.Phys.quæst.2.& lib.2.in Genes. quæs.6.* vbi dicit eam sententiam quasi per manus traditam fuisse inter antiquos Philosophos, & postea à Theologis receptam, quod in re vtrinque ineuidenti magnum est veritatis argumentum: Accedit, quod *S. Thom. Opusc.* 15. *cap.* 18. ait, illud *Lucæ* 21. *Virtutes cœlorum mouebuntur*, de Sanctis Angelis omnes Doctores exponere, nempe Cœli motoribus. Quo circa mirum non est, si *à Doct. qu.* 6. *de potentia, art.* 3. hanc esse Fidei doctrinam doceat; Ibi enim de ijsdem motoribus Angelis sic habet. Fidei autem sententia est, quod non solum corpora Cœlestia moueant localiter, sed etiam alia corpora Deo ordinante, & permittente *S. Bonau.* iterum *in 2.d.14. art.3.quæst.2.* idem affirmat, sed aliquanto in censura parcius, dum dicit, hanc positionem Magistrorum esse tam in Theologia, quam in Philosophia, quia concors pietati, Fidei, & rationi plurimum esse videtur. Ex quibus manifestum est, vt ait *Bubalus in Com. de Angel. quæst.1. diff.2. art.* 15. periculose nonnullos scholasticos locutos esse; dum ausi sunt affirmare, vel absolute nnnc re ipsa Cœlum moueri à propria forma, vel certe tamquam verò similem: Veritatem hanc confitetur pariter *Nic. de Cusa exercitationum lib.7. Serm. Debitores sumus*, dum dicit est enim oratio omnibus Creaturis potentior. Nam Angeli, seu Intelligentiæ mouent Orbem, Solem, & Stellas, sed otatio potentior, quia impedit motum, sicut Oratio Iosue fecit sistere Solem. Et tamen hic auctor mordicus tenet *de docta ignorantia lib.* 2. *cap.* 12. terram in veritate moueri, licet nobis hoc non appareat.

ASSERTIO CXII.

QVod ad vastitatem postea corporum cœlestium attinet dicendum eam minime obstare, quo minus ea corpora ab Angelis facile moueri possint; cum enim iuxta Aristotelem, & communem Peripateticorum sententiam nō sint corpora grauia, vel leuia, nullam penitus habent ad circularem motum repugnantiam, & si mille cuplo essent maiora. Facillime ergo possunt à quolibet Angelo moueri. Quod verò ad velocitatem spectat, cum Angeli se ipsos à Cœlis ad terram spatio breuissimo, & quodammodo imperceptibili mouere possint,

facile

facile etiam possunt illi simili celeritate corpus nulla de parte sibi ipsis resistens mouere. Probatur, Vbi nulla adest repugnantia, à qualibet virtute, etiam minima procedit actio. Quod Cęlum postea nulla ratione resistat Intelligentiæ mouenti, hinc constat, quia non apparet, qua ratione possit corpus resistere, nisi per grauitatem, vel leuitatem, aut etiam per impulsum contrarium sibi impressum. corpora autem Cęlestia non sunt grauitate, aut leuitate prędita, neque impulsum aliunde habent, quam ab intelligentia; ergo ex se non habent, quod resistant virtuti impellenti Angeli; alias defatigaretur Intelligentia mouens, quæ proinde non potiretur beatitudine, quæ secretis malis omnibus, bonorum omnium complexio est.

ASSERTIO CXIII.

Restat vt demonstremus absurdum esse, Intelligentiam primum Orbem circumuoluentem Deum esse. incongruum enim omnino videtur vniuersi Principem, atque Rectorem eadem prorsus munera exequi, quæ à suis subditis ministrantur; longe ergo perfectior, & eminentior operandi modus illi tribuitur, qui in eo potissimum consistere dicitur, quia scilicet intelligentijs, & rebus omnibus mouendi virtutem impertitur. Denique à doctrina Catholica alienum est asserere, quaslibet Intelligentias propriarum conuersionum fines esse. Cum enim à Summo Deo, vt ab efficiente causa pendeant; dicendum necessario est, non propter se ipsas, sed propter Deum, eos Orbes, quibus pręsunt, circumuoluere, quandoquidem subditi, atq; ministri omnes suas operationes in finem, ab eorum Principe, & Domino intentum dirigere conantur. Veteres quidam Peripatetici grauitatem, & leuitatem Cęlo detrahentes, aiunt integram Cęlestem Sphęram vnius muscę impulsu loco posse dimoueri.

ASSERTIO CXIV.

Sed iam quærendum est, an supradicta propositio, quæ opinatur, & tuetur, terram mobilem esse, Cœlos vero immobiles sit hæretica, maxime post abiurationem factam Romæ à Galilęo. Attamen prius aliquid dicendum de qualitate propositionum. Propositio igitur alia erronea dicitur, & errori proxima, quæ directe quidem doctrinæ Fidei aduersatur, sed non manifeste, & notorie, quam propositionē melius dici hæreticam asserit *Aegid. de Coninch. Sect. Supernat. disput.* 18.*num.* 130. Alia hæresim sapiens, quæ non male definitur esse ea, quæ non continet proprie errorem in fide. Quare etiam posset dici suspecta de hęresi, quia proferentem reddit suspectum. Alia temeraria, quæ est contra

com-

communem Doctorum sententiam sine graui fundamento auctoritatis, vel rationis. Alia scandalosa, quæ in graui materia ad Fidem, aut mores pertinente generat scandalum, vel potest esse ruinæ causa. Aliqua denique est hæretica, quæ articulum Fidei, siue hic sit manifeste talis, siue non manifeste negat, siue directe contradicit.

ASSERTIO CXV.

INdagandum est etiam, an possit Ecclesia determinare aliquid modo esse de Fide, quod antea non erat. Et videtut affirmatiue respondendum, quia experientia, & communis Catholicorum consensus docent, quædam esse de Fide post Concilij Generalis definitionem, quæ antea non erant, ergo Ecclesia potest efficere, vt aliquid de nouo incipiat esse de Fide. Antecedens patet: quia ante diffinitionem Concilij Tridentini non erat de Fide iustificationem fieri per infusionem Fidei, Spei, & Charitatis, nunc autem, est de Fide. *Sess. 6. Can. 2.* Commemorat *Daual. in sua disp. de Supr. Rom. Pont. in Eccl. potest. p. 3. qu. 7.* Multa, quæ antea de Fide non erant, & de quibus vltro, citroque saltem absque, hęresi sentire licebat, tamquam de Fide in eodem Concilio fuisse definita, vt de numero librorum Canonicorum, de verbis Apostoli; *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat*, ea scilicet intelligenda esse de probatione, quæ fit per confessionem Sacramentalem, & propterea Sacræ Communioni, pręmittendam esse Sacramentalem mortalium confessionem ex pręcepto Diuino, quod tamen ante in Ecclesia expresse, & sub peccato hęreseos definitum non fuerat. Sic ergo modo Ecclesia se gessit, Sacrę Scripturæ loca, scilicet pro immobilitate terrę, & cœlorum immobilitate, quæ aliter absque hęresi adhuc à quibusdam interpretabantur, sua auctoritate ita confirmando, vt de illis amplius homini Christiano dubitare citra hęresim minime liceat.

ASSERTIO CXVI.

SEd aduertendum, si proprie loqui volumus, Ecclesiam sua diffinitione non posse efficere, vt aliqua propositio incipiat esse de Fide, quæ antea non erat. Et videtur aperta sententia *D. Thomæ 2. 2. q. 11. art. 2.* vbi aperte docet, articulos fidei post tempora Apostolorum non creuisse, quem ipsius interpretes communiter sequuntur. Dicamus igitur cum *Coninch. loc. cit. dist. 6. dub. 6. num. 69.* quid quid est de fide post Concilii diffinitionem, etiam fuisse ante, quamuis id prius non ita clare co[illegible], atque ita communiter non diceretur esse de fide.

ASSERTIO CXVII.

SEd videamus an Ecclesia possit errare in assignandis censuris propositionum. Et primo notandum nomine censurę in hac materia vsu scholasticorum intelligi qualitatem propositionum, verbi gratia, an sit hęretica, aut erronea, vel an sit de fide. Constat vero sępe Summum Pontificem damnare aliquam propositionem, vt hęreticam, vt aut tamquam erroneam, vel temerariam; aliquando declarare propositionē esse de fide; Interdum opinionem esse probabilem. Vocamus ergo in quæstionem, an in his censuris assignandis possit Ecclesia errare. Quod ad quæstionem primam spectat, dicendum Pontificem non posse errare in diffinitionibus Fidei. Quærimus ergo an possit errare assignando alias censuras.

ASSERTIO CXVIII.

B*Annes*. 2. 2. *q*. 11. *art*. 2. docet esse errorem, vel proximum errori asserere Ecclesiam posse errare in his censuris assignandis. Mihi sane valde certum est ait *Luisius Turrianus in suis selectis disputationibus, p.* 1. *Prop*. 30. Pontificem non posse errare in his censuris. Nam certum est in definiendis Fdei veritatibus non posse errare, vt dictum est, assignare autem has censuras pertinet ad veritatem Fidei, ergo nullo modo admittendum est posse errare. Et explicatur, quia quando declarat aliquam propositionem esse erroneam, plane definitio pertinet ad Fidei veritates proxime, quia propositio erronea est contraria conclusioni deductæ euidenter ex principijs Fidei, ergo non posset Pontifex errare in hac censura, nisi errans aliquo modo circa Fidei veritates. Et idem Iudicium est, si declarat aliquam propositionem esse proximam errori, vel sapientem hęresim.

ASSERTIO CXIX.

DEinde sequitur ipse *Turrian*. in alijs censuris propositionis, quæ non ita proxime videtur pertinere ad doctrinam Fidei, vt cum dicitur aliqua propositio temeraria, etiam dicendum est non posse errare Pontificem, quia pertinet ad doctrinam, & veritatem rerum Religionis Christianæ. Quod si in hoc posset errare, non esset omnino certa definitio circa veritatem Fidei, quia posset contingere, vt damnaret aliquam propositionem, vt temerariam, quæ magis consentanea principijs Fidei esset, quā contraria, quod nullo modo est admittendum; vnde existimandum est, errorem esse asserere in his censuris posse Pontificem errare.

ASSER-

ASSERTIO CXX.

PEculiaris difficultas poteſt eſſe de cenſura, qua Pontifex iudicat aliquam propoſitionem eſſe probabilem, vt olim definiuit *Clemens Clementina vnica de Sum. Trinit.* in qua approbat, vt probabilem opinionem aſſerentium in Baptiſmo infundi paruulis habitum virtutum Theologicarum. Difficultas autem eſt, an poſſit Pontifex in hoc errare. Exiſtimat ipſe *Turrianus*, Pontificem in hac cenſura aſſignanda non poſſe errare; poſſet enim hoc vergere in detrimentum Fidei, quia opinionem, quam Pontifex approbat, vt probabilem, vel probabiliorem, tota Eccleſia debet vt talem amplecti, & ex illa ad alia diſcurrere, vnde poſſet contingere circa res Fidei grauis error.

ASSERTIO CXXI.

ALiquando autem Pontifex ſolum permittit, vt duę aliquę opiniones probabiles poſſint defendi, ita vt poſſit quilibet vnam earum defendere, ſine cenſura alterius; quod prudenter fit ſæpe à Pontifice, tum ad ſedandas controuerſias, tum vt ſucceſſu temporis amplius, & amplius explicetur veritas, donec Eccleſia aliud decernat.

ASSERTIO CXXII.

QValitas igitur propoſitionis, de qua in pręſẽtiarum diſſerimus, poteſt ex dictis cognoſci, quæ erronea vere dici poteſt, hęreſim ſapiens, temeraria, & ſcandaloſa, modo vero etiam & hæretica, vt conſtat ex ſententia Eminentiſſimorum Cardinalium in tota Chriſtiana Republica contra hæreticam prauitatem Inquiſitorum Generalium, à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatorum contra Galileum.

ASSERTIO CXXIII.

HIc apponere libet ea, quæ à ſupradicta Sacra Congregatione ad P. Inquiſitorem Venetiarum circa abiurationem à Galileo factam miſſa, & deſtinata fuerunt.

Molto Reuerendo Padre. Perche dalla Congregatione dell' Indice sia stato sospeso il Trattato di Nicolò Copernico de Reuolut. Orb. Cælest. *perche in quello si sostenta, che la terra si muoua, e non il Sole, mà sia centro del Mondo; opinione contraria alla Sacra scrittura; E sia stato prohibito da questa Sacra Congregatione del Santo Officio più anni sono a Galileo Galilei di Firenze, di tenere, defendere, & insegnare in qual si voglia modo in voce, o in scritto la detta opinione; Nondimeno il medemo Galileo hà ardito di comporre vn Libro intitolato Galileo Galilei linceo, e senza palesare la detta prohibitione, hà estorto licentia di porlo alle stampe (come hà posto) è supponendo nel principio, mezzo, e fine di quello vòler trattare hipoteticamente della detta opinione di Copernico, hà con tutto ciò (benche non ne potesse trattare in modo alcuno) trattatone in guisa tale, che si è reso vehementemente sospetto d'hauer tenuto tale opinione. Onde Inquisito, e carcerato in questo Santo Officio; per sententia di questi eminentissimi miei Signori è stato condennato ad abiurare la detta opinione, e stare nella Carcere formale ad arbitrio dell' Eminenze loro, & a fare altre penitenze salutari, come V. Reuerenza vederà dall'allegata copia de sententia, ò abiura, che se le manda, affinche lo notifici a' suoi Vicarij, e se ne habbi notitia da essi, e da tutti gli Professori di Filosofia, ò di Matematica, perche sapendo eglino in che modo si è trattato il detto Galileo, comprendino la grauità dell' errore da lui commesso, per euitarlo insieme con la pena, che cadendoui sarebbono per riceuere. Per fine il Signore Iddio la conserui.*

Di Roma li 2. Luglio 1633.

Di V. R.

Come fratello
Il Cardinale S. Onofrio.

Noi

Noi Gaſparo del titolo di S. Croce in Gieruſalemme Borgia.
Frà Felice Centino del titolo di S. Anaſtaſia detto d'Aſcoli.
Guido del titolo di S. Maria del Popolo Bentiuoglio.
Fra Deſiderio Scaglia del titolo di San Carlo detto di Cremona.
Fra Antonio Barberino detto di S. Onofrio.
Laudiuio Zacchia del titolo di S. Pietro in Vincola detto di S. Siſto.
Berlingero del titolo di S. Agoſtino Geſſi.
Fabricio del titolo di S. Lorenzo in pane, e perna.
Veroſpi, chiamato Prete.
Franceſco di S. Lorenzo in Damaſo Barberino, e
Martio di S. Maria nuoua Ginetti Diaconi.
per la miſericordia di Dio della S. R.E. Cardinali in tutta la Republica Chriſtiana contra l'heretica prauità Inquiſitori Generali della S. Sede Apoſtolica ſpecialmente deputati.

ESſendo che tu Galileo figliolo del qu. Vincenzo Galilei Fiorentino dell'età tua d'anni 70. foſti denonciato del 1615. in queſto S. Officio, che teneſſi come vera la falſa dottrina da molti inſegnata, che il Sole ſia centro del Mondo, & immobile, e che la terra ſi muoua anco di moto diurno. Che haueui alcuni diſcepoli, à quali inſegnaui la medeſima dottrina. Che circa l'iſteſſa teneui corriſpondenza con alcuni Mathematici di Germania. Che tu haueui dato alle ſtampe alcune lettere intitolate delle macchie Solari, nelle quali ſpiegaui l'iſteſſa dottrina, come vera. Et che all'obiettioni, che alle volte ti veniuano fatte tolte dalla Sacra ſcrittura riſpondeui gloſſando detta Scrittura conforme al tuo

ſenſo

senso: è successiuamente fu presentata copia d'una scrittura sotto forma di lettera, quale si diceua essere stata scritta da te ad un tale, già tuo Discepolo, & in essa seguendo la propositione di Copernico, si contengono varie propositioni contro il vero senso, & auttorità della Sacra scrittura.

Volendo per ciò questo S. Tribunale prouedere al disordine, & al danno, che di quì proueniua, & andaua crescendosi con pregiuditio della Santa Fede. D'ordine di Nostro Signore, e de gli Eminentissimi Signori Cardinali di questa suprema, & uniuersale Inquisitione, furono dalli Qualificatori Theologi qualificate le due propositioni della stabilità del Sole, e del moto della terra; Cioè.

Che il Sole sia centro del Mondo, & immobile di moto locale, è propositione assorda, e falsa in Filosofia, e formalmente heretica, per esser espressamente contraria alla Sacra Scrittura.

Che la terra non sia centro del Mondo, ne immobile, mà che si moue etiamdio di moto diurno, è parimenti propositione assorda, e falsa nella Filosofia, e considerata in Theologia, ad minus erronea in Fide.

Mà volendosi per allora proceder teco con benignità fù decretato nella S. Congregatione, tenuta auanti Nostro Signore a' 25. di Febraro 1616. Che l'Eminentissimo Signor Cardinale Bellarminio ti ordinasse, che tu douessi onninamente lasciare la detta dottrina falsa, e ricusando tu di ciò fare, che dal Commissario del S. Officio ti douesse esser fatto precetto di lasciar la detta dottrina, e che non potessi insegnarla ad altri ne difenderla, ne trattarne, al qual precetto non acquietandoti, douessi esser carcerato; & in essecutione dell'istesso decreto, il giorno seguente nel Palazzo, & alla presenza del sudetto Eminentissimo Signore Cardinale Bellarminio, dopo esser stato dall'istesso Signor Cardinale benignamente

auiſato, & ammonito, e fù dal P. Comiſſario del S. Officio di quel tempo fatto precetto con Notaro, e Teſtimonij, che onninamente doueſſi laſciar la detta falſa opinione, e che nell' auuenire tu non la poteſſi tenere, ne difendere, ne inſegnare in qual ſi voglia modo; nè in voce, nè in ſcritto, & hauendo tu promeſſo d'obbedire foſti licentiato.

Et acciochè ſi toglieſſe affatto così pernicioſa dottrina, e non andaſſe più oltre ſerpendo, in graue pregiuditio della Catholica verità, vſcì decreto dalla Sacra Congregatione dell'Indice, col quale furono proibiti i libri, che trattano di tal dottrina, & eſſa dichiarata falſa, & onninamente contraria alla Sacra, e Diuina Scrittura. Et eſſendo vltimamente comparſo quà vn libro ſtampato in Fiorenza l'anno proſſimo paſſato, la cui inſcrittione moſtraua che tu ne foſſi l'auttore, dicendo il titolo, Dialogo di Galileo Galilei delle due maſſime ſiſteme del Mondo Tolomaico, e Copernicano. Et informata appreſſo la Sacra Congregatione, che con l'impreſſione di detto libro ogni giorno più prendeua piede la falſa opinione del moto della terra, e ſtabilità del Sole; fù il detto libro diligentemente conſiderato, e in eſſo trouata apertamente la transgreſſione del ſudetto precetto, che ti fù fatto, hauendo tu nel medeſimo libro difeſa la detta opinione già dannata, & in faccia tua per tale dichiarata, auenga che tu in detto libro con varij raggiri ti ſtudij di perſuadere, che tu la laſci, come indeciſa, & eſpreſſamente probabile. Il che pure è errore grauiſſimo, non potendo in modo niuno eſſer probabile vn' opinione dichiarata, e definita per contraria alla Scrittura Diuina.

Che perciò d'ordine noſtro foſti chiamato à queſto S. Officio, nel quale con tuo giuramento eſaminato riconoſceſti il libro come da te compoſto, e dato alle ſtampe. Confeſſaſti, che dieci, o dodeci anni ſono in circa, dopo eſſerſi fatto il precetto come ſopra, cominciaſti

ciasti a scriuere detto libro. Che chiedesti la facultà di stamparlo, senza però significare a quelli, che ti diedero simile facoltà, che tu hauessi precetto di non tenere, difendere, nè insegnare in qual si voglia modo tal dottrina.

Confessasti parimenti che la scrittura di detto libro è in più luoghi distesa in tal forma, che il Lettore potrebbe formar concetto, che gli argomenti portati per la parte falsa fossero in tal guisa prononciati, che più tosto per la loro efficacia fossero potenti a stringere, che facili ad esser sciolti, scusandoti d'esser incorso in error tanto alieno, come dicesti, della tua intentione, per hauer scritto in Dialogo, e per la natural compiacenza, che ciascheduno hà delle proprie sottigliezze, e del mostrarsi più arguto del comune de gl'huomini, in trouar anco per le propositioni false ingegnosi, & apparenti discorsi di probabilità.

Et essendoti stato assegnato termine conueniente a far le tue difese, producesti vna fede scritta di mano dell'Eminentissimo Signor Cardinale Bellarmino da te procurata come dicesti, per defenderti dalle calunnie de' tuoi nemici, da quali ti veniua opposto, che haueui abiurato, e fossi stato penitentiato dal Santo Officio. Nella qual fede si dice, che tu non haueui abiurato, ne meno eri stato penitentiato, mà che si era solo stata denonciata la dichiaratione fatta da Nostro Signore, e publicata dalla Santa Congregatione dell'Indice, nella quale si contiene, che la dottrina del moto della terra, e della stabilità del Sole sia contraria alle Sacre Scritture, e però non si possa difendere, nè tenere, e che perciò non si facendo mentione in detta fede delle due particole del precetto, Cioè, docere & quo vis modo, si deue credere che nel corso di 14. ò 16. anni, ne hauessi perso ogni memoria, e che per questa stessa cagione haueui taciuto il precetto, quando chiedesti licenza di poter dare il libro alle stampe. E che

questo

queſto diceui non per ſcuſar l'errore, mà perche ſia attribuito non à malitia, mà à vana ambitione. Mà da detta fede prodotta da te in tua difeſa reſtaſti maggiormente aggrauato, mentre dicendoſi in eſſa, che detta opinione è contraria alla Sacra ſcrittura, hai nondimeno ardito di trattarne di difenderla, e perſuaderla probabile, ne ti ſuffraga la licenza da te artificioſamente, e calidamente eſtorta, non hauendo notificato il precetto che haueui.

E parendo a noi, che non haueui detta intieramente la verità circa la tua intentione, giudicaſſimo eſſer neceſſario venir contro di te al rigoroſo eſſame, nel quale (ſenza però pregiuditio alcuno delle coſe da te confeſſate, e contro di te dedotte come di ſopta, circa la detta tua intentione) reſpondeſti Catolicamente. Per tanto viſti, & maturamente conſiderati i meriti di queſta tua cauſa, con le ſudette tue confeſſioni, e ſcuſe, e quanto di ragione ſi doueua vedere, e conſiderare, ſiamo venuti contro di te all' infraſcritta diffinitiua ſentenza.

Inuocato dunque il Santiſſimo Nome di Noſtro Signor Gieſù Chriſto, e della ſua Glorioſiſſima Madre, ſempre Vergine Maria, per queſta noſtra diffinitiua ſentēza, qual ſedēdo pro tribunali di Conſeglio, e parere de Reuerendi Maeſtri di Sacra Theologia, & Dottori dell'vna, e l'altra legge noſtri Conſultori, proferiamo in queſti ſcritti nella cauſa, e cauſe vertenti auanti di noi tra il Magnifico Carlo Sinceri dell'vna, e dell' altra legge Dottore, Procuratore fiſcale di queſto Santo Officio per vna parte, e te Galileo Galilei Reo, qua preſente proceſſato, e confeſſo come ſopra dall'altra. Diciamo, prononciamo, ſententiamo, e dichiaramo, che tu Galileo ſudetto per le coſe dedotte in proceſſo, e da te confeſſate, come ſopra, ti ſei reſo a queſto Santo Officio vehementemente ſoſpetto d' hereſia, cioè d' hauer creduto, e tenuto dottrina falſa, e contraria alle Sacre, e Diuine Scritture, che il Sole ſia centro

della terra, e che non si muoua da Oriente ad Occidente. E che la terra si muoua, e non sia centro del Mondo. e che si possa tenere, e difendere per probabile vna opinione dopò d'esser stata dichiarata, difinita per contraria alla Sacra scrittura. e conseguentemente sei incorso in tutte le censure, e pene da Sacri Canoni, & altre Constitutioni generali, & particolari, contro simili delinquenti imposte, e promulgate. Dalle quali siamo, contenti, che sij assoluto, pur che prima con cuor sincero, & Fede non finta auanti di noi abiuri, maledichi, & detesti li sudetti errori, & heresie, e qualunque altro errore, & heresia contraria alla Cattolica, & Apostolica Romana Chiesa, nel modo, che da noi ti sarà dato.

Et accioche questo tuo graue, e pernicioso errore, e transgressione, non resti del tutto impunito, e sij più cauto nell'auuenire; & essempio a gli altri, che s'astenghino da simili delitti, ordiniamo, che per publico Editto sia prohibito il libro de Dialoghi di Galileo Galilei.

Ti condaniamo al Carcere formale di questo S. Officio per tempo ad arbitrio nostro, e per penitenze salutari, t'imponiamo, che per tre anni a venire, dichi vna volta la settimana li sette Salmi Penitentiali.

Riseruando a noi facultà di moderare, mutare, ò leuar in tutto, ò in parte le sudette pene, e penitenze.

E così diciamo, prononciamo, sententiamo, dichiaramo, ordiniamo, condenniamo, e riseruamo in questo, & in ogni altro miglior modo, e forma, che di ragione potemo, e douemo.

Ita pronunciamus nos Cardinales infrascripti.

F. Cardinalis de Asculo.

G. Cardinalis Bentiuolus.

Fr. Cardinalis de Cremona.

Fr. Antonius Cardinalis S. Honuphrij.

B. Car-

B. Cardinalis Gypsius.
F. Cardinalis Verospius.
M. Cardinalis Ginettus.

Io Galileo Galilei figlio del q. Vincenzo Galilei da Fiorenza dell' età mia d'anni 70. constituito personalmente in giuditio, & inginocchio auanti di voi Eminentissimi, e Reuerendissimi Signori Cardinali in tutta la Christiana Republica contro l'heretica prauità Generali Inquisitori, hauendo auanti gli occhi miei li Sacrosanti Euangeli, quali tocco con le proprie mani, giuro che sempre hò creduto, credo adesso, e con l'aiuto di Dio crederò per l'auenire, tutto quello, che tiene, predica, & insegna la Santa Cattolica, & Apostolica Romana Chiesa. Mà perche da questo S. Officio, per hauer io doppo d'essermi stato con precetto dall' istesso giuridicamente intimato, che omninamente douessi lasciare la falsa opinione, Che il Sole sia centro del Mondo, & immobile, e che la terra non sia centro, e che si muoua, e che non potessi tenere, difendere, ne insegnare in qualsiuoglia modo, ne in voce, ne in scritto la detta falsa dottrina, e dopò d'essermi stato notificato, che detta dottrina è contraria alla Sacra scrittura, hò scritto, e dato alle stampe vn libro nel quale tratto l'istessa dottrina già dannata, & apporto ragioni con molta efficacia a fauor d'essa, senza apportar alcuna solutione, son stato giudicato vehementemente sospetto d'heresia, cioè, d'hauer tenuto, e creduto, che il Sole sia centro del Mondo, & immobile, e che la terra non sia centro, e si muoua.

Per tanto volendo io leuare dalle menti dell' Eminenze Vostre, e d'ogni fedel Christiano, questa vehemente sospittione, contro di me ragioneuolmente conceputa, con cuor sincero, e fede non tinta, abiuro, maledico, e detesto li sudetti errori, & heresie, e ge-

neralmente ogni e qualunque altro errore, e ſetta contraria alla ſudetta Santa Chieſa; E giuro che per l'auuenire, non dirò mai più, ne aſſerirò in voce, ò in ſcritto coſe tali, per le quali ſi poſſi hauer di me ſimil ſoſpittione; mà ſe conoſcerò alcuno heretico, ò che ſia ſoſpetto d'hereſia lo denontiarò à queſto Santo Officio, ò vero all' Inquiſitore, & ordinario del luogo, oue me trouerò. Giuro anco, e prometto d'adempire, & oſſeruare intieramente, tutte le penitenze, che mi ſono ſtate, ò mi ſaranno da queſto Santo Officio impoſte. Et contrauenendo io ad alcuna delle dette mie promeſſe, proteſte, ò giuramenti (il che Dio non voglia) mi ſottopongo à tutte le pene, e caſtighi, che ſono da Sacri Canoni, & altre Conſtitutioni Generali, è particolari contro ſimili delinquenti impoſte, e promulgate; Coſi Dio m'aiuti, e queſti ſuoi ſanti Euangelij, che tocco con le proprie mani.

Io Galileo Galilei ſopradetto ho abiurato, giurato, e promeſſo, e mi ſono obligato come ſopra, & in fede del vero di propria mia mano hò ſottoſcritto la preſente Cedola di mia abiuratione, e recitata di parola in parola in Roma nel Conuento della Minerua queſto di 22. Giugno 1633.

Io Galileo Galilei hò abiurato come di ſopra di mano propria.

ASSER-

ASSERTIO CXXIV.

QVod verbis expreſſit opere adimpleuit Galilæus. vir magis hac abiuratione, quam ſua eruditione laudandus, & commendandus; Ipſe enim loquēdo in quodam ſuo m. ſcrip. della tenue luce, che nel diſco Lunare ſi ſcorge, mentre ch' ella non è molto lontana dalla ſua congiuntione col Sole, della quale apparente luce riferiſce la cauſa al rifleſſo de' raggi ſolari nella ſuperficie del globo terreſtre, ſic aſſerit, tramontato che ſia il Sole, vedeſi rimanere per buono ſpatio di tempo la ſuperficie della terra aſſai chiara, mercè del crepuſcolo, cioè molto più che quando è illuſtrata dalla Luna piena, il che manifeſtamente ſi ſcorge dal veder noi qualſiuogliono minuccie in terra molto più diſtintamente in virtù del crepuſculo, che non ſi ſcorgano, paſſato eſſo, nell' illuminatione della Luna; Il quale effetto anco apertamente ſi conferma, perche ſe haueſſimo in terra qualche corpo oſcuro, come per eſſempio vna Colonna, ò la noſtra perſona medeſima, la illuminatione della Luna piena non farà far ombra in terra ad eſſo corpo tenebroſo, ſin che il lume della Luna gli preuaglia, ſegno euidente, queſto della Luna eſſere a quello da principio, e per aſſai ſpatio di tēpo inferiore.

ASSERTIO CXXV.

IMitatus eſt in hoc Galilęus; Doctorem eximium Eccleſiarum *D. Auguſtinum in libro Retractationum*, quos vt ſcriberet, iam ſeptuaginta duos annos natus, rogauit populum, vt ſibi liceret ad legere Eraclium in Epiſcopatu (ſicuti fecit) adminiſtrando; futurum enim dixit, vt hoc otium haberet magnum negotium, relegendis nimirum, atque emendandis ſuis ſcriptis, vt purgata poſteritati relinqueret. Exemplum item ſequutus eſt *Aeneæ Siluij*, qui poſtea Pius Pontif. Max. huius nominis ſecundus, qui in Bulla Retractationis, damnauit, & prohibuit quædam ſua opuſcula in adoleſcentia edita, vt etiam, quæ in minoribus tempore Concilij Baſileenſis ignoranter, contra Eccleſiam Dei fecerat, ad imitationem S. Auguſtini, ea reuocans, & retractans, ſuadenſque illis nullam prę̨ſtandam eſſe fidem.

ASSERTIO CXXVI.

REſtat igitur probatum vndique Syſtema Copernicanum eſſe falſum, & Catholicæ Fidei contrarium. Attamen repetenda, & ſubiungenda nonnulla ad euertendam magis Copernicanorum opinionem, & ad demoſtrandum, quam merito damnata fuit ab Eminentiſſimo-

ſimorum Cardinalium Congregatione. Dicamus igitur, quod ſit de Fide, Solem ſe mouere, & quidem circulariter, & haberi *Ioſ.* 10. *Sol contra Gabaon ne mouearis, & ſteterunt Sol, & Luna in medio Cœli, & non fuit antea vel poſtea tam longa dies, obediente Deo voci hominis*. quæ dicta ſupponunt Solem moueri, idque à prima inſtitutione creationis. Et *Iſaiæ* 38. *Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum, per quas deſcenderat in horologio Achaz in Sole retrorſum decem lineis*. Nunc locum de Solis curſu, & retroceſſione intelligi à SS. PP. vt çeteros taceam, longe certius eſt, quam quod probatione indigeat. Sed de his duobus portentis nos ſupra fuſe egimus.

ASSERTIO CXXVII.

SOlem autem moueri omnium SS.PP. & interpretum eſt communis ſententia, vt probat *Melch. per tot. cap.* 8. quod vero *Chriſoſt. in Pſal.* 9. dicat. *In centro ſtans Sol medius dies dicitur*, loquitur de Sole in culmine, ſeu in vertice exiſtente, in quo, quia propter ſummam altitudinem minus eſt ad ſenſum perceptibilis motus, ſtare quodammodo videtur. Vocatur autem hęc altitudo ab Aſtronomis inter alia centrum, reſpectu Hemiſpherij, in quo cum Sol exiſtit, medius dies efficitur, ſic dicitur *Ioſ.* 10. Sol ſtetiſſe in medio Cœli, ideſt ſub meridiem medioque cacumine Cœli, vt explicat *Sedul. & Auctor mirabil. S.S. apud S. Auguſt.* ait, Ioſue Principem Sole poſito in medio die pręcepiſſe ne ſe moueret.

ASSERTIO CXXVIII.

HAbetur etiam Solem abſolute moueri ex *Eccleſiaſte cap.* 1. *Oritur Sol & occidit*, vt ſupra vidimus, ſicut etiam ex *Eccleſiaſtico cap.* 43. *Sol in aſpectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus excelſi, in meridiano excurrit terram, & in conſpectu ardoris eius quis poterit ſuſtinere?* Quo loco, & exortus Solis, & progreſſus ad medium Cœli manifeſtè ſignificatur, & paulo infra. *Magnus Dominus qui fecit illum, & in ſermonibus eius feſtinauit iter*. Vbi velocitas curſus, qua in creatione pręditus eſt, exprimitur. Idem probari poteſt ex 3. *Eſdrę capit.* 4. *Magna eſt terra, excelſum eſt Cœlum, & velox curſus Solis. Conuertit in gyrum Cœlum in locum ſuum vnica die*. Qui liber vna cum 4. eiuſdem Eſdræ, & ſi extra ſeriem librorum Canonicorum, quos Concilium Tridentinum ſuſcipiendos decreuit, ſe ponatur; omnino tamen, vt ait *Melchior cap.* 9. magnam auctoritatem habet vterque ſupra Scripturas non Canonicas, nec ſemel à SS. Patribus citantur. Immo in quibuſdam Biblijs latinis, tam manuſcrip. quam impreſſis immediate poſt reliquos *Eſdræ* libros reperiuntur, quamquam hodie ſepoſite ad finem librorum Canonicorum eodem volumine continentur. In re tamen noſtra eo maiorem habere debet hic locus auctoritatem, quod,

vt

vt Olympiodorus inſinuat, hæc ſententia deſumpta ſit ex *cap.* 1. *Eccleſiaste* allegato, ſecundum quam aliorum etiam argumentis Solem circulari motu ferri affirmat.

ASSERTIO CXXIX.

AN poſtea ſit de fide terram eſſe centrum vniuerſi, *Melchior cap.* 10. tandem ſic concludit, cum de fide ſit Solem circulari motu ferri, hinc inferri probabilius eſſe, etiam eſſe de fide totum Cœlum eodem motu moueri, atque adeo ſphęricam habere figuram. Cum pręterea de fide ſit terram eſſe in infimo loco, certoque colligatur ex Scriptura, Cęlum circa terram moueri, motus autem circularis requirat aliquod immobile, circa quod feratur, & hoc immobile de fide ſit terram eſſe, quam ſicut de fide eſt eſſe in infimo loco, ita cunctis Patrum ſententijs de fide probabilius eſt eſſe in medio vniuerſi conſtitutam, atque adeo puncti fixi vicem habere. His poſitis probabilius etiam eſt de fide eſſe, quod terra ſit centrum vniuerſi. Nec obſtat quod orbis Solis ſit eccentricus, quando terra in ratione centri, non conſideratur ratione orbis partialis, ſed reſpectu totalis, qui toti Mundo concentricus eſt, ita vt verus motus Solis ſemper referatur ad centrum vniuerſi, ex quo etiam nobis conſideratur, & ſi medius, & apparens motus principaliter ſpectet ad punctum eccentrici, cui inſidet angulus eiuſdem motus, vt angulus veri motus ſuper centro Mundi.

ASSERTIO CXXX.

QVo pacto poſtea ſint de fide propoſitiones hactenus affirmatæ, idem *Melchior* 2. *cap.* 11. ſequentibus propoſitionibus demonſtrat. Prima propoſitio: Terra in æternum ſtat, vt opponitur motui locali ſecundum totum, eſt de fide, non directe, vel primario, ſed indirecte, & ſecundario, immediate tamen. Primum patet, quia terram in æternum ſtare modo dicto, nec principaliter proponitur ad credendum tamquam fundamentum fidei Chriſtianæ, nec de ſe eſt neceſſarium ad beatitudinem obtinendam, tamquam articulus fidei. Secundum patet, quia ex oppoſito eius ſequitur aliquid contrarium fidei, falſa nimirum eſſe loca Scripturæ, ex quibus id manifeſte deducitur, & plura alia, quæ his ſunt connexa. Tertium patet, quia eſt aperta teſtificatio Diuina, ſimplex, & eiuſdem rationis in omnibus propoſitionibus; & ſi fortaſſe quoad nos non ſit ſufficienter applicata, quod eſt per accidens. Eſt, pręterea immediata, quia non continetur in alia propoſitione reuelata, nec tamquam pars in toto, neq; tamquam effectus in cauſa, nec deniq; formaliter tamquam in re omnino eadem, aut quouis alio modo.

ASSER-

ASSERTIO CXXXI.

SEcunda propoſitio Cęlum eſſe ſurſum, & terram deorſum eſt, de fide directe, & primario, & partim mediatè. Primum patet, quia continetur in his propoſitionibus, quibus Chriſtus ſignificatur deſcendiſſe in terram ad hominum ſalutem procurandam, & ea peracta ad Cęlos aſcendiſſe. qui eſt articulus Fidei neceſſario ſub his terminis credendus ad beatitudinem obtinendam. Et eo ſemel negato, non ſolum plura deſtruentur in Scriptura quocumque modo contenta, ſed quæ tamquam articuli Fidei, atque ideo neceſſaria ad ſalutem ſiue explicite credendo proponuntur. Secundum patet, quia Cœlum eſſe ſurſum, & terram deorſum paſſim diſerte, & clare, immo & cum ſufficienti applicatione proponitur, quod eſt eſſe in ſe, & immediate reuelatum. Deinde continetur in his propoſitionibus, quæ ſunt articuli fidei, vel tamquam in re omnino eadem, vel tamquam pars in toto potentiali. Vere enim ſi Chriſtus aſcendit ad Cœlum, aſcendit etiam ſurſum iuxta illud ad *Coloſſ. 3. Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Patris, &* quod eſt eſſe mediatè reuelatum.

ASSERTIO CXXXII.

D*Euteronom. 4. Scito ergo hodie quod Dominus ipſe ſit in Cœlo ſurſum, & in terra deorſum, & non ſit alius. Prouerb. 25. Cœlum ſurſum, & terra deorſum, & cor Regis inſcrutabile. Pſalm. 102. Secundum altitudinem Cœli à terra corroborauit miſericordiam ſuam.* Qui modus loquendi eam inter Cęlum & terram notat diſtantiam, vt Cęlum ſit in ſūmo loco, & terra in imo. Quod ipſum ſignificatur. *Hier. 31. Si menſurari poterunt Cœli ſurſum, & conueſtigari fundamenta terræ deorſum.* Sed conſulto omittimus quamplurima alia, & plurimorum Patrum in re indubitata ſententias.

ASSERTIO CXXXIII.

ET poſtea ſi terra in Orbe magno voluitur ſuper Venerem, Mercurium, & Solem, numquam recte dicetur, eam eſſe deorſum reſpectu Cœli totius, vt argumentari liceat ab altitudine Cœli ad humilitatem terræ, quemadmodum fit in locis allegatis; longe enim inferiores erunt Venus, & Mercurius, & ad huc longius diſtabit corpus ſolis, à quo proinde ſumi debebat comparatio illa relatiua per particulas ſurſum, & deorſum. Nec dici poteſt fieri comparationem, habita ratione inter Cœlum ſupremum, & terram, tametſi non infimo loco ſitum eodem enim modo poterat ſumi comparatio à Cœlo ſtellato reſpectu Empyrei,

rei,

rei, aut respectu cuiusuis Planetę, longe sub Cęlo stellato positi, quod tamen nullibi est factum in Scriptura, sed semper adhibita simplex relatio inter Cœlum, & terram, tamquam summe inter se distantia, iuxta supremum, & infimum.

ASSERTIO CXXXIV.

EX his obiter inferri licet quam contrarium sit Sacrę scripturę Systema illud vniuersi, quo terram in Cęlo supra Venerem, Solem vero in imo centri instar sui auctores locant. Ex eo enim necessario consequitur, non verificari secundum propriam locutionem quæ de Christo in Symbolo dicuntur, primum scilicet descendisse ad inferos, deinde ascendisse ad Cęlos. Qui enim alioqui hic potest esse figuratus sensus, & verbis expressis, & secundum communem, & Catholicum vsum acceptis contrarius? Quod enim defensores eius systematis hęc quoque, sicut pleraque alia, secundum apparentiam dicta velint, tam prope est ad veritatem, quam hoc dicendi modo facile totum Symbolum euertunt, vt iam aditum aperiant reuocandæ heresi Valentinianę, plura ibi narrari, quæ secundum apparentiam, & phantastice non vera sint facta. An verò in articulis Fidei condendis, & ad salutem cognitu per necessarijs, eiusmodi figuris est vtendum, vt nesciamus quæ credamus, & longe aliter, immo re ipsa contrario modo se habeant illa, ac credendo nobis persuademus, eoque pacto ab æterna veritate ludificemur? Ceterum si hæc, & huiusmodi secundum apparentiam ad sensum sunt dicta, licebit ratione recta vtentibus veritatem, vt se habet apprehendere, & secundum eam veras propositiones formare, imò interpretis munere Sacram scripturam ad verum, & proprium sensum reducere.

ASSERTIO CXXXV.

ITaque cum dicitur *Ioan.* 2. *Iesus eleuatis sursum oculis*, dicam, Iesus depressis, vel demissis, deorsum oculis, *& Act.* 2. *dabo prodigia in Cœlo* deorsum, *& signa in terra* sursum. *Et ad Coloss.* 3. *quæ* deorsum *sunt quærite, vbi Christus est in dextera Patris*, quæ deorsum, *sunt sapite, non quæ super terram*, idest, quæ sunt sursum. Denique illud Christi, ad scribas, & Phariseos. *Ioan.* 8. *vos de deorsum estis, ego de supernis sum. vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo*. Licebit ita reducere ad veritatem. Vos de sursum estis, ego de infernis sum. Vos de mundo hoc estis (intellige de mundo iuxta Systema Ptolomęi) ego non sum de hoc mundo, iuxta Systema Pythagoricum. Apage has nugas, & hęreses.

ASSERTIO CXXXVI.

SOlem autem moueri, siue absolute, siue circumlatione, est de fide indirecte, & secundario, sed immediate. Primum patet, quia non est articulus fidei, sed ex opposito sequitur, aliquid contra Fidem, non solum, quia ex eo, quod aperte dicatur in multis locis Solem moueri, id negare esset arguere Scripturam falsitatis, verum etiam, quia in plerisque de prouidentia Dei non recte sentiendi crearetur periculum, nec absolute dici posset ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei à Creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspici, sempiternam quoque eius virtutem, ac Diuinitatem.* Quæ si ex vlla Creatura verificantur, maxime ex consideratione Solis; idque manifesto patet, ne dum ex varijs dictis Sacrę scripturæ *Genes.* 1. *Eccles.* 43. sed etiam ex Sanctis Patribus, & varijs antiquorum Philosophorum lumine naturę inditis opinionibus. Secundum patet. Primum ex multis, & apertis Sacræ scripturæ locutionibus, vti vidimus, vt nulla explicatione egeant. Deinde ex ipsa materia, & fine, propter quem Sol creatus est, & per se primo cum talibus qualitatibus institutus. Denique, quia Solem moueri, secundum se est reuelatum, & non quatenus virtualiter, vel formaliter, vel quocumque alio modo continetur in alia propositione immediate, & primario reuelata, vt ea ratione mediatè reuelatam dici queat.

ASSERTIO CXXXVII.

QVod postea terra sit centrum Mundi, quemadmodum dictum est probabilius est esse de Fide. Erit de fide indirecte, & mediate. Primum patet, quia ex opposito sequitur terram non esse appensam in nihilo, nec esse remotissimam à Cęlo (contra pleraque loca Scripturę) quemadmodum esse solet centrum à partibus Spherę extremis, vel circuli peripheria. Prçterea aliquod aliud corpus immobile constituendum erit in medio Vniuersi, quod iuxta prçsentem ordinem absque prçiudicio fidei fieri vix potest; prçsertim si corpus Solis constituatur loco centri, vel quodcumque aliud corpus, quod supra, vel circum, & iuxta terram mouetur, aut quouis modo agitatur. Secundum patet, quia terram esse centrum vniuersi continetur in propositionibus Scripturę *Ecclesiast.* 24. & 43. Ex quibus elicitur, Cęlum Sphęricę esse figurę, qualis competebat corpori perfectissimo, & ad motum instituto, sic *Melchior. cap.* 11.

ASSERTIO CXXXVIII.

SEd videamus quid Copernicani respondeant ad prodigiosos, & miraculosos euentus *Ios.* 10. cum dicitur, Solem stetisse in medio Cęli, & *Isa.* 38. Solem reuersum esse in signum sanitatis Ezechiæ; vere terram stetisse aiunt, & retrocessisse, in eaque contigisse miracula, non in Sole, quam vis Scriptura ea exprimat in Sole, propter sensum nostrum. Sed hęc responsio nihil concludit, & veritate prorsus caret, vt probat idem *Melchior. cap.* 13. *in Resp. ad* 2. *Argumentum.* Nam, inquit ipse, quod attinet ad miraculum Iosue non recte diceretur in Scriptura, *& Luna contra Vallem Aialon*, puta, ne mouearis. Cum enim Luna in paruo Orbe, simili motu feratur, ac terra in magno, iuxta auctores suos, ab occasu in ortu secundum successionem. Terra stare non magis dici poterat, *ne mouearis contra Aialon*, quæ erat Occidentalis respectu Gabaon, quam *ne mouearis contra Gabaon*, cum interea ordine, & motu proprio, dicto modo volueretur, & ne accessu suo ad Solem, vel diem pugnę adimeret si in nodo foret, vel extra nodum, Heliace pręter ordinem occumberet, pręuertendum erat; alioqui varia erat iussio, vt cursum sisteret, idque multo magis, si cum alijs dicamus Lunam fuisse Orientaliorem, atque adeo vel plenam, vel proximam plenitudini circa initia tertij mensis; in quo statu, quia non tam aduersum venit Soli, quam ab eo suo motu sensim recessit, nulla ratio erat cur sistere, nec moueri contra Aialon, si hæc etiam Orientalior fuit, iuberetur.

ASSERTIO CXXXIX.

QVod si Lunam quoque fixam natura velint (sequitur Melchior) & tantum terræ motum inhibitum pro tempore, pręter quam quod situs omnis respectiuus, & ordo Syderum tollitur, admirabilis inducitur confusio in modo loquendi Scripturę, nullis regulis, aut sensu figurato explicabilis, sed contraria plane ratione, vt cum dicit Solem moueri, vel Lunam, hæc vere stare credamus. Terram vero moueri contra sensum nobis persuadeamus; & rursus cum iubeat Solem, vel Lunam non moueri, terram dumtaxat, ipsis natura immotis, cursum continere intelligamus. Quibus adde, non fuisse futurum minus miraculum, si terra stetisset, immo ea, ex parte maius, quod moles adeo grauis, & sensibilis, voce hominis ligata riguisset. Verum hoc ipsum miraculum cõstare debuisset his, propter quos factum erat, ad Deum magis glorificandum. Qui autem id fieri poterat, apud quos nulla de terrę motu sensilis suadebat experientia, quin potius contrarium ceu exploratum habebant, vt idcirco risui potius proficeret tale miraculum,

quam Dei glorificationi, iussisse videlicet terram stare, natura quiescẽtem, vel sensu magis, quam ratione immotam, & miraculum edidisse populis non aduerrentibus, quod necessario percipere debuissent; Nisi iam dicamus vniuersis propositum fuisse, & explicatum Systema Pythagoricum, idque breui post Moysen interuallo, cui Iosue successit, qui nihilominus exemplo Moysis rudi populo miraculum in Sole, & Luna factum, ad sensum prędicaret; Forte quia fieri non poterat, vt in terra sentiret. Nugę.

ASSERTIO CXL.

QVod ad miraculum Ezechię spectat, manifestum est Regem Ezechiam non fuisse adeo rudem, vt de motu terræ nihil sciSSet, ac proinde tam implicatis verbis miraculum ab Isaia flagitaret. Poterat quidem Isaię optionem danti, vno verbo proponere, volo vt terra retrocedat, poteratque Isaias eodem sensu, & facilitate dicere, & reuersa est terra, non vero, & reuersus est Sol. Neque enim in Palatio Regis; aut potius in toto Regno obscurum esse poterat terram moueri, si ita fuisset, tot pręsertim elapsis à Moyse sęculis, quibus non amplius ea ruditas populis inesset, vt duntaxat sensu apparentia, non etiam ratione probata perciperent. Quis enim dubitet legisse Ezechiam, & omnes eius ætatis viros sensatos, quæ quidem Ecclesiastes de terræ statione, & Solis motu scripta reliquisset, eademque ipsa experientia quotidiana doctisque rationibus, quemadmodum apparet ex propositione Isaię facta comprobasse. proinde secundum veritatem de regressu Solis, non de retrocessione terræ sermonem formauit, quo tamen nihil fuisset facilius, si re ipsa constitisset.

ASSERTIO CXLI.

SEnsus denique verborum Esdrę non est, quem fingunt dicti Copernicani, quasi Sol actiue conuertatur. Cęlum, seu quod idem est, Cęlum, aut Planetę passiue conuertantur ad motum eius, aut etiam actione virtutis eius: sed sensus, est intransitiuus, vt idem significet conuertit, atque perambulat, & peragit in gyro suo totum Cęli spatium, redeundo in locum suum vna die. Loquitur vero de motu diurno ad exaggerandam velocitatem cursus, & de loco ratione situs oriẽtalis, quid quid sit de loco secundum idem punctum, si non tam sphęram, quam spiram describat, quod parum refert ad pręsens institutum.

ASSER-

ASSERTIO CXLII.

QVod autem Copernicani dicant, quod in Scripturis de ortu, & occasu Solis, dicitur, intelligendum esse quoad sensum, & apparentiam, nihil refert, nam si Sol mouetur quoad sensum, terra verò non mouetur quoad sensum, hoc ipsum satis argumenti esse ad probandum terræ stationem fixam, sensus enim non iudicat Solem moueri, nisi quia perspicit puncta recessus ab vno, & accessus ad aliud, quæ quia respectu terræ non perspicit, semper enim eadem seruatur longitudo, & latitudo, immo eadem inuariatio quo ad Polos, recte indicat terram stare, & Solem moueri. Ad illud postea Scripturę, scilicet non tantum loqui Methaphorice, & iuxta communem vulgi modum, in plerisque locis, sed hoc pręsertim facere in Mathematicis, dissimulando demonstratas, & theorematicas veritates; ergo licet terram stare, & Solem moueri dicat iuxta vulgi sensum, non credo Physice, & mathematice ita se habere. Negatur hic consequentia, terram enim stare, & Solem moueri nullum habet metaphoricum sensum, quis enim sit ipse sẽsus? Nec vero id dici iuxta vulgi morem patet ex dictis. Quod autem Sol, & Luna vocentur Luminaria magna. *Chrisost. Hom. 6. in Genesi* explicat de magnitudine secundum efficaciam, & virtutem in inferioribus. Firmamentum verò stare, & sidera in eo non est contra Scripturam, ergo per consequentiam necessariam terram moueri non est contra Scripturam; Negatur antecedens, si nomine siderum intelligantur etiam Planetę indefinite, in hoc enim sensu copulatiua illa propositio est falsa, immo contra fidem; si vero nomine siderum non inuoluantur Planetæ, quid quid sit de antecedenti, negatur consequentia. Non enim si terram moueri est contra Scripturam, contra eamdem erit etiam firmamentum moueri, quando terram stare plura loca aperte ostendunt, non item aperte firmamentum stare, aut moueri.

ASSERTIO CXLIII.

PRosequuntur aduersarij. infernus est in centro terræ, in eoque est ignis crucians damnatos; ergo terra omnino necessario mouetur. Antecedens patet, *ex 4. ad Ephes. Descendit ad inferiores partes terræ.* Consequentia probatur, quia ignis est causa motus, vnde & Pythagoras, qui teste Aristotele, ponit in centro locum pœnarum, sentit, terram esse animatam, & motu pręditam. Respondetur posito etiam quod Infernus sit in centro terræ, & ignis in eo, quod est incertum circa centrum, & in dubia opinione, nam *Greg. lib. 4. Dial. cap. 42.* de hac re, inquit, temere definirę non audeo. Probabiliorem tamen putat opinionem

eorum,

eorum, qui dicunt esse sub terra. & *S.Thom.q.2.art.24.* dicit de hac re nihil sibi videri temere asserendum, prȩsertim cum Augustinus neminem arbitretur scire, vbi sit. Non tamen, inquit, æstimo, quod sit in centro terræ, sed parum refert, quod infernus sit in centro, vel circa centrum. Negatur tamen ipsa consequentia. Ad probationem autem dicendum, si quidpiam valet ipsa, probat etiam fornaces calcarias, furnos, pistrina, & focularia hypocaustorum esse animata, & per se mobilia. De igne postea, negandum prorsus esse causam motus naturalis, nisi sursum recta ferendo per se, cuiusmodi motum nec *Pythagoras*, nec alij sectatores recentiores terræ concedunt, & si nonnulli motum corporum circularem è medio conentur tollere. Quod si sermo sit de igne in corpore animantis, is vero non est causa motus nisi instrumentaliter, & in virtute animæ informantis, siue formaliter inexistat, siue refractus, loquendo de igne elementali, aut quouis alio modo. Cuiusmodi animam si *Pythagoras* terræ tribuit propter ignem in ea contentum, ignoranter fecit, & contra sua propria principia, alioqui, & sidera dicenda sunt ignea, & animata; Immo sol ex ignea natura animatus, ideoque motu prȩditus. Quomodo ergo quiescit in centro, vt terra circa ipsum moueatur?

ASSERTIO CXLIV.

DAri ignem subterraneum experimentis cofirmat *Ioan. Nardius in sua physica prolutione de Igne subterraneo*, & Auctorum placitis, ac Poetarum consensu, & Mythologorum idem conuincit. Ortodoxorum Patrum testimonijs & probat, includi ignem intra viscera terre, illumque corporeum, atque nostrati dissimilem. Refellit item opinionem negantium ignem inesse actu in terræ cauernis. Centum denique problemata exhibet, quibus declarantur multa ad hanc materiam spectantia, adeo quod certa non possit denegari fides in posterum Igni subterraneo. *Philippus Mullerus in suo Nouo lumine chymico*, Solem alium constituit in centro terræ, quem vocat Solem terræ, qui motu suo perpetuo calorem, vel radios sursum ad terræ superficiem pellat; asserens huiusmodi calorem intrisecum multo efficaciorem esse hoc igne elementali, qui temperatur terrena aqua, quæ de die in diem poros terræ penetrat, illamque refrigerat; quemadmodum Solem cȩlestem, & eius calorem temperat aer, qui de die in diem circumuolat orbem, & nisi hoc esset, calore tali res omnes consumerentur, nec quidquam nascere-tur. Sicuti autem ignis ille inuisibilis, seu calor centralis omnia consumeret, si non intercederet aqua, sic Solis calor omnia destrueret, siue inter mediante aere.

ASSERTIO CXLV.

DIcunt etiam Copernicani, in Cęlo ſuper firmamentum, & infra ſunt aquæ *Geneſ.* 1. ergo & terra, cum aquæ non niſi in terræ ſoliditate contineantur, & conſequenter locus terræ naturalis non eſt centrum, poteritque extra illud ferri motu circulari in orbe magno. Sed hic negari poteſt conſequentia, quia ſi ibidem admittamus eſſe terram, ſicut à non paucis admittitur ignis, & aer. non eſt neceſſe eas omnes illi tribuere qualitates, quas habet terra in centro poſita. Erit enim terra quædam Cęleſtis à feculentis concretionibus immunis, nec ſuppoſita generationibus rerum, & dumtaxat in eum (ſi non alium) finem inſtituta, vt Cęli ſyſtema perficiat, *S.Thom.* 1. *p.qu.* 78. *art.* 2. Si firmamentum (inquit) ponatur eſſe de natura quatuor elementorum, etiam aquæ poterunt credi eiuſdem naturæ cum aquis elementaribus. Si autem non ponatur de natura quatuor elementorum, neque aquæ erunt de natura elementarium aquarum, ſed dicentur aquæ ſolum propter diaphaneitatem. Quæ ſimiliter de terra ibidem exiſtente dici poſſunt, vt vel eiuſdem ſit naturæ cum elementari, & noſtrate, vel diuerſæ, & tantum dicatur terra propter denſitatem, & ſoliditatem, quatenus ſuſtinet aquas. Nec obſtat grauitas quominus ſiſtat, ſed deſcendat, tum quia firmamentum eſt in tranſgreſſibilis terminus, tum quia, ſicut aquæ, & ſi naturaliter ſint graues, virtute tamen Diuina ſuper Cęlos cōtinentur, vt dicit *S.Thom.loc.cit.ad* 2. ita de terra dici poteſt. Vel ne quæramus quid Deus miraculoſe potius faciat, quam quid naturę rerum ſecūdum inſtitutionem ſuam poſtulent, dicendum eſt cum *S.Thom.Opuſc.* 2. *art.*2*q.* Aquas circa Cœlum eſſe tenues, & non ſpiſſas, ſicut circa terram, ita ſimile quid ponendum eſt de terra, quamuis ex quorundam Patrum ſententia probabilius ſit nullam ibi eſſe terram.

ASSERTIO CXLVI.

COpernicani, vti vidimus, Scripturam interpretantur, contra nos, neſcientes, aut ſe neſcire diſſimulantes, quid *Conc. Triden.* circa hoc decreuerit, dum *Seſſ.*4. ſic inquit. Nec Sacram ſcripturam ad noſtros ſenſus contorquentes contra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam ſacram interpretari audeamus. Ex dictis ergo colligi licet, ſola Sacra Scriptura controuerſias, quæ in Eccleſia oriri ſolent, finiri, ac decidi non poſſe. Nam hæretici pertinaces ſunt in ſenſu ſuo, & Catholici SS. PP. Doctrinam non deſerunt.

ASSERTIO CXLVII.

SCriptura ergo iudex esse non potest vnica in controuersijs fidei; quod hinc patet, quia Lutherani, & Caluinistę multis iam annis litigant, primo de Baptismo paruulorum, secundo de reali pręsentia Christi in Eucharistia, tertio de prędestinatione, quarto de persona Christi. quinto de Exorcismo. Et tamen Scriptura, quam volunt esse Iudicem, non potest dirimere, aut finire has ipsas controuersias, nec hactenus auditum est, ita pronunciasse sententiam, vt vel Lutherani, vel Caluinistę fassi sint contra se pronunciatam esse. Ideo vt omnis vis, & controuersia tandem aliquando sententiæ alicuius claritate finiretur Christus sapientissimus Reipublicę suę conditor, pręter mutum Scripturæ Iudicem (libri enim omnes muti magistri appellantur,) vocale, ac viuum aliud tribunal in Ecclesiæ suę vertice debuit erigere, cuius Pręses mouente, & regente intrinsecus Spiritu sancto dubium, & inter contrarias sententias fluctuantem, sępe Sacrę scripturę sensum in vnam partem firmaret. Et nunc etiam sat euidenti significatione ad istum Iudicem Scriptura te remittit, cum illustrissima commendatione Ecclesiam appellat 1.*Tim.*3. columnã, & firmamentum veritatis quomodo, enim firmare infirmos & vacillantes potest, nisi in ea aliquod tribunal sit, quod lites, & Scripturarum pertinaci quandoque Interpretum contrarietate nutantium fluctus componat?

ASSERTIO CXLVIII.

DVm ergo vnum capitis Ecclesiæ Tribunal declinant hæretici, tot tribunalia condunt, quot sunt eorum capita. Et tamen non est eiusdem hominis (clamat vobis *S.Hieron.Epist.ad Vigilant.*) aureos nummos, & Scripturas ptobare, gustare vina, & Prophetas, vel Apostolos intelligere (nam longe plures legunt quam valeant intelligere) nec sibi blandiantur (ait idem scilicet contra *Luciferianos*) si de Scripturarum capitulis videntur ibi affirmare quod dicunt. Cum & Diabolus de scriptura aliquid sit locutus, & Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo. Quid enim? Nonne hæreticis tam facile est ex Scriptura sacra suas hæreses, quam Ausonio, & cuiuis Poetæ, ex castissimis Virgilij versibus alludente, sed diuerso tamen sensu nequissimum centonem nuptialem concinnare? Dicet doctus ille Afer. *Tertull.cap.39.de prescript. habent vim, inquit, & cogitandis erroribus felicitatem non adeo mirandam, quam difficilem, & inexplicabilem cum de secularibus quoque Scripturis exemplum presto sit eiusmodi facultatis. Vis hodie ex Virgilio fabulam in totum aliam componi materia secundum versus, versibus secundum materias concinnatis.* Deni-

que

que Ouidius Geta Medeam Tragoediam ex Virgilio plenissime expressit. Meus quidam propinquus ex eodem Poeta inter cętera styli sui otia Pinacem Cebetis explicuit. Homero centonas etiam vocare solent, qui de carminibus Homeri propria opera more centonario ex multis hinc inde compositis in vnum sarciunt corpus. Et vtique fęcundior Diuina litteratura ad facultatem cuiusque materiæ.

ASSERTIO CXLIX.

AVdiant ergo Copernicani quantum referat, non tantum Scripturę sonum, sed verum, & Spiritus sancti sensum tenere, & simul dicant, vnde petendus sit legitimus sensus, cui consensum dare oporteat. Non enim solis Scripturæ sacræ vocibus, sed maxime sensui, in quem Spiritus sanctus intendit fides assensum prębere debet. Vnde & si per fidem Deo credamus, alio tamen interprete est opus, qui Spiritus sancti sensum, & quid ipse nobis loquatur, enarret; Quando quidem cum veritas sępe profunda, & in imo abdita sit non in summo patet. Hunc interpretem audiant, & sequantur ipsi Copernicani, dum Sacrę scripturę dicta cum terrę mobilitate conciliare nituntur.

ASSERTIO CL.

AFferam hic denique illud *Deut.* 4. ad euertendam quorundam Copernicanorum ridiculam sententiam in qua asserunt, sicut coquus assatum, & mater infantem ante ignem conuertit, terram sic verti ad Solem. Deus Cœlum, Solem, Lunam, & omnia Astra Cęli creauit in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cęlo sunt. Ideo ergo hominibus famulari debent, & terram, in qua homines degunt instar famulorum circumcurrere, & lucem cęteraque Cęli beneficia ijs dispensare. Hoc autem ministerium per terrę motum pręberi non potest, quia disiliret tam rapida vertigine. Nil postea refert, quod terra, & homines indigeant Sole, nam Dominus etiam opera famulorum eget, & tamen sinit eos in officijs suis, ipse immotus circumcurrere. Deinde, vt egregie *Cleomedes lib.* 2. sol multa virtute sufflat, & impregnat terram, vt fructus, & animalia generet.

ASSERTIO CLI.

SCripturis iam probatum est, terram non moueri, reliquum est, vt etiam ratione id probetur. Et primo, quia nequit terra circulariter moueri naturaliter. nec mouetur vi ab intrinseco impressa, ergo nullo modo. Antecedens ostenditur. Terra enim natura virtute, & pondere deorsum fertur, & stat ex partibus à loco superiore demissis, tamē

eſt eadem inclinatio totius ſimplicis, & elementalis, ac partium illius, ergo natura ſua, & à virtute propria nequit terra circulariter volui, cum nequeat eidem corpori ſimplici duplex motus naturalis à principio intrinſeco conuenire, ſed neque terra mouetur in gyrum ab extrinſeco, tum quia nullus eſt mouens, à quo hoc motu moueatur tota terra, tum quia talis motus eſſet violentus, cum eueniret ab extrinſeco reluctante propia voluntate, & nullum violentum perpetuitatem paritur. Pręterea probatur, quia ſi terra circulariter moueretur à ſeptemtrione ad meridiem, aut è conuerſo fieret inde contra id, quod experimur, vrbes horis ſingulis mutare diſtantiam ad polos, & nunc nox circuitum, expleret ſpatio 24. horarum, ſicut quidam fabulantur, omnia ædificia corruerent, & nulla ratione diu conſiſtere poſſent. Quod omnino falſum eſſe non eſt qui non videat. Neq; enim valet reſponſio quorundam, qui dicunt, ædificia non corruere propter nimiam celeritatem motus, quemadmodum neque aqua in vaſe aliquo contenta effluit, ſi vas velociſſimè circumducatur. Non valet hęc reſponſio, quia totus impetus aquæ imprimitur verſus partes inferiores vaſis non autem verſus orificium eius. At vero impetus imprimitur ædificijs verſus partes extimas terræ, vnde conſiſtere minimè poſſent, quemadmodum neq; aqua in vaſe poſita, quod circumuoluatur quantauis velocitate, ſi orificium eius ad partes exteriores vergat.

ASSERTIO CLII.

SI vero dicatur terram moueri ſuper alium Axem, qui nimirum oblique ſecet Axem Mundi, pręterquam quod in eadem ferme incommoda relaberemur, ſequitur quotidie in vna, eademque Ciuitate altitudinem Cęli variam exiſtere, quia videlicet illa Vrbs ad motum terræ non deſcriberet circulum parallelum circa polum. Vnde nunc propius ad illud accederet, nunc longius ab eodem amoueretur, ac proinde Poli altitudinem variaret, quod falſum eſt. Videmus enim Romæ verbi gratia Polum arcticum perpetuo eandem habere exaltationem ſupra horizontem.

ASSERTIO CLIII.

PRobatur etiam ratione de motu recto, nam vel terra moueretur in medio Mundi motu recto per propriam virtutem, vel ab extrinſeco motore, neutrum dici poteſt, quieſcit ergo omnino. Antecedens probatur, quia virtus motiua naturalis terrę eſt ſola grauitas, ſed hæc ſolum poteſt eſſe principium motus deorſum, ergo per eum nequit terra ſurſum aſcendere. At ſi terra moueretur in centro Mundi per lineam rectam,

rectam, plane ascẽderet, siquidem à centro Mundi omnium locorum infimo recederet, accederetque ad locum Cœlo propinquiorem, ac eleuatiorem. Proinde ergo repugnat naturæ viribus in centro terram motu recto moueri à proprio pondere, & tamen illi non conuenit alia vis motrix, cum vni corporis simplici vna motiua facultas, vnusquę naturalis motus tantum competere possit. Ita *Ruinus de Cœlo lib. 3. cap. 8. qu. 4.* qui etiam docet ex *Aristotelis* doctrina *lib. 2. de Cœlo in fine*, contra rationem esse terræ propriam quietem non concedere, sicut igni in propria sphęra, Addit etiam ex eodem *Aristotele cap. 3. eiusdem libri*, ex eo quod Cœlum circulariter mouetur, egere centro immobili, & cum eodem *Arist. lib. 4. cap. 5.* asserit, terram in superum non tendere. Testimonijs autem eiusdem *Arist.* quæ in contrarium citari solent, facillime potest satisfieri, de impulsu enim virtuali, & de propensione natiua terræ, ad suum centrum accipienda esse, vt legenti aperte constabit. Illis enim Philosophus terræ propriam quietem potius probat, quam aliquem ipsius motum stabiliat.

ASSERTIO CLIV.

LEgantur exercitationes Philosophicę *Antonij Rocco* ætatis nostræ summi Philosophi Peripatetici, in quibus videntur consideratæ, confutatæ, & delusæ positiones, & obiectiones, quæ continentur in Dialogo Galilæi Galilęi lyncei contra Aristot. doctrinam, & pręcipue *exercitatione 6.* vbi proponit ipse argumenta pro motu terræ, & dissoluit; sicut etiam *exercitatione 7.* in qua videre licet argumenta pro stabilitate terrę, solutiones item, & impugnationes. legantur etiam Interpretes *Aristotelis super loco citato*, & maxime *Doctor Angelicus*.

ASSERTIO CLV.

HVius immobilitatis terræ in medio Mundo teste *Arist. in d. 2. lib. de Cœlo*, diuersi diuersas assignarunt causas. Quidam enim dixerunt, terram ex altera parte esse infinitè profundam, atque ob id eam non cadere deorsum, sed nullum datur actu infinitum. Alij putarunt terram aquis supernatare, atque ab illis sustentari ne decidat. Verum hoc ridiculum est. Quidam affirmarunt terram pręditam esse figura admodum ampla, & lata, atque idcirco eam comprimere aerem, ab eaque sustineri ne decidat; sed & hoc fictitium est, aut fabulę anili persimile. Sed terra figuram sphęricam obtinet, & non planam. Nonnulli denique propius ad veritatem accedentes, ideo terram in medio quiescere testati sunt, quia est in medio Mundi posita. Sed dicendum nullam aliam esse causam propter quam terra in medio Mũdi quiescat, quam

 ipsius

ipsius grauitatem. Hinc enim fit, vt semper quærat esse in infimo loco, qui est remotissimus à Cœlo, centrum videlicet totius vniuersi, quod cum semel possederit, naturaliter ab eo diuelli non potest, quia contra suam naturam, & inclinationem ascenderet.

ASSERTIO CLVI.

OPinionem hanc, quæ permutat locum terræ cum Sole, statuendo ipsum Solem in Mundi centro immobilem, & terræ tribuens motum *Alex. Tasson. lib. 4. diuer. Contemp. q. 25.* probat, sicut ipsa est contra communem, ita etiam esse contra naturam, contra Astronomiam, contra Religionem, contra sensum, & contra Physicas rationes, & Mathematicas. Et argumentis, ac demonstrationibus tam validis, vt ipse solus sufficiat, ad supradictam opinionem sic destruendam, vt nullum eius amplius vestigium relinquatur. Impugnatur nouissime supradicta opinio ab eruditissimo viro *Dauid Spinel. in suo Ioue apud Ethiop.* Multis argumentis, sed hoc pręcipue, quod si terra extra centrum vniuersi sita esset, non contingeret medietatem Cœli videri, & alterã occultari, vt continuo euenire videmus; Nam non est pars illius vlla, in qua non conspiciantur supra nostrum Hemisphęrium sex signa Zodiaci, tria ab Oriente ad Meridiem, & alia tria ad Occasum tendentia. Et hinc probant Astronomi terram esse insensibile quidpiam, & instar puncti indiuisibilis.

ASSERTIO CLVII.

SEd iam finem imponamus huic paruo opusculo, nam si omnes rationes, quæ contra Copernicanos militant in medium proferre vellemus in magnum volumen excresceret, & postea quando huiusmodi prouinciam suscepi, mihi in animo fuit solum probare supradictam opinionem Copernicanorum esse contra Sacram scripturam, & ideo ab Ecclesia damnatam. Quod me fecisse satis superque spero; sed antea dissoluamus rationes, quibus terræ mobilitas, & Cœlorum quies probari videtur,

ASSERTIO CLVIII.

PRima ratio, siue obiectio sceptica est, quod videlicet nihil certo nouerimus, neque statim oculis credendum, quia ob id *Socrates* introduxisse fertur disceptationem in vtramque partem, quasi hæc vna foret aptissimum instrumentum rerum indagini; nec alia profecto de causa *Arcesilaus* collum illud suum Columbinum contemplari solebat,

nisi

nisi vt variatate colorum oculos fallente intelligeretur, quam difficile, ac periculosum foret in rebus etiam perspicuis quidpiam affirmare. Ita ab Academia veteri statutum esse dicitur de rebus, ac tota natura, vt nihil certo intelligi, aut comprehendi posse arbitretur, quod genus disciplinę aut mera ignoratio est, aut certe quid ignorationi proximū. Id Græci melius, quam nos, ἀκαταλμίαν dixere. *Cicero* incomprehensibilitatem interpretatur. Huic obiectioni respondendum cum *Mersenno art.* 7. opinionem supradictam esse omnino stultam, atq; friuolam. Quorsum est naturalis sciendi cupiditas, nisi aliquid scire possemus? Valeat ergo *Sanchesius* cum suo libello, quod nihil scitur, & cum *Pyrrhonijs* omnem scientiam destruentibus *Sicedeus* nobis nullum negotium facessat. Et postea, si quid in terræ stabilitate deciperet oculum, maxime posset obijci admiranda motus pernicitas, quæ obstaret, ne id perciperemus. At secus contingere deberet, cum aliquis saltu perpendiculari in altum attotlitur, magnum enim spatium terra pertransiret saltu durante, nec in eundem locum recideret. Nec est quod respondeant, saltantem cum terra moueri, quando quidem illa virtus magnetica, quam in terra supponunt, quia omnia terrena attrahat, imaginaria est. Itaq; sicut volūt oculos in hoc peculiari decipi, nos similiter negamus.

Secunda est, quia cum Cęli sint incorruptibiles, moueri non debent, cum motus corruptionem inferre videatur, ideoq; terræ, ceterisq; elementis motum tribuere satius existimant. At facile soluitur, quia non vsque adeo certum est Cęlos corruptioni non esse obnoxios, vt ea de re nemo dubitare possit, immo non desunt, qui eos corruptum iri post extremum Iudicij diem arbitrentur quibusdam Scripturæ sacræ locis innixi, vt *Psalm.* 101. *Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent, & 2. Petri 3. igni reseruari dicuntur.* Adueniet autem dies Domini vt fur, in quo Cœli magno impetu transient, & nos supra de hoc egimus sed demus; Cęlos minime corruptioni subditos esse, neque enim id absurdum est, & Peripatetici certum existimant, aut saltem pro viribus tuentur. Num, igitur motus illis repugnat? minime gentium cum & Angeli, quos à corruptione nemo non vindicat, quotidie moueantur, dum ea nobis administrant, quæ saluti nostræ congruunt, vt de Custode Angelo Catholici fatentur. Quibus animam rationalem subiungere possumus, quę si non per se, saltem per accidens mouetur, dum corpus huc illuc transfert, & cum eo simul de loco in locum migrat. Itaque motus localis non arguit corruptionem, immo cum tanta tamque diuturna virtigine Cęli, moueantur, neque tamen ab initio Mundi hucusque defecerint, aut vlla ratione diminuti sint, id illorum incorruptibilitatem non obscure demonstraret, quamquam non cōuincat, tametsi enim terram incorruptibilem admittant, & eam moueri putent, non ideo tamen corrupta, vel imminuta est.

ASSER-

ASSERTIO CLIX.

TErtia eſt,& ſumitur ex terræ ſitu in aqua,& aere,in quibus nihil impedire videtur, quominus moueatur. O' pręclaram rationem, numquid exiſtimant Cęlos quibuſdam cardinibus, polis, atque vectibus detineri, quominus dimoueri poſſint? Quos potius ad motum expeditiſſimos eſſe credere debent, cum neque aquis, aut aere, neque alia re quapiam à motu impediantur, neque minus rotundi ſint quam terra, quæ cum grauiſſima ſit motui natura ſua repugnare videtur. Cęli vero grauitate carent, & per liquidum æthera facillimo, atque celerrimo motu quotidie tranſuolant.

ASSERTIO CLX.

QVarta multis exemplis è natura,& arte quæſitis confirmare nituntur, Copernicani, terræ motum eſſe tribuendum, ob ingens deſiderium, quo propter neceſſitatem, vt conſeruetur, & procreet ad Cęlos dirigitur. Quid ſi dixero maius, aut non minus deſiderium Cęlis innatum eſſe, vt perficiant terram, ac propterea illam ambiant? Numquid, formę rationem habent, ſicut terra materiæ? numquid formæ eſt ſe materiei accomodare? Quæ de Mechanicis attingũt, nihil ad rem facere videntur, neque quidquam efficaciter ex Planetarum ad Solem conuerſio ne inferre poſſunt.

ASSERTIO CLXI.

QVinta voluntatem Dei, Cęlique naturam obijcit, ſed fruſtra, cum eadem pro motu Cęlorum afferri poſſit, vt ſicut Deus voluit nobiliſſima entia intellectualia ſe ſe veluti demittere, & ignobiliſſimo enti ntellectuali (hoc eſt Angelum homini) inſeruire, ita etiam nobiliſſimum ens corporeum ignobiliſſimo, vtpote Cęlum terræ ſeruiret. Adde quod Cęli propter electos facti ſint, qua propter tamdiu moueri debent, quamdiu his electi indigebunt, hinc fit, vt iam fere Catholici omnes aſſerant, Cęlos poſt diem Iudicij quieturos eſſe.

ASSERTIO CLXII.

SExta tenent abſurdum, quod aſtra tot milliaria ſingulis horis, atque temporis ſcrupulis conficiant, ſed dicunt abſurdum, quod iure dicitur admirabile; eſt vero abſurdum, quod negent ab intellectu vix motus capi pernicitatem, quam lingua proferunt, & calamo pingunt, nec

obſtat

obſtat, quod terra ſit inſtar puncti reſpectu firmamenti, cum illud omni centro ad circumferentiam relato competat.

ASSERTIO CLXIII.

Septima ducitur ab exemplo microcoſmi, ideſt eſt parui Mundi, quia terra pedum rationem habet. At qui rogo, num ſuprema, atque altiſſima in homine pars, caput ipſum ſcilicet: an ima, ac profundiſſima, ideſt pedes motui, atque in ambulationi adſcripti ſint. Nemo ſane ita abhorret ab humani corporis cognitione, qui neget caput in excelſo quaſi arcem eſſe conſtitutam, quæ ſtabilis manens reliqui corporis incolumitati proſpiciat: pedes autem ita adornatos, vt mouendo, ac deferendo corpori ſemper excubent. Ceterum terram prępotentis Dei pedes eſſe, ac dici, & ſitus ipſe declarat, & ex Sacris litteris teſtatum habemus. Extat pręterea per vetuſtum quoddam *Serapidis Oraculum*, à quo cum forte Nicocreon Cypriorum Tyrannus rogaſſet, quiſnam is Deorum foret, quæue eius forma, reſponſum accepit;

Sum Deus ijs conſtans membris tibi qualia dicam
Ornatus Cœli vertex, venter mihi pontus
Sunt mihi terra pedes, ſummo ſtant ætheris aures,
Sunt oculi nitidi ſplendentia lumina Solis.

Negatur hic paritas, neque ſi imaginentur Dei pedes terram attingere, caput vero cęlos, pedes capite mobiliores eſſe debent, quandoquidem immutabile eſt quicquid Deo competit. quod de Maris fluxu poſtea dicunt Copernicani, iſtum Lunæ iam fere omnes tribuunt.

ASSERTIO CLXIV.

Octaua terræ velut animali cor tribuit, & vt animãntibus cęteris in medio collocatum eſt cor, quaſi animal aliud, quod finitima membra vnde quaque vegetet: Ita terra in medio collocata eſt Mundo, quæ ſuo motu reliqua excitet ad generationem elementa, eaque animantia ſuſtineat, quæ ad rerum Diuinarum contemplationē Deus immortalis procreauit. Sed hæc obiectio iners eſt, vt patet, ſicut & Nona, quæ aſſerit, quod homo animal vnum rationis, & numeri capax, dum viuit tantum, ac terram habitat, motus eſt particeps; nam nihil concludit, licet hypotheſi, qua nititur ſubſcriberetur. At negandum eſt, rationalem animam à corpore liberam non moueri, cum credamus animam impij poſt obitum ad inferos detrudi, & iuſti ad beatas ſedes ſtatim volare, vbi ipſe obdormiuit in Domino.

ASSERTIO CLXV.

DEcima in auxilium Platonicas figuras aduocat, quas si dederimus, nihil tamen proficere possunt Copernicani. Nos autem astrorum retentis motibus, optime solstitia, æquinoctia, & omnia alia phęnomena explicamus, quæ nusquam ipsi intelligere, vel explicare potuissent, nisi à nobis desumpsissent, quæ cum sibi propria, atque peculiaria reddere decreuissent, terræ motum induxerunt, rati se magnam inde gloriam consecuturos esse.

ASSERTIO CLXVI.

VNdecima pugnat auctoritate, sed frustra, cum centum pro vno, eosque celeberrimos auctores afferre possimus; fatemur tamen non paucos esse huius opinionis sequaces, plures tamen esse constat, omni exceptione maiores, qui commune systema amplectuntur.

ASSERTIO CLXVII.

DVodecima addit solutione omnium rationum, quibus Ptolemaici terræ stabilitatem confirmant, & obiectiones dissoluit. Sed respondetur vix, ac ne vix quidem rationibus satisfieri posse, quæ terræ stabilitatem inferunt. Et postea non satis est, quod rationibus illis respondeant, pręterea enim sua probare, atq; demonstrare debent, quod nunquam facient.

ASSERTIO CLXVIII.

DEcimatertia petitur ex magnetis motibus, ex quibus terræ motum plurimi post *Gilbertinum* experientias inferunt. Verum nihil afferunt, quod nos à recepta sententia discedere cogat, vnde magnetica terrulla veram opinionem de terræ stabilitate nusquam destruet, sed nos supra nonnulla de magnete in medium attulimus ex doctissimo *Kircherio*.

ASSERTIO CLXIX.

DEcimaquarta, ait, frustra fieri per plura, quod per pauciora fieri potest, vt si terra moueatur Cęlis stantibus, idem fiet via multa compendiosiori. sed respondendum totam rationem, cur potius Cęli, quam terra moueantur, in Dei voluntatem referendam esse, tametsi

enim

enim nobis omnia per pauciora fieri potuiſſe videantur, credendum tamen eſt omnia quæcunque Deus voluit, optima facta eſſe.

ASSERTIO CLXX.

DEcima quincta aſſerit, non eſſe probabile, neque credibile, tam vaſtas ſiderum moles tanta rapi celeritate circa terram puſillam; ſed etiam nos fatemur motus Cęlorum pernicitatem admirabilem quidem videri, minimè tamen ἀδύνατον, eoque maiorem erga homines Diuini Numinis amorem, atque prouidentiam conſpici, quo plura in eorum vtilitatem perfecit.

ASSERTIO CLXXI.

DEcima ſexta habet, duo Solis motus, videlicet, qui dicitur νυχθημερινοὶ, & annuus, duobus ſolum modis explicari poſſunt, vel per nonam ſphęram, ſeu primum mobile, vel per motum ipſius terræ. *Ptolomeus* primum modum ſequitur, ſecundum modum reiecit; ſed illa Ptolemaica ſphęra purum eſt figmentum, ait quidam Copernicanus, cum extra Cęlum, quod viſu noſtro terminatur, nihil ſit omnino. Sed dicendum non ſolum noni Cęli beneficio omnia phęnomena, ſed etiã per octo duntaxat Cęlos explicari poſſe. Sunt enim qui arbitrantur nullum eſſe nonum, aut decimum Cęlum, quod ſit primum mobile, & cęteros rapiat; ſed octo tantum admittunt, quorum octauum ſingulis diebus fere, Saturnus 30. annis, &c. moueatur; adeo vt exẽpli gratia, Cęlum Lunæ moueatur vno die non per 360. gradus, ſed per 348. ex hypotheſi, quod 12. tantum gradibus motus eius in vno die peragatur. Sol vero quotidie moueatur per integrum circulum vnico gradu excepto, quod eſt cauſa, cur aliqui plures Cęlos poſuerint, maxime vero primum mobile, quod reliquos 24. horarum ſpacio circa terram moueret, vt tamen interim ſinguli proprio diſtincto, atque contrario motu cierentur. Quod vero Copernicanus ille dicat, extra Cęlum ſtellatum nihil eſſe, ne dicam aliud, in ſanire videtur.

ASSERTIO CLXXII.

QVod autem ad numerum Cęlorum ſpectat, dicendum ad Ptolomęi vſque tempora Mathematicos iuxta, & Philoſophos octo eſſe Cęlos, ſeptem Planetarum, & octauum inerrantium ſiderum cenſuiſſe. Ptolomęus, & poſteriores Mathematici, comperto motu octaui Orbis ab occaſu ad ortum, nonum Cęlum addiderunt. Ante annos vero fere 300. pręter motum raptus, & motum ab occaſu ad ortum

N tum

tum octaui Cęli, certa obseruatione deprehensus est à Mathematicis alius quidam eiusdem orbis motus, quem illi trepidationis appellauerunt, quamobrem Decimum Cęlum ponere coacti sunt. Ex sententia igitur Mathematicorum, quæ nunc ferme recepta est in scholis, & plerisque omnibus probata, decem sunt Cęli mobiles, quibus addendum est vndecimum, quod Theologi Empyreum nominauit.

ASSERTIO CLXXIII.

DEcimaseptima asserit; nec Stellas, neque luminaria motu νυχθημερινῷ indigere, sed terram solum, quam si moueri dixerimus, tunc natura non frustra operabitur. Sed negandum, Cęlos frustra moueri, nec enim frustra subditus agere dicitur, cum Regis sui mandatis paret, & iussa exequitur. Decima octaua dicit, naturę, atque rationi congruere, vt quæ maximo feruntur circulo, tardissimo incedant, contra velocissime, quæ minimo; at negandum ea tardissime moueri, quæ maximo circulo feruntur, si de partibus sphęrę loquantur Copernicani. Quamuis enim Cęlum stellatum, & Lunę vnico simul mense conuersionem vnicam perficerent; cursus firmamenti longe velocior esset motu Lunaris orbis, immo licet Stellę circumuolutionem vnicam annorum 25816. spatio iuxta Copernicum facerent, celerius adhuc, quàm Luna mouerentur, pręsertim in Copernicorum sententia, qui magnum terræ circulum supra Venerem, & Mercuriũ, respectu firmamenti, insensibilem esse supponunt. Adde; quod Astrum quodpiam ea pernicitate mouetur, quam ei Deus ab initio Mundi, vel per impetum, vel per Angeli pręfecturam, vel alio quopiam modo indidit.

ASSERTIO CLXXIV.

DEcima nona dicit, absurdum esse eandem sphęram eodem tempore moueri in partes contrarias; sed negandum inueniri hic absurditatem, cum & ipsi duplicem motum terræ assignent, qui aliqua saltem ratione opponi videntur; sed musca supra rotam ambulans, aut nauis, quæ fert hominem in Orientem, dum ab alio trahitur in Occidentem satis ostendunt, motus contrarios eidem corpori inesse posse.

ASSERTIO CLXXV.

VIgesima ait, impossibile esse totum moueri, & partem quiescere, sed *Ptolomęus* supponit supremam sphęram cum omnibus, quas ambit, moueri, motu νυχθημερινῷ, & terram eiusdem sphęrę partem

tem immobilem esse; Respondetur falsum supponi, nempe terram esse partem spherę Cęlestis, etenim est sphęra penitus à Cęlestibus distincta, Additur fieri posse, vt totum moueatur, etiam si centrum immobile stet, quod puncti rationem habet, quo sensu integra figuli rota iuxta se totam moueri dici potest.

ASSERTIO CLXXVI.

VIgesima prima asserit, sicut terra Physica singulis diebus motionem vnam, idque constanter ab occasu in ortum absoluit, ita etiam magna tellus eodem modo singulis diebus circumagi debet. Ad quod respondendum hanc terram Physicam, seu Chymicam, vt pote Hermeticam *Paracelsistis*, *& Fludistis* relinqui, qui licet in suis aquis, salibus, oleis, pulueribus, aut spiritibus motum aliquem deprehenderent, attamen ille non arguit terræ motum.

ASSERTIO CLXXVII.

VIgesima secunda probare nititur, terram annuo motu, non vero Solem moueri Eclyptica, ex eo quod Mercurius, Venus, Mars, Iupiter, & Saturnus, centrum habeant ad Solem, igitur sphęra octaua eundem Solem pro centro habere debet; si enim ceterę sphęrę sint soli concentricę, cur non octaua? Ad primum dicendum, nondum satis exploratum esse, num Sol sit allatorum Planetarum centrum, sed merito quemque habere posse, donec plurima sęcula varijs obseruationibus illud verum esse confirmarint. In secundo negatur paritas.

ASSERTIO CLXXVIII.

VIgesima tertia habet, Lunę motus ex duobus motibus componi, Lunæ enim in orbe suo, & Solis in Eclyptica, sed ille duplex motus non apparet in hypothesibus *Ptolomęi, vel Tichonis*, sed tantum in *Coperniceis*. Ad quod dicendum, motus omnes Lunæ sufficienter per antiquas hypotheses, vel alias nouas explicari posse, licet terræ stabilitatem retineamus.

ASSERTIO CLXXIX.

VIgesima quarta dicit, sententiam illam de terræ motu veriorem esse, cum ea demonstret, quæ alij non ostendunt, sed asserunt, atque supponunt, *vt Tycho cum Ptolomęo* supponere cogitur ad apparentias Planetarum explicandas, Copernicus infert. At in hac obiectio-

ne plurima proponuntur, quæ longiori discussione indigeant, quapropter sufficiat, quod id, vnde Copernicus ea demonstrat, quæ referunt in ipsa obiectione falsum sit.

ASSERTIO CLXXX.

Vigesima quinta affert, vt verum axioma Hermeticæ Philosophię, quidquid in ambitu alicuius circuli actu diffusum est, in cẽtro eiusdem circuli contineri potẽtia collectum, sed lux actu diffusa est in sphęra Stellarum fixarum, igitur terra luminis expers, non est illius centrum, sed Phębus fons luminis, qui lucem in se potentia continet. Sed hic negandum prorsus est axioma relatum, neque enim punctum, quod est circuli centrum, peripheriæ quantitátem continet.

ASSERTIO CLXXXI.

Vigesima sexta dicit, Systema Tychonicum constituere spatium, quod intetcedit inter Venerem, & Martem maius iusto, propter exemptum è medio terræ Orbem. Huic obiectioni respondeant qui Tychoni subscribunt, nec enim est, quod motum perigęum, & apogęum Martis tueamur, prout ille constituit, nec satis multę obseruationes motum illum hucusque confirmarunt.

ASSERTIO CLXXXII.

Vigesima septima, & vltima sic argumentatur, Mundus infinitus est, vel finitus. Si primum, vt vult *Gilbertus*, id est, si circuitus sphęrę vltimæ infinitus est, ergo totus motu circumlationis moueri nequit. Si secundum, ergo extra mundum nihil erit, quod Mundo pręstet locum, ipsum vero quiescat. At vbi nihil est, quod quiescat, ibi nullus est motus, cum motus sit separatio mobilis de loco in locum, igitur cum aliquid moueatur, Cęlum saltem Octauum stare debet, terra vero moueri potius, quam tantæ sphęrę, cum terræ diameter sit vicies millesima parte minor, quam diameter Mundi. Ad id respondendum, Mundum esse finitum, & tamen vltimam sphęram moueri posse, tum quia est Empyreum extra illam, tum quia sufficit terta, vt illius respectu locum iuxtà varios diuersarum superficiei partium aspectus mutare dicatur.

ASSERTIO CLXXXIII.

ADdunt suis tricis etiam *Copernicani*, terra, & sidera indigent Sole, ab eo enim fouentur, ergo ipsa circa Solem mouentur, & non è contra. Sol enim tamquam beatus, & nullius indigens quiescere debet in sua beatitudine. Vnde Theologi dicunt, Deum visibilem, manentem immotum cunctis dare motum rebus, teste *Boetio*. Et *Sophocles* Solem appellat Deum visibilem, & *Origenes* statuā summi Dei Solem, & Mundum vocat, ergo Mundus quiescere debet, & Sol, tellus vero, & Planetę moueri. Quibus respondet *Thomas Campanella in suis Methaphysicis rebus*, materiam rerum secundarum esse terram, Solem vero agentem causam, hunc patrem, illam matrem. Artificis autem, & masculi est se ad materiam mouere, & non materiæ, & fęminę ad artificem ire. Item terra est soli contraria, eius autem conuersatio est quies, & operatio; Solis vero, atq; ignis est motus. Item si valet hęc ratio, cur non etiam fixę circa Solem feruntur? Copernico enim stant omnino, neque circa Solem, neque circa se ipsas conuoluuntur. Vnde scintillationes à distantia fieri apparenter docet. Et profecto mirum est, quomodo terra circa se ipsam voluitur in orbe magno, & tamen ceteri Planetæ hoc non faciunt. Manifeste enim Luna semper eamdem ad nos faciem ostendit, & maculas in eodem situ, vt neque in se gyrari lateraliter, neque desuper deorsum cogitare queas. Et quidem indiget Sole ipsa, & omnes Stellę, si intra se terram habent, & aquas, vt aiunt. Maculæ autem Lunæ, quæ terra eius videri possunt, manifeste stare in eodem situ, & non circumuolui videntur.

ASSERTIO CLXXXIV.

REspondet item idem *Campanella* dicentibus terræ potius, quam Cęlo conuenire motum 24. horarum; dum asserit, manifeste ex se moueri, quæ tenuia sunt, calidaque, quæ autem corpulenta, ac frigida sunt, immota manere, vti cuilibet sane intueri licet; ferrum, & lignum, & glaciem, & omnia corpulenta immota manere, at vbi à calore corripiuntur attenuari in fumum, ac moueri. Cum ergo in terra sit corpulentia, & frigiditas, in Cęlo vero, & sideribus lux, calor & tenuitas, neutiquam asserēdum putamus terram moueri, & Cęlum stare; Quod vero admirantur Pythagorici, quomodo in 24. horis immensū spatium peragant sidera, mirari desistant, si ignis considerent naturam, qui sane viuacissimus, tenuissimus, & mobilissimus est, si quidem inter bombardas accensus tanto erumpit impetu, vt quasi in instanti per duo milliaria pilam plumbeam, antequam sentias bombum, asportet; lux quo-

que ipsa simul, atque Horizontem scandit, ab Oriente ad Occidentem per immensum spatium in instanti transilit, & fulminat. Sidera ergo, quæ sunt calor (calor enim est lux apparens) cur non possint in 24. horas totum permeare ambitum rerum? Aiunt, quia corpulentiam habent, Benequidem, nam absque corpulentia aliqua, simul ac essent in Oriente, essent in Occidente, vt lux, sed quia corporeitas aliqua illis inest, in 24. horas tantum perficiunt spatij.

ASSERTIO CLXXXV.

DE ipsa siderum pernicitate postea Princeps Astronomorum seculi nuper elapsi *Tycho*. Hic elucet (inquit) incomprehensibilis Dei opificis imperscrutabilis sapiētia, ac potestas, qui Cęlis, corporibus tam vastis, omni cogitatione celeriorem motum, eumdem simul & vniformem, duplicemque attribuere, & voluit & potuit. Ac postea, conueniens erat motum Cęli infinitatem quandam pręseferre, ideoque tanta rapiditate naturaliter cieri, vt cogitatio nostra eam vix assequi possit, ipsis sensibus hic omnino obstupescentibus, & motum celerrimum à quiete, nisi post aliquod temporis interuallum non discernentibus. Tanta nimirum Diuini Numinis sapientia, vt intellectus humanus hic obmutescat. Sed de hac Cœlorum pernicitate superius etiam nonnulla disseruimus. *Scheiner loc. citat. ex S. Chrysostomo* probat fulgur Sole velocius esse, namque Sol quidem per totum diem cœlum percurrit, fulgur autem minimo momento temporis vninersum orbem terræ, quemadmodum Christus quoque testatur.

ASSERTIO CLXXXVI.

TErra Sphęrica est, ergo vt actu suo suam exprimat figuram, Sphęrico circumuoluitur motu. Respondet *Campanella*, terram esse sphęricam, non vt spherico motu voluatur, sed quoniam vndique fugit ab hoste circumeunte, necesse habuit sphęricam assumere figuram, quæ non ob solum motum, sed ob conseruationem datur, quæ etiam per quietem fit. Et mirum (sequitur ipse *Campanella*) quo pacto huic rationi innitatur Copernicus, qui Solem immobilem ponit, & sidera non errantia, & tamen sphęrica, quare nunc priuat ipsa suo actu, terræ autem tribuit.

ASSERTIO CLXXXVII.

OPinio Copernica de terræ motu est contra naturam ipsius terræ, quia tęrra non solum est frigida, sed etiam in se ipsa continet frigo-

ris principium, frigus postea non solum motui repugnat, sed insuper eum destruit, sicut patet in animalibus, quæ spirituum calidorum beneficio mouentur, sed statim ac ipsi spiritus deficiunt, & eorum sedes frigote occupatur, animalia obeunt, & immobilia fiunt. *Campanella* terram frigidissimam esse asserit, neq; enim fingi potest vnde tantum frigoris in absentia solis emanet, nisi ab illa, vt primo frigido: Non quidem potest ab aqua effundi, nec ab aere, vt probat idem *Campanella*, quare consequens est, vt tellus, quæ tenebras frigida effundit, sit sedes frigoris, si enim sedes caloris est Sol, qui lucem, & calorem effundit, inuenienda est sedes frigoris in Mundo, nec est dicendum absentiam Solis illud efficere, quia quod abest non operatur, vbi non est, sed vbi est, vbi autem est semper calefacit, vbi non est non frigefacit. Sed aliud ipsi inimicum in ipsius absentia vires frigefaciendi liberas habet, & frigefacit. Hoc autem quid est nisi tellus?

ASSERTIO CLXXXVIII.

SI terra statuatur inter sidera, in antiquum *Heraclidis, & Pythagoræ* errorem incurritur, qui teste *Plutarcho*, antè *Orphei* fuerat; Stellas scilicet esse tot Mundos, & Lunam pręcipue, sicut ex maculis, quæ in suo corpore cernuntur, argumentabatur *Democritus, & Anaxagoras*, alterum esse globum huius nostri similitudinem habentem, ex aqua, & terra concretum, & alijs hominibus, & animalibus habitabilem. Opinio, quæ propter inconuenientia, & absurda, quæ parit, etiam inter gentes habita fuit hæretica.

ASSERTIO CLXXXIX.

PRoponitur huiusmodi sententia, vt iocosa. Neque est Pythagoreis insolitum Philosophari ad vsum legum, immo pleraque omnia apud illos talia sunt. Non est etiam eiusdem nouum fabulari de rebus maximis. *Aristoteles* de illis loquens *primo de anima tex.* 53. Tamquam contingens sit secundum Pythagoricas fabulas, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi. *Plutarchus in lib. de placitis Philosophorum* habet, quod Pyrhagorici sentiunt, Lunam à maioribus, & pulcherioribus animalibus quinquies decies nostrorum qualitatem continentibus inhabitari, neque vllum excrementum eijcientibus. Maculas illas esse asperitatem montium, rupturas vallium, vt nostra in terra conspicitur. Quis non videt hæc omnia esse fabulosa? Quærit autem idem *Campanella* cum magno Peripato, an hæc isti dicunt, quia ea viderint, aut sic fingunt? Si viderunt, non certè viderunt, nisi aliquo instrumento, quod quale fuerit, non est compertum, poteratque esse deceptio. Mi-

rumque illud esse potest, si viderunt arbores ibi natas, cur non etiam hominès deambulantes maximè quantos scribit *Plutarchus*? Si fingunt, nihil prohibuit fingi etiam sphinges, & Minotauros. Sed hæc non sunt Philosophica. Erit vero Philosophicum, si res ad rarum, & densum reducatur, vt nos in principio diximus, sic enim nihil nouabitur, & ad nulla miracula dubitatorum resolutio erit referenda, has enim qualitates in Cœlo videmus, dum partes peruias, & non peruias conspicimus, & ex istis ea redditur quæsiti ratio, quæ nullum relinquat impossibile. Quod autem ipsa Luna hominibus, & alijs animalibus non sit habitabilis, vel ex imagine antepofita satis patet.

Si circulatio terræ in horis 24. sit millium milliariorum, vel 22. millium pene, vt minimè ponunt, eueniret, vt tellus in hora vna efficeret quasi mille milliaria, & in vno minuto quasi sexdecim milliaria, tunc oporteret, vt quando bombarda emittit pilas tanto impetu ab ortu in occasum, eas longè magis procul impellere, quam quando ex occasu in ortum, quoniam tellus, quousque solet pila impelli ad situm bombardę, subito occurrit, & fit obuiam pilę, quod falsum est.

ASSERTIO CXC.

DEnique si tellus tantopere, vt volunt Copernicani distaret à centro, vicinior esset Cęlo ex altera parte, ex altera vero longe distantior; ergo non sex signa super horizontem perpetuò, sed vel tria, vel quatuor videremus. Nam & illud mirum est, quomodo nunc in medio videmus vtrinque sex, nam cum simus in terræ superficie, & non in centro, sed distemus ab hoc per semidiametrũ, qui continens 3500. milliaria, tamen in æquas portiones visu Cęlum secamus, quia terra Cœlo comparata, vti supra vidimus, est sicut punctum, & ista milliaria quasi nihil sunt ad tantam magnitudinem.

ASSERTIO CXCI.

CEterum Coronidis loco acerrimi Peripateticę doctrinę assertoris circa Copernicanum systema, considerationem ob oculos ponimus. Terra, inquit ille, in centro est immobilis, quod fuit placitum, primorum sapientum, & quod naturalis ratio suadet sufficienter. Adhibet idem ad confirmationem cum *Aristotele* rationes, quas appellat communes, vt sunt istę, quomodocunque ponatur terra circulo moueri, siue circa medium, tamquam vnum Astrorum, siue in medio circa axem Mundi, si terra circulo moueatur, sic mouebitur violentia, sed non potest moueri violentia, ergo terra circulariter non mouetur, Consequentiam sic ostendit, si non moueatur violentia, mouebitur,

uebitur ; secundum naturam, quia omnis motus, aut est secundum naturam, aut vi, & preter naturam, sed non potest terra moueri circulo secundum naturam, ergo oportet, vt si circulo moueatur, moueatur preter naturam. Minor huius sic confirmatur. Vnius corporis simplicis vnus est motus secundum naturam, sed motus rectus deorsum est ille motus, qui conuenit terræ, ergo non potest moueri circulo secundum naturam. Quod motus rectus sit ille, qui inest terræ secundum naturam demonstratur, quia in simplicibus eadem est ratio totius, & partis; Videmus autem partes terræ recta deorsum ferri, quare oportet dicere idem toti terræ conuenire. Assumptum primi patet.

ASSERTIO CXCII.

ADiungit secundam rationem ex Astronomicis acceptam, quæ sic conficitur; Si terra mouetur circulo, opus est vt sequatur conditionem aliorum corporum infra primam spheram circulo motorum quales sunt sphere Planetarum; est autem hæc istorum conditio, vt oblique, & duobus motibus moueantur, altero communi, per raptum à prima sphera, altero proprio ab occasu in ortum. Si itaque volumus rationabiliter Philosophari, & non pro libito fingere, oportet etiam terram infra octauam spheram existentem duobus moueri talibus motibus, & communi ab ortu in occasum, & proprio ab occasu in ortum. Modo obseruamus hoc euenire in Planetis, vt subdeficiãt octaue spheræ. Exempli gratia Sol, si quando incipit ab Oriente moueri existens in primo gradu Arietis, erit in tali puncto octaue sphere; Altera die cum octaua sphera oriturus non amplius est cum primo gradu Arietis, & iunctus eidem signo octauæ sphere, quia iam per motum proprium factus in secundo gradu, & sic fit in Cœlo singulis diebus, si ergo terra eodem motu mouetur, oportet vt idem contingat, quod & ipsa subdeficiat octauæ sphere; Tunc aut contingeret Stellas fixas non semper oriri, & occidere in eisdem locis secundum Horizontes, ad quam etiã varietatem aliter fauet obliquitas motus, quod tamen videbis inuariabile, & adeo inuariabile; vt quod libet Astrum octauæ sphere semper idem, secundum idem oriatur, & occidat eodem modo.

ASSERTIO CXCIII.

TErtio sic arguitur. Ad quem locum fertur secundum naturam aliquid, in eo manet secundum naturam, sed terra secuudum naturam fertur ad medium, ergo manet secundum naturam in medio. Posset autem quis dicere, ferri sic partes, non quia ferantur ad mediũ Mundi, sed ad medium suæ vniuersitatis, terre scilicet ipsius. Ideo hoc dubi-

dubitat Philoſophus,& reſoluit,quod idem eſt medium terræ, & Mundi, & quod terra fertur ad medium Mundi. Oſtendit autem hoc ex leuibus ſurſum latis. Ignis enim ſurſum latus non fertur ad id, quod ſui eſt ſurſum, ſed ad id, quod eſt ſurſum in Mundo. Vnde cum peruenit illuc, quieſcit, nec tentat ad circumferentiam extimam progredi. Cum autem grauia ſic ferantur ad medium Mundi, oſtendit quod etiã feruntur ad medium terrę. Id autem oſtendit, quia duo grauia non feruntur deorſum æque diſtanter. Tunc enim non tenderent ad idem punctum, ſed feruntur ad ſimiles angulos, vt in idem punctum conueniant. Vocat autem angulos ſimiles, angulos æquales, vt oſtendat, quod ferantur ad ſimiles angulos, quia non aliter ſtat columna, aut paries, ſi non facit angulum rectum ad planum. Quod vero, quæ ad rectos angulos deorſum feruntur, ad centrum concurrant, eſt apud *Euclidem 3. Elementorum Theorema* 19.

ASSERTIO CXCIV.

SVbdit *Ariſtoteles* rationem,& euidentiam talem. Si grauia vi ſurſum proiecta in eundem locum cadentia feruntur, oportet terram non moueri. Nam ſi moueretur, iam anteuertiſſet, & in alium locum eſſet deſcenſus; ſed videmus quod eſt in eundem, ergo terra manet. Addit vero & rationem, qua oſtendatur non poſſe aliter ſe habere. Natura enim ſic illi eſt comparatum; quod ita oſtendit. Si vndique natura feruntur partes eius ad medium, ergo non poteſt terra non manere in medio; ſed vndique feruntur terræ partes ad medium, ergo non poteſt terra non manere in medio. Si autem neceſſe eſt eam manere, non circulo mouebitur, quia hoc non eſt prorſus manere. Vis itaque rationis eſt poſita in neceſſitate manſionis. Si enim neceſſe eſt eam manere, non poteſt dari virtus mouens, quæ ſit potentior neceſſitate faciente quietem. Sicut contingit in igne, qui natura ſubiectus Cœlo immediate, virtute Cęli, cui ſubiacet, potentiori exiſtente, in gyrum fertur. *Et ſic quod de igne dicitur, non erit errore poſitum, vt putat *Auerroes*. Ratio fiat talis; Si terra natura manet in centro, & non eſt potentior virtus, quæ eam circulo moueat, oportet terram manere, & non moueri circulo; ſed manet, & non adeſt potentior vis, quæ eam à manſione poſſit euoluere, ergo debet terra manere, & non circulo moueri.

ASSERTIO CXCV.

AFfert tandem teſtimonium ex hoc, quod Aſtronomi ſeruant apparentia, tamquam terra in medio quieſcente. Si enim terra non

esset media, aut inclinaret ad ortũ, aut ad Occasum, aut ad Meridiem, aut ad mediam noctem; Tunc autem magnitudines Astrorum non semper æquales apparerent, quanto enim propinquior esset terra, tanto maiores viderentur. Addit *Simplicius*, Lunæ Ecclypses non habituras talem figurationum ordinem, vt semper fierent secundum diametralem ipsius ad Solem stationem; sed etiam futurum, vt contingeret in minoribus semicirculo distantijs, quod similiter eueniret, si terra transitiuum faceret motum. Tandem si circulo mouetur, aut mouetur versus occasum, & tunc inde apparebunt Astra orientia, aut versus ortum, & tnnc sic circa Polos æquinoctiales, Sol, & alij Planetæ non orientur à diuersis Horizontis locis, vt nunc faciunt. Si moueatur circa Polos Zodiaci, idem accidit. Et insuper quomodo existentibus Cęlestibus immobilibus, vt *Heraclides* dixit, saluabuntur erraticorum consequentia signa, & transitiones? Ait *Ptolomęus*, quod omni apparerent non procedentia, at semper facientia vnum motum contrarium terrę, neque nubes vmquam ostenderetur transcurrens ad ortum, neque aliquod volantium, aut iactorum, pręueniente semper terra omnia sua velocitate, cum tamen faciat in tam breui tempore motionis restitutionem.

Quæ, & alia omnia libens S. R. E. iudicio, & piorum Doctorum censuræ subijcio.

F I N I S.

L A V S I E S V, M A R I Æ,

Hieronymo.

Menda hic plura irrepserunt, & pullularunt, quæ non emendo; omnia æquus Lector condonabit.

